CSÚCS SÁNDOR – MOLNÁR ZOLTÁN

Alternatív rekonstruktumok az UEW-ben

The Uralisches Etymologisches Wörterbuch includes those etymologies that were deemed by the editors to be certainly or probably part of the lexicon of Proto-Uralic or some later (intermediate) proto-language. The individual headwords are the reconstructed proto-forms along with their meanings. Proto-forms can be reconstructed with a high degree of certainty in most cases, but in some cases the dictionary gives alternative forms, e.g. *apta-(opta-)* 'bellen (bark)'. The goal of the present paper is to examine the possibilities of reducing the number of alternative forms. This number is not small: the material includes 528 cases, which constitute almost 30% of all UEW entries. As is well known, reconstruction is based on the comparison of current linguistic data. This means that only those lexical items, phonological forms, rules etc. can be assumed for the proto-language that have left sufficient traces in the existing Uralic languages. Alternative reconstructions may arise if the data at hand are insufficient in quantity or quality or are contested. there is, however, a subjective side to reconstruction. The same set of data may lead different researchers to different conclusions, even one and the same researcher may change his or her mind regarding a particular reconstruction. There are two consequences. Firstly, it is clear that many of the alternative proto-forms cannot be eliminated since large amounts of hitherto unknown data cannot be expacted to appear. Secondly, while alternatives based on subjective judgement or inconsistency can be eliminated, there is no guarantee that this very process will be free from similar errors. As will be seen from the data attached to the paper, we can recommend with greater or lesser certainty the reduction of the number of alternatives in 285 cases (54% of all cases showing alternatives). While our own suggestions are not necessarily better than those of the UEW, they reflect more faithfully our own assumptions about the proto-language and reconstructed proto-forms. We are aware that some of our suggestions will be debated, we nevertheless hope that the net result will be a better understanding of proto-languages and thus also a more profound understanding of the history of the individual Uralic languages.

KEYWORDS: Finno-Ugric, etymology, reconstruction, diachronic phonology, alternative reconstructions

KULCSSZAVAK: finnugrisztika, etimológia, rekonstrukció, hangtörténet, alternatív alapalakok

Az 1986 és 1990 között megjelent uráli etimológiai szótár (UEW) azokat az etimológiákat tartalmazza, amelyekről a szótár szerkesztői úgy vélték, hogy biztosan vagy feltehetőleg beletartoztak az uráli (vagy valamelyik későbbi: finnugor, finn-

permi, finn-volgai vagy ugor) alapnyelv szókincsébe. A szótár címszóként közli a rekonstruált alapnyelvi alakot, és megadja hozzá (németül) a rekonstruálható jelentést is. Az alapalak a szerzők szerint az esetek többségében egyértelműen rekonstruálható,[1] lásd például: *kala* 'Fisch'; de a szótár számos esetben több lehetőséget ad meg, például: *apta- (opta-)* 'bellen'. Cikkünkben az utóbbi példához hasonló alternatív alapalakokat vizsgáljuk.[2] Ezek száma nem kevés, számításaink szerint a teljes anyag 528 esetet tartalmaz, ami az UEW szócikkeinek közel 30%-a. Igaz, az említett számban többször szerepelnek azok az esetek, amelyekben többféle alternáció is jelentkezik, például: *pančз ~ pačз (pončз ~ počз)* 'Schwanz'. Itt az első szótagi magánhangzó és a szóbelseji mássalhangzó pozíciójában is két lehetőséget ad meg a szótár.

Célunk az volt, hogy megvizsgáljuk annak lehetőségét, nem lehetne-e csökkenteni az alternatív alapalakok számát. Miért lenne ez fontos? Alternatív alapalakok rekonstruálását indokolhatnák a valaha létezett alapnyelvben megvolt területi vagy belső változatok. Ilyenek biztosan voltak, de meggyőző módon még egyet sem sikerült rekonstruálni. A későbbiekben igyekszünk majd bebizonyítani, hogy az UEW általunk megvizsgált anyaga alapján sem tudunk teljes bizonyossággal az egyes alapnyelvekre hangtani változatokat rekonstruálni.[3] Hangtani változatok rekonstruálását szükségessé teheti, ha nem tudunk dönteni a rekonstrukció alapjául szolgáló bizonyos feltevések kérdésében. Ha például bizonytalanok vagyunk abban, hogy voltak-e a finnugor alapnyelvben hosszú magánhangzók az első szótagban, akkor ebből logikusan következik a kettős rekonstrukció, például: *kele (kēle).* Az UEW anyagából két típus tartozik ide, az első szótagi rövid ~ hosszú magánhangzót tartalmazó alakok (22 szó), illetve a szintén első szótagi *i ~ ü* alternációt mutató szavak (73 szó). A hosszú magánhangzók kérdésére egy későbbi tanulmányunkban visszatérünk, itt csak azt szeretnénk elmondani, hogy meggyőződésünk szerint sem az uráli, sem a finnugor alapnyelvben nem voltak hosszú magánhangzók, ezért hosszú magánhangzós alakok rekonstruálását indokolatlannak tartjuk. Az esetleges *i ~ ü* alternáció kérdésére alább még visszatérünk, de azt már most jelezzük, hogy ennek feltevését sem tartjuk indokoltnak.

Az elmondottak után érthető, hogy véleményünk szerint az alternatív alapalakok a rekonstrukciós módszer hiányosságaira vezethetők vissza. Mint ismeretes, a rekonstrukció végső soron a mai nyelvi adatok összehasonlításán alapul. Az alapnyelvre tehát csak olyan szavakat, hangalakokat, hangokat, szabályokat stb. lehet

[1] Nem szabad elfelednünk, hogy a hangalak rekonstrukciója ugyan szabályos hangmegfeleléseken és hangfejlődési tendenciákon alapul, mégis hordoz szubjektív elemet, vagyis végső soron a szerzők véleményét tükrözi.

[2] Az anyagot Molnár Zoltán gyűjtötte össze az UEW-ből a T–048309 számú OTKA-projektum keretében készült Uráli Etimológiai Adatbázis (UEDb) felhasználásával.

[3] A fentiekből következik, hogy a továbbiakban az „alternatív alapalak, alternáció stb." kifejezések azt jelentik, hogy „az UEW szerinti alternatív alapalak" stb.

kellő biztonsággal rekonstruálni, amelyek elegendő nyomot hagytak a mai uráli nyelvekben. Ha nem ez a helyzet, akkor vagy el kell utasítani, vagy bizonytalannak kell minősíteni az etimológiát. Elegendő, illetve megfelelő nyelvi adat hiányában szóba jöhet az alternatív rekonstrukció is. Ha például a rendelkezésre álló adatok alapján semmiképpen nem tudjuk eldönteni, hogy az adott szó első szótagjában *a* vagy *o* állt-e, akkor természetesen indokolt az alternatív rekonstrukció. Van azonban a rekonstrukciónak szubjektív oldala is, mint arra már utaltunk. Ugyanazokból az adatokból másik kutató más következtetéseket vonhat le, sőt évek múltán ugyanaz a kutató is megváltoztathatja egy-egy rekonstrukcióra vonatkozó véleményét.

Az elmondottaknak kettős következménye van: egyrészt nyilvánvaló, hogy az alternatív alapalakok jelentős részét nem lehet eliminálni, hiszen nem várható, hogy a biztos rekonstrukcióhoz szükséges hiányzó adatok nagyobb számban előkerüljenek, másrészt a szubjektív megítélésen vagy következetlenségen alapuló variánsok eliminálhatók, de annak tudatában, hogy ennek során éppúgy fennáll a tévedés veszélye, mint az eredeti rekonstrukció során. Nem kijavítani akarjuk tehát az UEW rekonstrukcióit (erre nincs is szükség), hanem felkínáljuk egy új megoldás lehetőségét a rekonstruktumok egy részénél.

Mi haszna származik az uráli történeti és összehasonlító nyelvészetnek abból, ha törekvéseink az alternatív alapalakok számának csökkentésére sikerrel járnak? Nemcsak az uráli és az UEW-ben képviselt többi alapnyelvet ismerhetjük meg jobban, kaphatunk a valóságoshoz közelebb álló képet fonémarendszerükről, az egyes fonémák megterheltségéről, hanem a különböző nyelvtörténeti korszakokban lezajlott nyelvi változások vizsgálatához is biztosabb fogódzók állnak majd rendelkezésünkre.

Munkánkat legnagyobb mértékben az UEW segítette. A szótár alapján készült adatbázisból (UEDb) gyűjtöttük össze vizsgálatunk anyagát. A szótárban található biztos uráli és finnugor etimológiák hangmegfelelései szolgáltak összehasonlítási alapul, amikor az egyes alternatív rekonstrukciókat vizsgáltuk. A biztos uráli és finnugor etimológiák hangmegfeleléseinek statisztikáját az ún. „sárga könyv”[4] tartalmazza. Ennek segítségével könnyen ellenőrizhető, hogy van-e, illetve hány biztos példa van az éppen vizsgált hangmegfelelésre. Ezek nélkül a segédeszközök nélkül ez a cikk aligha készülhetett volna el. Nagy segítségünkre voltak továbbá Honti László (1982) obi-ugor, illetve Juha Janhunen (1977) szamojéd rekonstrukciói. Ezek jól használhatóknak bizonyultak az uráli, finnugor és ugor etimológiák vizsgálata során, megerősítve ezzel azt a korábban is hangoztatott véleményünket, hogy az uráli összehasonlító nyelvészetben nagy előrelépést jelentene az összes közbeeső alapnyelv teljes rendszerének rekonstrukciója.

A kutatás során a Függelékben szereplő összes etimológiát egyenként megvizsgáltuk, összevetve a bennük mutatkozó hangmegfeleléseket a biztos etimológiák alapján kialakított képpel (a „sárga könyv” adataival). Az etimológiákat az alternáció típusa szerint csoportosítottuk és statisztikailag értékeltük. Mindezek alapján teszünk esetleg

[4] Csúcs et al. 1991.

javaslatot valamelyik alternáns törlésére. Javaslataink[5] megtételekor messzemenően figyelembe vettük és alkalmaztuk az „Occam borotvája" néven ismert tudományfilozófiai elvet,[6] vagyis a számba jöhető, egyébként azonos értékű megoldások közül mindig az egyszerűbbet fogadtuk el. Terjedelmi okokból lehetetlen lett volna közzétenni az összes vizsgált etimológia részletes elemzését, ezért típusonként csak egy-két példát mutatunk be, ügyelve arra, hogy negatív példáink is legyenek (vagyis olyanok, amelyek esetében mi sem látunk érvet egyik vagy másik alternáns törlése mellett).

Az UEW az alternatív alapalakok elkülönítésére leggyakrabban a zárójelet alkalmazza. Ez egyszerű és szerencsés megoldás, értelmezése is szinte magától értetődik: a hátul álló zárójeles alak kevésbé valószínű, mint az elöl álló, zárójel nélküli. Ritkábban fordul elő a két alak között a ~ (tilde), például: *kuse ~ kose* 'Fichte, Tanne; Picea excelsa'. Ennek jelentése számunkra nem világos: azt jelenti-e, hogy ennek a szónak az uráli alapnyelvben alternatív alakjai voltak, vagy azt, hogy a két alak egyformán valószínű. És mit jelent akkor a kétféle jelölés kombinációja, például: *ku- (~ ko-)* 'wer, welcher, ?was'. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy néhány esetben a variánsok között megjelenik a német *oder* 'vagy' rövidített alakja, például: *l'ȣmз* od. *δȣmз* 'kleine Fliege od. Mücke'. Mást jelent ez, mint a zárójel vagy a tilde? Előfordul még a < vagy a > jel is az alternánsok között. Ennek jelentése világos: az egyik alak a másikból származik. Az azonban nem világos, hogy miért kellett ezt egyes esetekben zárójellel, sőt tildével kombinálni, például: *śasra (≳ śarsa)* 'tausend'. A nyilakkal nem is értelmezésük a probléma, hanem hogy egyáltalán szükség van-e rájuk. Erre a kérdésre még visszatérünk. Úgy véljük, az alternánsok elkülönítésére elég lett volna a zárójel, a többi jelölés érdemi információt nem tartalmaz, csak zavart okoz.

A továbbiakban az uráli összehasonlító hangtanban megszokott csoportosításban elemezzük az alternatív alapalakokat, vagyis első szótagi magánhangzók, második szótagi magánhangzók, szókezdő mássalhangzók és szóbelseji mássalhangzók. Külön tárgyaljuk a három szótagos (képzett) szavakat, valamint néhány speciális esetet.

1. Első szótagi magánhangzók

Az első szótagi magánhangzók alternációi közül viszonylag jelentős számban fordulnak elő a hosszú magánhangzós alternánssal rendelkező alakok (22 szó), valamint az *i ~ ü* alternációt tartalmazók (73 szó). Mint arra már utaltunk, mindkét esetben indokolatlannak tartjuk az alternatív alakok megtartását: a hosszú magánhangzók mindenütt törlendők. Az *ü*-ről az UEW bevezetőjében azt olvassuk, hogy

[5] Javaslatainkat is a Függelék tartalmazza.

[6] „Non sunt multiplicanda entia praeter necessitatem." (= Az entitásokat – a dolgok lényeges vonatkozásairól alkotott gondolati konstrukciókat – nem szabad a szükségesnél nagyobb mértékben szaporítani.)

talán az *i* allofónja volt,[7] azt azonban nem tudjuk meg, hogy milyen környezetben vagy milyen feltételek mellett jelent meg, ezért kétkedve fogadjuk a fenti állítást, és úgy véljük, hogy az *ü* már az uráli alapnyelvben teljes értékű fonéma volt. Érveink: 1. A legtöbb közbeeső alapnyelvből kimutatható az *ü*. (Lásd pl. Honti 1982: 18, illetve Janhunen 1977: 9.) A mai permi nyelvjárások többségében ugyan nincs *ü*-féle hang, de az őspermiben volt *u̇* (= gyengén labializált, felső nyelvállású, palatális magánhangzó). Igaz, többnyire nem ez volt a korábbi *ü* folytatója, hanem az *i̯*, mint az *u*-nak is, de ez is közvetett bizonyíték az előzmény labiális volta mellett (Csúcs 2005: 63). 2. Több mint egy tucat finn *y* ~ magyar *ö, ő, ü, ű, o* megfelelést mutató szó található anyagunkban. Nagyon valószínűtlen, hogy ezekben a labiális magánhangzó párhuzamos fejlődés eredményeként alakult volna ki, és a megfelelés alapnyelvi nyelvjárási sajátság folytatójának sem tartható. Sokkal egyszerűbb az a feltevés, hogy ezekben az esetekben mindkét nyelvben alapnyelvi *ü* folytatóival van dolgunk, bár így némileg szaporítjuk az alapnyelvi entitások (fonémák) számát. 3. Két olyan finnugor nyelv van, a lapp és a mordvin, amelyekben semmi nyoma nincs az alapnyelvi *ü*-nek. Ezekben a feltett *ü* folytatói az *i* folytatóival estek egybe, ami teljesen természetes folyamat volt.

Vizsgáljunk meg ezek után közelebbről néhány *i* ~ *ü* alternációt mutató etimológiát.[8]

ćiklä (ćüklä), ćikľä (ćükľä) 'Warze' U

Finn. *syylä, syyli* (Gen. *syylen*), *syplä, syklä, syhlä* 'Warze, Geschwulst, Kropf'

Karj. *šüblä, süblä, šüglä* 'syylä, känsä; Warze, Schwiele'

Lapp. 1. N *ciwʸhle -whl-* 'blotch'; Kld. *ťšī̯i̯u̯ḷᵉ*, Ko. Not. *ťšė̄ū̯ḹᵉ* 'Warze'; 2. *tjåkle* 'tumor, tuber'; 3. N *čikkâlâs -ss-, -s-* 'blotch'

Mord. E *śiľge, śiľgä, śeľgä,* M *śiľgä, ćiľgä* 'Warze, Hautpustel'

Tscher. KB *šəyəľ,* U B *šə̂γə̂ľe* 'Warze (KB U B), Schwiele (B)'

Ung. (dial.) *süly (sú, suj, sul, suly, sü, sű, süh, sűly)* 'Skorbut, Scharbock, Feigwarze, Geschwür'

Selk. KeM *šī̯la,* KeO *sēla* 'syylä; Warze'

A finn és a magyar folytató egyértelműen eredeti *ü*-re utal, a lapp és a mordvin adatok ebből a szempontból – mint említettük – indifferensek, az idetartozó cseremisz és szelkup szavak pedig nem zárják ki ezt a lehetőséget.

kińe(-lɜ) (küńe(-lɜ)) 'Träne' U

Finn. *kyynel* (Gen. *kyynelen*) 'Träne'

Lapp. N *gânjâl -dnj-,* L *kanjāl,* K (235) T *kańl* (Gen. *kańńîlî*)

[7] „*ü* muss – soweit überhaupt in der Grundsprache vorhanden – ein gebundenes Phonem gewesen sein" (UEW X).

[8] Terjedelmi okokból az UEW szócikkeinek csak az alapnyelvi és egyeztető részét közöljük: ez utóbbit is jelentős mértékben lerövidítve: elhagytuk a forrásokat, egyes nyelvjárási adatokat, valamint általában a kihalt szamojéd nyelvek adatait.

Wotj. *kiľi* : S *śin-kiľi,* K *śiń-kəľi* (*śin* 'Auge')
Ung. *könny* (dial. *könyű, könyv, kënyv*)
Jur. O *χājelʔ*
Jen. Ch. *kōði,* B *koiri*
Twg. *kāle*
Selk. Ke. *saina-gai* (*sai* 'Auge'), N *haet-ḳai, hait-ḳai* (*hai* 'Auge'), TaU *qāńe*
Kam. *kajəl, kajil*

Mint az előző esetben a finn és a magyar folytató *ü*-re vezethető vissza, a lapp indifferens, a votják *i̯* és az ősszamojédra rekonstruálható *ə̂* (Janhunen 1977: 53) pedig *ü*-ből is származhat.

kińä (küńä), ? *kinä (künä)* 'Ellenbogen' FU

Finn. *kyynärä, kyynäs,* (dial.) *kyinärä* 'Elle', *kyynärpää* 'Ellbogen' (*pää* 'Kopf, Ende')
Est. *küünar* (Gen. *küünra, kündra*) 'Vorderarm; Elle', *küünarpea* 'Ellenbogen' (*pää* 'Kopf, Gipfel, oberes Ende')
Lapp. N *gârʸdnjel, gâiʸgŋer,* L *karʸŋēl* 'Ellenbogen', K T Kld. *kaᵢrñel,* Not. *keᵢrñel* 'id.; Unterarm, Ellenmaß vom Ellenbogen bis zu den Fingerspitzen'
Mord. E *keńeŕ, keńeŕe, käńiŕ, keńir, keńďir,* M *keńeŕ* 'Vorderarm; Elle', E *keńeŕ pakaŕ, keńeŕe pakaŕ* 'Ellenbogen' (*pakaŕ* 'Knochen')
Tscher. KB *kəńer,* U B *kə̂ńer* 'Elle (KB U); Abstand zwischen dem Ellbogen und dem Mittelfinger (Längenmaß)', B *kə̂ńer-wuj* 'Ellbogen' (*wuj* 'Kopf, Ende')
Wotj. S *gi̯r-pum,* K *gə̂r-puŋ* 'Ellenbogen; Elle (K)' (*p.* 'Ende, Spitze')
Syrj. S *gi̯rǯa,* P *gi̯rǯa•,* PO *gəriǯa•* 'Ellbogen'
Ostj. V *kŏṇṇi,* DN *kŏšṇäj*
Wog. KU *kₒänγeľ,* So. *konlɔ̄wl* (*ɔ̄.* 'Anfang, Ende')
Ung. *könyök* (dial. *könyék,* 1380–1410: *keneclew,* BesztSzj.) 'Ellbogen'

Itt a fent említett érveken kívül az obi-ugor alapnyelvre rekonstruálható *ü* (Honti 1982: 152) is támogatja véleményünket.

kintɜ (küntɜ) 'Nebel, Dampf, Rauch' U

Wotj. *ki̯d* usw.: S *čiŋki̯d* 'Nebel', K *čə̂ŋ-kə̂d (šə̂ŋkə̂t),* 'schwacher Nebel, Dunst' (*čiŋ* 'Rauch'), ? S *ki̯d* 'Verstand, Sinn; Mut', ? S *mi̯l-ki̯d,* K *mə̂l-kə̂d* 'Gemüt, Denkweise, Sinn; Lust, Wunsch' (*mi̯l* 'Lust')
Syrj. ? *ki̯d* : S *mi̯l-ki̯d,* P *mi̯vki̯d* 'Verstand, Vernunft (S); Verständnis, Gemütsart, Charakter (P)', PO *məlkə•d* 'Charakter'
Ung. *köd* 'Nebel'
Jur. O *śun* 'Dampf, Rauch'
Jen. *śuddo* 'der aufsteigende Rauch'
Twg. *kinta* 'Rauch'
Selk. NP *symdə* (Px 1. Sg. *syndim*)

A magyar *ö* és az ősszamojédra feltett *ü* (Janhunen 1977: 79) támogatja, a permi *i̯* pedig nem zárja ki, hogy ebben a szóban is *ü*-t rekonstruáljunk az uráli alapnyelvre.

sikśe (sükśe) 'Herbst' FU
Finn. *syksy, syys* (Gen. *syyksen*) 'Herbst'
Est. *sügis* (Gen. *sügise*)
Lapp. N *čâkʸčâ -vc-*, L *tjaktja,* K (730) T *čakč*
Mord. E *śokś, sokś, śoks,* M *śokś, śoks*
Tscher. KB *šəžə,* U *šižâ,* M *šižə,* B *šâžə*
Wotj. S *siźi̯l,* K *śizel* 'id., im Herbst', G *siźi̯l* 'Herbst'
Ostj. V Vj *sö̆γəs,* DN *sĕwəs,* O *sus*
Wog. TJ *tüks,* KU *täχ̮s,* P *tǟks, täks,* So. *tak̬s*
Ung. *ősz*

A finn *y,* a magyar *ő* és az obi-ugor alapnyelvre rekonstruálható *ü* (Honti 1982: 133) alapján tehetünk fel FU *ü*-t.

Az előadottakhoz hasonló bizonyítékok alapján összesen 20 uráli (ebből biztos 15) és 26 finnugor (ebből biztos 18) etimológiában lehet alapnyelvi *ü*-t rekonstruálni. Ezek a számok elég nagyok ahhoz, hogy ne kételkedjünk abban: az uráli és a finnugor alapnyelvben volt *ü* fonéma.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden idetartozó esetben automatikusan lehetne dönteni az *ü* javára. Például:

šilkз- (šülkз-) 'fliegen, schweben' FU
Syrj. S *ši̯lgi̯-,* Ud. *ši̯vgi̯* 'schweben; (Ud. auch) langsam vorbeigehen od. vorbeifahren'
Ostj. (1059) V *lĕγəl-* 'fliegen', Vj. *jĕγəl-* 'erschossen zu Boden fallen (Vogel); anrennen, -stoßen', DN *tĕχət-* 'fliegen'
Wog. TJ *täwl-,* KU So *tiγl-,* P *tēl-* 'fliegen'

Ebben az etimológiában a zürjén szavak *i̯*-ja *i*-re is visszamehet, és az obi-ugorra is *i* rekonstruálható. Mivel az egyeztetésnek több tagja nincs, az eredeti *ü* feltevése nem látszik indokoltnak.

Vannak olyan esetek is, amikor a bizonytalanság (egyelőre) nem oldható fel:

irз- (ürз-) 'trinken' U
Mord. E M *iŕeďe-* 'betrunken werden; an (Kohlen-) dunst erkranken'
Syrj. S P *i̯rę̆š,* PO *ərə•š* 'Dünnbier, Kwaß'
Jur. O *ŋäer-* 'trinken, einen Schluck tun'
Selk. Ke. *îra-* 'trinken'; Ty. *ō̆ra-, ę̄ra-* 'juoda itsensä humalaan; sich betrinken'
Mot. *urnia-* 'trinken'
Karag. *uršn-*
Taig. *örsu-*

Mint az adatokból látható a mordvinban *i,* a zürjénben *i̯* van. Ezek bármelyik feltett előzményre visszamehetnek. Janhunen (1977: 21) az ősszamojédra *e̯*-t rekonstruál. További vizsgálat nélkül nem lehet eldönteni, hogy ennek melyik hang a valószínűbb előzménye.

wilä (wülä) 'Oberfläche, Ober-, das Obere' FU, ?u

Finn. *ylä* 'höher, ober, Hoch-, ober-': *ylähuuli* 'Oberlippe', *yli* 'über; über-', *ylen* 'sehr, ungemein, besonders', *yllä* 'oben', *ylös* 'auf, in die Höhe'

Est. *ülа* : *ülahuul* 'Oberlippe', *ülal* 'oben', *üli* (Gen. *üle*): *ülemaa* 'Festland', *üles, ülese* 'hinauf, auf, aufwärts, nach oben zu'

Lapp. S *jilliɛ* 'länsi; Westen', N *âllen* (Adv.) 'high; from high up', *âlas* (Adv.) '(going) high up', L *allē-* : *allē-nuor^{y}hta-* 'Nordwest-, nordwestlich', *allēn* 'im Westen', *allēt* 'von Westen, von Nordwesten', *alās* 'gegen Western, westlich, in westlicher Richtung', *nalā* ~ *nale* (Postp., Adv.) 'auf, über, an, neben, bei'

Mord. *veľ-* : E M *veľks* 'das oben Gelegene, Oberes, Deckel', E *veľkska* 'über etw. hin'

Tscher. KB *wəl-* : *wəlnə* (Postp.) 'auf (wo?)', *wəkə, wək* (Postp.) 'auf (wohin?)', *wəlän* (Postp.) 'auf (wohin?)', *wəlec* (Postp.) 'von – herab'

Wotj. S *vi̯l,* K *vâl,* G *vi̯l* 'Oberfläche (S K G), Oberteil (S K)', S *vi̯le,* K *vâle* 'hinauf, herauf, nach oben, in die Höhe; auf'

Syrj. S *vi̯l,* V *vi̯v,* PO *vəl* 'Oberraum, das Obere', S *vi̯le̯,* P *vi̯ve̯,* PO *vələ* 'auf, hinauf (S P PO), darauf (S P)'

Ostj. V *elə,* DN *ĕtə,* O *ăl* 'Deckel (V DN O), Bedeckung (V)', DN *ettȧ* 'von–ab', O *elti* 'über–hin; auf, oben auf', V *eləwtəyi,* DT *ătəptȧ* 'auf–darauf (V DT); über, quer über (V), über–hin (DT)', V O *el,* DN *et* 'Körper (V DN), Haut (O)'

Wog. KM *jiw-wälə* 'Deckel des Sargs' (*jiw* 'Baum, Holz'), P *äl* 'Deckel', So. *kol-ala* 'Dach der Winterjurte' (*kol* 'Haus')

Jur. ? [O *ńīʔ* 'auf, darauf (wohin?)', *ńīńe* 'auf, darauf (wo?)'

Jen. *ńi* 'nach oben'; *ńine* 'oben', *ńiro* 'von oben'

Twg. *ńi* 'auf', *ńini, nini* 'oben'

Selk. *i-, e-* : Ta. *innä, i̯nnä* 'nach oben, hinauf', Ke. *inné,* N *enné* 'nach oben']

A finn *y* ugyan elsősorban *ü* előzményre utal, de néhány esetben az *i*-nek is lehet a finnben *y* folytatója. A többi adat, így az idesorolt szamojéd és obi-ugor szavak magánhangzója is, inkább *i*-ből származtatható. Az is lehetséges, hogy a finnségi *y* másodlagos, vagyis a szókezdő *w* lekopása során a magánhangzóra tevődött át a labialitás jegye.

Az eddig tárgyaltak után fennmaradó 124 első szótagi alternáció jellegét tekintve két típusba sorolható. Az egyikben hangrendi (palatális ~ veláris), a másikban nyílásfok szerinti változatok találhatók. A hangrendi alternációk meglehetősen ritkák, anyagunkban mindössze hat ilyen etimológiát találtunk.

Mielőtt ezek részletes tárgyalásába belekezdenénk, célszerűnek látszik, hogy röviden összefoglaljuk a magánhangzók változására, illetve alternációira vonatkozó nézeteinket. Tapasztalati tény, hogy a magánhangzók sokkal nagyobb változékonyságot mutatnak, mint a mássalhangzók. Jól látható ez az uráli nyelvek nyelvjárásai közti különbségek vizsgálatakor. A jelenség oka, hogy a magánhangzók sokkal könnyebben változnak, mint a mássalhangzók. Ezt bizonyítják a „sárga könyv" adatai is. Az U/FU **o*-nak még a finnben is 4-féle folytatója van a biztos etimológiákban, az észtben 7-féle, a norvég-lappban 5-féle, a cseremisz nyelv KB nyelvjárásában és a votják G nyelvjárásában 8-féle, az osztják V nyelvjárásában 13-féle, a magyarban pedig az *ö, ü* kivételével bármelyik magánhangzó lehet a folytatója (Csúcs et al. 1991: 27–31). A változásra való erős hajlam véleményünk szerint azzal magyarázható, hogy akusztikai jellegük (gyengébb zörejük) miatt a magánhangzók kevésbé fontos szerepet játszanak a szavak hangalakjának megkülönböztetésében, mint a mássalhangzók. Azt sem szabad elfelednünk, hogy a nyelv erősen redundáns rendszer,[9] tehát egy magánhangzó nyíltabbá vagy zártabbá válása szinte egyáltalán nem befolyásolja az eredményes kommunikációt. Az elmondottakból az is következik, hogy ha a valaha ténylegesen létezett alapnyelvben voltak hangalaki változatok, akkor azokat elsősorban a magánhangzók körében kell keresni.

Visszatérve ezek után a hangrendi alternációkra, kis számuk megerősíti azt a véleményt, hogy az uráli nyelvek többsége jól megőrizte a magánhangzók veláris, illetve palatális jellegét, hiszen ez az esetek óriási többségében egyértelműen rekonstruálható.

kakta ~ *käktä* 'zwei' FU, ??u

Finn. *kaksi* (Gen. *kahden*) 'zwei'
Est. *kaks* (Gen. *kahe*)
Lapp. N *guokʸtĕ -vt-*, L *kuokte,* K (116) T *kī̆kt, kı̆kt* (Gen. *kı̆ᵢt*), Kld. *kạχt,* Not. *kuaχt,* A *koχt*
Mord. E *kavto, kafto,* M *kafta*
Tscher. KB U B *kok* (attr.), *koktât* (subst., präd.)
Wotj. S *kịk (kịkt-, kịk-),* K *kâk,* G *kị̂k (kị̂kt-)*
Syrj. S P *kịk,* PO *kək*
Ostj. V *kät,* DN *kĕt,* O *kȧt* (attr.), V *kätkən,* DN O *kȧtən* (subst.), Trj. *kitənti* 'beide'
Wog. TJ *kiť,* KU P So. *kit* 'zwei', TJ *ki•ťəw,* KU P *kitəy,* So. *kitiy* (subst.)
Ung. *két* (attr.), *kettő* (subst.)
Jur. ?? [O *śiďe,* Nj. *śićā*
Jen. Ch. *sire,* B *side*
Twg. *siti*
Selk. Ke *sitte,* N *śede*]

[9] Egyes számítások szerint a redundancia mértéke a természetes nyelvekben kb. 70%.

A szamojéd és az ugor alakok palatális, a finn-volgaiak veláris előzményre utalnak, a permiek bármelyikre visszamehetnek.

śäśke (≤ śaśke) 'Mücke' FW

Finn. *sääski* (Gen. *säästen*), (dial.) *sääksi* 'Stechmücke; Culex'

Est. *sääsk* (Gen. *sääse*) 'Mücke'

Lapp. N *čuoiʸkâ -ik-* 'gnat; Culex; the gnat season', L *tjuoiʸhka* 'Mücke', K T *čīšk,* Kld. *čąšk,* A *čušk*

Mord. E *śeśke, śiśkä,* M *śäśkä*

A finnben, észtben és a mordvinban palatális, a lappban veláris előzménnyel számolhatunk. A < arra utal, hogy az UEW szerint a FW *ä a*-ra mehet vissza. Így az *ä* asszimiláció eredménye lehet. Ez bekövetkezhetett már a FW-ban, de elvben lehet párhuzamos fejlődés eredménye is.

pelna (polna) 'irgendeine Pflanze: Lein, Flachs, Hanf, aus deren Fasern Zeugstoff hergestellt wird' fu

Finn. ? *pellava* 'Lein, Flachs', (dial.) *pellavas* (Gen. *pellavaan*), *pella*

Ostj. ? [V *polən,* DN *putən,* O *polən* 'Hanf (V O); Brennessel (V DN), »Hanf« (DN)'

Wog. TJ *polnā,* KU *panlə,* P *ponlə,* So. *ponal* 'Hanf']

Az obi-ugor alakok *o*-ra, a finn *e*-re utal. A szó veláris hangrendje alapján esetleg feltehetnénk, hogy a finnben történt *o* > *e* változás.

purз- (pörз-) 'hineingehen' FP, ?fu

Tscher. KB *pâre-,* U B *pure-* 'hineingehen, eintreten, eingehen, Raum haben (zum Hineingehen) (KB U), in etwas kommen od. gehen (B)'

Wotj. S *pi̯r-,* K *pâr-* 'eingehen, hineinkommen, einkehren, hinaufgehen, hinaufkommen, hineinkriechen', G *pîrî̯-* 'eingehen'

Syrj. S P *pi̯r-* 'hineingehen, ein-, hineintreten', PO *pər-* 'eingehen, hineingehen'

Ung. ?? *fér-* 'hineingehen, Platz haben; kommen zu etwas, gelangen, erreichen'

A cseremisz *u*-ra, a magyar alak *i*-re utal, a permiek mindkét lehetőséget megengedik. Az *ӧ*[10] használata itt annyiban indokolt, hogy a magyar *é* bármelyik palatális magánhangzóra visszamehet. Mivel a rekonstrukció során arra kell törekedni, hogy minél jobban megközelítsük a valaha ténylegesen létezett alapnyelvet, illetve hogy a rekonstrukció minél nagyobb mértékben alátámassza az etimológiát, ezért itt mi *pure- (pire-)* alakokat javasolnánk. Megoldásunk ugyan nem küszöböli ki a változatokat, de legalább csökkenti a számukat.

[10] Az *ӧ* és az *ȣ* grafémák a palatális, illetve a veláris magánhangzók összefoglaló jelölésére használatosak, és mint ilyenek, maguk is alternatív lehetőségeket jelölnek (pl. *ȣ* = *a, o, u*). Az ezeket tartalmazó alapalakokkal azonban ebben a cikkünkben csak akkor foglalkozunk, ha valamilyen más alternáció is jelen van.

ćɜlkɜ- ~ *ćölkɜ-* 'glänzen, schimmern' FU

Karj. *ťšilkettö-* 'glänzen, schimmern'

Lüd. *ćiŋketta-, ćilkotta-*

Mord. E *ćiľďor* : *ć. moľe-* 'schimmern, glimmern, glänzen' (*moľe-* 'gehen, hineingehen')

Tscher. KB *câlyâža-*, U *ćâlyâža-* 'glimmern, flimmern (z. B. der Schnee)'; KB *colyâža-*, U *ćolyâža-* 'glimmern, glänzen' (z. B. der Stern od. das Gold) (KB), glühen (z. B. die Glut) (U)', KB *colyə* 'Blitz', B *čâlyâža-* 'funkeln'

Wotj. S *ćiľal, śiľal-, śijal-*, J *ćilal-* 'glänzen'

Syrj. S *ʒuljal-, ʒulľal-* 'schwach glänzen, schimmern'

Ostj. Kaz. *śŭʌpĭ-* 'im Dunkeln blinken (das schwarze Fuchs- und Zobelfell, der Stein eines Ringes)', *śuli-* 'fényleni, villogni; glänzen, blinken, funkeln'

Wog. KU *śüly-*, P *süll-*, So. *śuly-* 'funkeln'

Ung. *csillog-* 'glänzen, strahlen', ? *sajog-* 'schmerzen, brennen; (dial.) glänzen', *csillag* 'Stern', *csillámlik* 'schimmern, blinken'

A szó onomatopoetikus jellege megnehezíti a döntést, illetve magyarázza a folytatókban mutatkozó esetleges szabálytalanságokat. A mai nyelvi adatok első szótagi *i,* esetleg *u* feltevését indokolják, két változatra csökkentve ezzel az UEW szerinti sokszoros alternációt.

ńörɜ (ńɜrɜ, ńɜrkɜ) 'Rute, junger Schössling' UG, ?u

Tscher. UP *nörâ,* JO JP *nörŭ,* P M UJ C Č JT *nörö* 'Biegsam, formbar (Bast, Gerte, Leder, Wachs, Eisen); schwach; zäh; zerbrechlich' *nörga* 'Sproß, Sprößling', *nörgö* 'Zweig', (Ramst.) KB *nöryə* 'der junge Baum (einjährig)'

Wotj. ? [S *ńęr,* K *ńȯr* 'Rute, Zweig', G *ńęr* 'Rute, Gerte'

Syrj. S P *ńęr* 'id., Zweig', PO *ńür* 'Binderute']

Ostj. Trj. *ńĕr* 'auf einem abgebrannten Platze aufgewachsener Hain', Kaz. *ńăr* 'Laubholzhain, -dickicht', V DN *ńĕrəm* 'Rute (V DN), Zweig, dünne Weide (DN)', Kaz. *ńărəm* 'Rute'

Wog. TJ *ńär,* KU P So. *ńir* 'Rohr, Rute, Zweig'

Ung. *nyír* (NomPl. *nyírek*) 'Birke; betula; (dial.) fiatal hajtás; junger Schößling; (altung.) Birkenwald', (dial.) *megnyírez-* 'megvesszőz; mit Ruten schlagen'

Jur. ? O *ńerą* 'Weide'

Jen. *nigga* 'Weidengebüsch'

Twg. *nerki* 'Weidenbaum'

Selk. ? Ta. *njärg,* Ke. *njärgɒ* id., T *ńary* 'Salix-Art, Tur. *ńā̄rqi̯* 'Weidenbaum'

A cseremisz, a magyar és az obi-ugor (Honti 1982: 172 rekonstrukciója *ńir*) alakok egyértelműen palatális előzményre utalnak. Az ősszamojédra Janhunen (1977: 108) *ę*-t, a derivátumokban *e*-t rekonstruál. A mai permi alakok magánhangzója őspermi *ȯ*-re megy vissza, ennek előzménye pedig legtöbbször *e.* Tehát a lehetséges változatok *ö*-re redukálhatók. Ami a szóbelseji mássalhangzókat illeti, Janhunen (1977: 108) szerint az ősszamojéd *ńerkå* derivátum, tehát az urálira nem kell feltenni.

Az első szótagi alternációk másik típusa, a **nyílásfok szerinti változatok** sokkal gyakoribbak, és mind a veláris, mind a palatális magánhangzók csoportjában előfordulnak. Típusaik: *a/o*[11] (41 szó), *a/u* (4 szó), *o/u* (25 szó), *ȣ/o* (3 szó), illetve *ä/e* (25 szó), *ä/i* (2 szó), *e/i* (12 szó), *ȣ̈/ä, e* (4 szó) *e/ü* (2 szó).

Mielőtt az egyes etimológiák tárgyalásához hozzákezdenénk, hangsúlyozni kívánjuk, hogy bemutatott és bemutatandó javaslataink nem tekinthetők az UEW korrekcióinak. Egyszerűen arról van szó, hogy néhány alapalak esetében ugyanazokból az adatokból más következtetésekre jutottunk, mint az UEW. Azt természetesen nem állítjuk, hogy feltétlenül nekünk van igazunk. Tisztában vagyunk azzal is, hogy sok esetben még további kutatásokra lesz szükség. Javaslataink nem kis mértékben azon a módszertani alapelven alapulnak, hogy amennyiben nincs kényszerítő ok, akkor nem rekonstruálunk alternatív alapalakokat. Ez némileg ellentmondani látszik az UEW eljárásának. A szótárban érthető óvatosságból alternatív alapalakokat rekonstruálnak, ha a nyelvi adatok alapján többféle előzmény is lehetséges. Ez a módszer tudományos szempontból talán megbízhatóbb, de óhatatlanul az anyag elaprózásához vezet, és nehezíti holisztikus kép kialakítását az egyes alapnyelvekről. A mi módszerünk talán valamivel több szubjektív elemet tartalmaz, de reményünk szerint lehetővé teszi, hogy világosabb képet kapjunk az alapnyelv egész rendszeréről.

Nézzünk néhány példát azon esetek közül, amelyekben valamelyik változat törlését javasoljuk.[12]

pančз ~ pačз (pončз ~ počз) 'Schwanz' FU

Tscher. KB *pač,* U *poć* 'Schwanz, Schweif, Hinterteil, das hintere od. untere Ende', B *poč* 'Schwanz', KB *paštek* 'nach, hinter'

Wotj. S *bi̯ž,* K *bə̂ž,* G *bi̯ž* 'Schwanz (S K), Schweif (S K G)'

Syrj. S P *bęž* 'Schwanz (auch beim Vogel)', PO *bȕž* 'Schwanz'

Ostj. V Vj. *poč* 'Ferse (V); Nacken (Vj.)'; DN *pǎšŋat* 'Hinterkopf, Genick'; O *pǎtlaŋ* 'Hinterkopf', Kaz. *pǒtl̥aŋ* 'Hinterkopf (des Menschen, des Tieres)'

Wog. P *ponš* : *ponš-pun* 'Schwanzfeder', K *ponsėp* id., N *på̄nsip* : *sårniñ på̄nsip kukkuk* 'aranyos farkú kakukk; Kuckuck mit goldenen Schwanzfedern'

A cseremisz *o,* az őspermire rekonstruálható *ȯ* és az ős-obiugor *o* (Honti 1981: 177) alapján az *a*-s alakok törölhetők.

aδ́з (oδ́з) 'ein mit etwas bedeckter, zum Liegen (Schlafen) geeigneter Platz; durch Bedecken einen Platz zum Liegen/Schlafen bereiten; betten' FU

[11] Az UEW-ben hol az egyik, hol a másik változat áll elöl, attól függően, hogy a szerzők melyiket tartották valószínűbbnek. Elemzésünkben ezt a különbséget nem vettük figyelembe, vagyis a mi *a/o* típusunk tartalmazza az UEW *a ~ o* és *o ~ a* alternációt mutató alakjait.

[12] Természetesen továbbra is lesznek olyan etimológiák, amelyek esetében megmaradnak az alternatív alapalakok. Ilyenek elemzésével csak egy-két esetben foglalkozunk.

Wotj. S *vaľ-*, G *waľ-* 'ausbreiten, unterbreiten (eine Decke), aufdecken (z. B. einen Tisch)'; S *vaľes,* G *waľes* 'Bett, Matraze, Unterbett'
Syrj. S Ud. I *voľ'* Rentierhaut (S Ud.), als Bett ausgebreitete Rentierhaut (I)', S *voľ-paś,* P *oľ-paś* 'Bett' (*paś* 'Pelz'), PO *uľ-paś* 'id.; Lager'
Wog. TJ *aľā•t* 'Bett', So. *ōľatjiw, ōľatpum* 'Bettheu' (*jiw* 'Baum, Holz', *pum* 'Gras, Heu')
Ung. *ágy* 'Bett; Beet; Bodensatz', (dial.) *ágy-* 'Getreidegarten zum Drusch oder zum Austreten auf die Tenne ausbreiten'

Az itt szereplő mai adatok magánhangzója származhat mindkét feltett előzményből, de az őspermire rekonstruálható *a* alapján az *o*-s alakot törölhetőnek tartjuk.

apta- (opta-) 'bellen' FU
Liv. *uťtà-* 'bellen'
Tscher. KB U B *opte-*
Wotj. S K *ut-*, G *utị-*, MU *uwtị-*
Syrj. S *ut-,* P *uvt-,* PO *ut•-*
Ostj. Ni. Kaz. *ɔpət-,* O *apət-* 'anbellen', Kam. *opt-* : *ȧmp optəm juχ* '»Bellbaum des Hundes«, ein Baum, an dem aus einem Stamm drei Bäume wachsen'
Wog. KU *ạt-*, P *wạt-* ~ *wut-,* So. *ạt-* 'bellen'

A permi adatok indifferensek, a többi inkább *o*-ra utal. Honti (1982: 128) az ős-obiugorra *u*-t rekonstruál.

aŋtɜ (oŋtɜ) 'Horn' U
Ostj. V *ăŋət,* DN *oŋət,* O *aŋət* 'Horn'
Wog. TJ *ę̄ńt,* KU *ɔ̄ńt,* KO *ę̄ńt,* P *ońt,* So. *āńt*
Jur. O *ńāmt* 'id., Geweih (u. a. des Rentiers)
Jen. Ch. *eddo,* B *naddo* 'Horn'
Twg. *ŋamta*
Selk. Ta. *âamdə,* Ke. *áamddə,* N *aamd, amd* 'id., Geweih'

Az *a* mellett szól, hogy mindkét közbeeső alapnyelvre illabiális hangot rekonstruálnak, vö. obi-ugor *ị* (Honti 1982: 128), szamojéd *ä* (Janhunen 1977: 20).

ašɜ (ošɜ) 'Hengst' FP
Tscher. KB *ožâ,* U B *ožo* 'Hengst'
Wotj. S K *už*
Syrj. S V *už*

A permi alakok bármelyik előzményre visszamehetnek, de módszertani elvünknek megfelelően és a cseremisz *o* alapján a FP *o* valószínűbb.

koćmɜ (kaćmɜ) 'zwiebelartige Pflanze' FU
Wotj. S *kumịz* 'Knoblauch; allium sativum'
Syrj. P *komiʒ́* 'Lauch; Allium', PO *ku•mić*

Wog. P *kośəm,* LO *χōśman* 'eine zwiebelartige wildwachsende Pflanze; Zwiebel'
Ung. *hagyma* (dial. *hajma*) 'Zwiebel, Lauch', *fokhagyma* 'Knoblauch', *vöröshagyma* 'Zwiebel'

A permi és a magyar adatok az alternáció szempontjából indifferensek, a vogul alapján *o* tehető fel.

končɜ (kančɜ) ~ kočɜ (kačɜ) 'Stickerei, Muster, Buntheit; Stiche ziehen, stricken, zeichnen' FU

Wotj. S *kučo,* K *kə̂čo* 'buntes, scheckiges (Pferd)', J *kȕčo,* Uf. *ki̯čo* 'bunt, scheckig (J Uf.), Buntheit (J)'
Syrj. *koč* : *śera-koč* 'Fleck (auf Tierfellen)', *śera koča* 'bunt gefleckt', I *kuča*
Ostj. V *kăṇčə* 'Muster, Stickerei', DN *χăṇč* 'id. (an einem Kleidungsstück); Brief', O *χănsi* 'Stickerei, Ornament; Schrift', V *kăṇč-,* DN *χăṇč-,* O *χăs-* 'bunt machen; schreiben'
Wog. TJ P *kanš-* 'schreiben', N *χans-* 'id., malen, zeichnen', T *khånšå•ŋ* 'bunt', N *χansä* 'Stickerei', N *χasχat-* 'hingezeichnet werden'

Az obi-ugorra rekonstruálható *a* miatt (vö. Honti 1982: 152) az *o*-s alakok törlendők.

šoppɜ (šappɜ) 'trocknen' FU

Wotj. S J *šupal-* 'eintrocknen, trocken werden, verdorren'
Syrj. S *šupal-,* P *šupa•v-* 'trocken werden (Getreide in der Getreidedarre)', PO *šupa•l-* 'trocknen (intr.), darren'
Ung. *apad-* 'fallen, sinken, zurücktreten (Wasser); verebben (See); schwinden, abnehmen; krimpen (Getreide)', *apaszt-* 'vermindern'

Mind a permi, mind a magyar adatok visszamehetnek *a*-ra és *o*-ra is. Az egyszerűség elve értelmében a magyar alapján az *a*-s alakot tartjuk meg. Egyszerűbb ugyanis azt feltételezni, hogy az *a* a magyarban változatlanul megmaradt, mint azt, hogy az eredeti *o* nyíltabbá vált.

śakkɜ (śukkɜ) 'Stück, Teil' UG, ??fu

Finn. ?? *sukku* 'krossatt tillstånd; zerquetschter Zustand'
Ostj. Vj. *săk* : *jöŋsăk* 'Eisbrei (im Frühling vom Eis abgebröckelt)' (*jöŋk* 'Eis'), Likr. *săk* 'fein zerkrümelt (Salz u. a.)', V *săkayəl-* 'Schaden leiden, zerbrochen werden; aufplatzen (ein Pferd)', DN *săχat-* 'brechen, zerbrechen, in Stücke schlagen, zerkleinern; zerbrechen, zerschellen (Eis)'
Ung. (dial.) *szak* 'apró darab, rész, törmelék; kleines Stück, Teil, Schutt, Gebrösel', *éjszaka* 'Nacht', *észak* (veralt. *éjszak*) 'Nord', *szakad-* 'reißen, zerreißen, zerrissen werden', *szakít-* 'reißen, zerreißen, abreißen'

Az etimológia tagjai között a hangalak tekintetében fennálló ellentmondás talán feloldható lenne, ha feltételeznénk, hogy a finnugor alapnyelvben *u* állt az első szó-

tagban, az ugorban pedig *a*. E feltevés alátámasztásához meg kellene vizsgálni a finnugor kor végétől az ugor kor végéig lezajlott hangfejlődési tendenciákat.[13]

kuśka (kośka) 'trocken; trocken werden' U

Lapp. N *gǫikes -iʸka(s)-*, (attr.) *gǫiʸkĕ* 'dry; emaciated, gaunt, lean; dry land', N *gǫiʸki-* 'wipe (something wet); dry up (river, stream); drink dry, drain;drink up', L *kåihkēs* (attr.) *kåiʸhkē* 'trocken; (Subst.) trocknes Land, das feste Land, das Trockne', L *kåiʸhkå-* (intr.) 'trocknen, dürsten, dursting sein, etw. zum Trocknen hinstellen', K T *košk, koške,* Kld. *koᵢšk,* Not. A. *košk, koškes* 'trocken, dürr; Durst', T *koškî-,* Kld. *koške-,* Not. *kōške-* 'dürr werden, trocknen'

Mord. E *kośke,* M *kośkä* 'trocken, dürr', E *kośke-,* M *kośko-* (intr.) 'trocknen, vertrocknen, verdorren'

Tscher. KB U B *koške-* (intr.) 'trocknen, trocken werden', KB U B *košte-* (tr.) 'trocknen, austrocknen'

Wotj. K *kwaś* 'seicht (es Wasser)' S K *kwaśt-* 'trocknen, (tr.) austrocknen, dörren', G *kwaśtị-* 'dörren' S K *kwaśmi-* 'trocknen, (intr.) austrocknen, verdorren; seicht werden, abnehmen (v. Wasser)', G *kwaśmị-* (intr.) 'trocknen'

Syrj. S P *kośmị-,* SO *kǫ̣śmị-* 'trocken werden, (intr.) trocknen', S P *kośtị-* 'trocknen', PO *ku•śti-*

Jur. O *χāsǫj,* Lj. *kīsǫj* 'trocken (z. B. Baum, Klippfisch, Wind, Jahr) wasserarm (Fluß, See)' O *χāsā-* 'trocken werden'

Jen. Ch. *kasua,* B *kasue* 'trocken, dürr', B *kaso* 'seicht', Ch. *kasua-* B *kasue-* 'trocken werden'

Twg. *kośụa* 'trocken', *kojụʔ-, kosaju-* 'trocken werden', *kósaraʔa-* 'trocknen'

Selk. Ke. OO *kuuska* 'seicht'

A lapp adat inkább *u*-ra utal (bár az *o* előzményre is vannak biztos példák), a többi nyelv adatai alapján azonban az *o* előzmény a valószínűbb. Janhunen az ősszamojédra *å*-t rekonstruál (1977: 60), ez is inkább *o* előzményre utal.

ćukkɜ- (ćokkɜ-) 'sich krümmen, sich zusammenziehen' fu

Tscher. ? KB *cə̂γə̂rγe-* 'sich krümmen, sich werfen'

Wotj. ? [G *ćukges* 'gebogen'

Syrj. S *ćukịl',* P *ćukị•l'* 'Biegung, Krümmung (des Weges, Baumes)', PO *ćuki•l'* 'Krümmung, Bucht']

Ostj. ? Trj. *ťŏken,* DN *ťŏkanə,* Kaz. *śŭkanĭ* 'Krümmung (eines Baumes)'

Ung. ? (dial.) *csukorod-* 'sich zusammenziehen, niederhocken, sich kauern', (dial.) *csuporod-* 'sich zusammenziehen', (dial. SzegSz.) *sukorodott* 'geronnene (Milch)'

Nem látjuk indokoltnak az *o*-s változatot. Minden idesorolt alak nehézség nélkül származtatható *u*-ból.

[13] És ennek kapcsán ismét felmerül a közbeeső alapnyelvek rekonstrukciójának szükségessége.

čukkз (čokkз) 'dicht, dick' FU

Tscher. KB *čakata,* B *čokata,* C *ćoka* 'dicht (KB B C), fest, kompakt (KB B)'
Syrj. Lu. P *čęk* 'dicht', S Lu. *čękịd* 'dicht (z. B. Sieb) (Lu.), dicht wachsend (S)'
Wog. TJ *šaw,* KU *šɔ̄w,* P *šāw,* So. *sāw* 'viel'
Ung. *sok* 'viel, viele; (altung.) Dorf (in Komposita)'

Itt viszont az *u*-s előzmény tűnik indokolatlannak. A mai folytatók inkább *o*-ra mennek vissza.

uje- ~ oje- 'schwimmen' U

Finn. *ui-* 'schwimmen'
Est. *uju-* (dial. *oju-, ojo-*)
Lapp. N *vuoggjâ- -j-* id., L *vuodja-,* K (1708) T *vī̆jjî- (îɵ),* Kld. *vạjje-,* Not. *vuojje-*
Mord. E M *uje-*
Tscher. KB *iä-,* U B *ija-*
Wotj. S *uj-,* K *u̇j-* 'id., zu Wasser fahren, schiffen', G *ujal-* 'schwimmen'
Syrj. S P *uj-,* PO *u̇j-* 'schwimmen (P PO); waten (S)'
Ostj. Ko. *üj-* 'schwimmen, kriechen', V *oť-,* DN *uť-,* O *oś-* 'schwimmen'
Wog. TJ KU *oj-,* P *wuj-,* So. *uj-,* LU *ujjāl-, ujjəl-,* So. *ujγal-*
Ung. *úsz-*
Jur. Lj. *ŋạ-*
Selk. Ty. TaU *ạ-,* Ta. Ke. *uurn-,* (MSFOu. 122: 319) Tur. *ạrk-* 'id., sich baden'

A mai alakok a lapp szavak kivételével mind probléma nélkül származtathatók *u*-ból. Honti az obi-ugorra (1982: 192) *ū*-t, Janhunen (1977: 29) az ősszamojédra *u*-t rekonstruál. A lapp *uo* stb. szabályos előzménye kétségtelenül *o* lenne. Emiatt azonban indokolatlan ebben a szóban az uráli alapnyelvre *u ~ o* alternációt feltenni. Az ősuráliban bizonyára voltak már nyelvjárások, de szinte biztos, hogy olyan nyelvjárás még nem volt, amelyből évezredekkel később a lapp fejlődött volna ki. Az eredeti *u* szabálytalan lapp folytatója talán a protetikus *v* hatásával magyarázható.

ukз (okз) 'Kopf' U

Ostj. V *ɔγ* 'Kopf; Fuß (des Schuhes, des Strumpfes)', DN *uχ* 'Kopf', Ni. *uχ,* Kaz. *ŏχ* 'Kopf; Fuß (des Schuhes; Stiefels), Kapuze', Ni. *uŋχ* : *ɔšńə ĭkə u.* 'Bärenkopf', Trj. *uŋkət,* Kr. *oŋχət,* J *uŋkəʌ* 'Kopf des Bären'
Wog. KU *āwt,* P *ē̆wt,* So. *āwa,* LM *äw* 'Kopf des Bären'
Jur. ? O *ŋạχạd* 'Oberlippe'
Jen. ? *úbo* 'Ende, Schluß, Gipfel'
Selk. Ta. *uug (uuk),* NP *uug'* 'Ende, Lippe', N *uug* 'Ende, Schluß', Tur. *ạkị* 'Lippe'

Mind az ős-obiugorra, mind az ősszamojédra *u* rekonstruálható (Honti 1982: 124 *ūγз,* Janhunen 1977: 30 *ukâ*), így semmi sem indokolja egy alternatív *o* feltevését.

numз (nomз) 'kleine Fliege od. Mücke' fp
Tscher.? KB *lâme,* J *lŭmej,* M *lumij,* B *lume* 'eine sehr kleine Fliege'
Wotj. ? [S *nị̈mị̈* 'Mücke'
Syrj. S P *nom* (S *nomj-*, P *nom-*), PO *num,* SO *nom* id.]

A cseremisz folytatók bármelyik előzményre visszamehetnek, de az őspermire rekonstruálható *o* alapján (lásd Csúcs 2005: 360 *nomị̈*) az *o* látszik valószínűbbnek.

opśз (upśз) 'Mütze' FP
Tscher. KB B *upš,* U *upšo* 'Pelzmütze (KB U), Mütze (B)'
Wotj. S *iźị,* K *iźâ,* Uf. *iźî, ị́źị, ùźị* 'Pelmütze (S K), Mütze (Uf.)'
Syrj. SO V VO *uź* 'die oberste Garbe (Mütze) auf dem Getreidemangel'

Véleményünk szerint semmi sem indokolja az *o*-s változat feltevését. Az összes ide tartozó alak jól magyarázható eredeti *u*-ból.

mȣnз- (monз-) 'sagen' u
Finn. *manaa-* 'ermahnen, ermahnend antreiben, verwünschen, fluchen'
Est. *mana-* 'heruntermachen, zu Schanden machen', *mõna-* 'id., andeuten'
Lapp. *muone-* 'nominare', *moanna-* 'erraten, raten', L *mån̄na-* 'vermuten, (er)raten'
Mord. ? E *muńa-*, M *məńa-* 'zaubern, behexen'
Tscher. ? KB U B *mana-* 'sagen; äußern (B)'
Ung. ? *mond-* 'sagen; nennen; (dial.) sprechen'
Jur. ? [O *mān-* 'sagen'
Jen. *man-*
Twg. *muno-*
Selk. ?? *my-mbiem*
Kam. *ma-* 'id., sprechen']

Úgy tűnik, hogy indokolatlan az *ȣ* rekonstruálásában megnyilvánuló óvatosság. Véleményünk és a „sárga könyv" tanúsága szerint (Csúcs et al. 1991: 27–33) minden idetartozó alak első szótagi magánhangzója lehet eredeti *o* folytatója, beleértve a szamojéd szavakat is (lásd Janhunen 1977: 88 *mån-*).[14]

oŋlз (ȣŋз, ȣŋз-lз) 'Kinn(backen, -lade)' FU
Tscher. KB *oŋγâlaš,* U B *oŋlaš* 'Unterkiefer, Kinn'
Wotj. S *aŋles* 'Backenbein, Kinnbacken', MU *anles,* J Uf. *aŋges,* Uf. *aŋdes, andes* 'Kinn'
Ostj. V *ŏŋəl, ŏŋəllŏγ* 'Kinnlade' (V *lŏγ* 'Knochen'), DN *oŋətəw* 'Kinnlade', O *ŏŋəl* 'Mund'
Wog. TJ *oľć,* KU *ạləś* P *wạlś* So. *ạlś* 'Kinnlade', LM *uľèš* 'id.; állkapocs; Kiefer'
Ung. ? *áll* (1400–10: *al,* SchlSzj.) 'Kinn'

[14] A második szótagi magánhangzót megőrző nyelvek tanúsága alapján ebben a pozícióban eredeti *a*-t lehet feltenni. Az általunk javasolt alapalak tehát *mona-*.

Itt sem indokolt az óvatosság, az összes idesorolt szóalak első szótagi magánhangzója származhat *o*-ból.

onta (ȣnta) 'Wärme, Hitze' FP

Finn. ? [*inta* 'begär; Verlangen, Begehren, Begier', *into* 'Eifer, Begeisterung, Enthusiasmus'

Est. (dial.) *ind* (Gen. *inna*) 'kiima; Brunst']

Lapp. Ko. P *ǫD̄D*^{A} 'Anlage, Eifer'

Wotj. G *ẹdî* 'Kraft, Stärke', *ẹdij* 'id.; stark', S *ẹdjal-* 'wollen, beabsichtigen'

Syrj. S *ẹd* : *pi̯lśan-ẹ.,* P *ẹd* 'Badestubenhitze' (*pi̯lśan* 'Dampfbadestube'), Le. V *ẹd* '(künstliche) Hitze; Glut; Eile; Stärke (V), Hitze in der Baderkammer (Le.)'

Az alternánsok sorrendje itt logikailag ellentmondásos, hiszen a több lehetőséget kínáló alak *(ȣ = a, o, u)* nem lehet kevésbé biztos, mint az egyetlen lehetőséget kínáló. Az *ȣ* alkalmazása nem oldja meg ennek az etimológiának legnagyobb problémáját (a finn első szótagi *i*-ét) sem, tehát az *ȣ*-s alak törlendő.

pečkä- (päčkä-) 'schneiden' U

Lapp. N *bæs*^{y}*kedi-* 'cut hair or wool off', L *pieskēti- ~ päskēti-* 'schneiden, abschneiden (im allg.), das Haar schneiden; auch die Haare in Pelzwerk abnagen (von Mäusen)', K Not. *piehckē-* 'scheren', *peskem* 'tonsura'

Mord. ? [E M *pečke-* 'schneiden, schlachten'

Tscher. KB *pəčkä-,* U *püćka-,* B *pučka-* 'abschneiden, abhauen (KB U), schneiden (mit Messer od. Schere) (B)'], B pečke- 'scheneiden', pečkalta- 'teilweise brechen, anbrechen (Baum, Stock, so daß an der Bruchstelle eine Linie sichtbar ist)'

Jur. O *pidā-* 'scheren, schneiden (Haare, den Bart, das Haupthaar)' *pītćeme* 'Eigentumsmarke, -zeichen'

Jen. Ch. *firiʔ* (Gen. *firoʔ*), B *fidiʔ* 'Fleck, Merkzeichen', Ch. *firiʔa-,* B *fidiʔa-* 'zeichnen, zustutzen'

Selk. Ta. *pütị-* 'scheren'

Nem szükséges az *ä*-s alak feltevése, minden idetartozó szó jól magyarázható *e*-ből. Janhunen (1977: 124) az ősszamojédra *i*-t vagy *ü*-t rekonstruál. Ez utóbbi bizonyára a *p* labializáló hatásával magyarázható.

pertȝ (pärtȝ) 'Rand, Seite' FU

Wotj. S *bord(i)* 'Wand, *bordi̯n* 'neben, bei', G *bord* 'Wand', *bordi̯n* 'an, bei'

Syrj. S *berd* : *sten-b.* 'Wand', P *berdi̯n* 'bei, an', PO *berd* : *be•rdən* 'bei, neben'

Ostj. V DN *pert* 'Brett'

Wog. TJ *pā̆rt,* So. *pārt* 'Brett', P *pārt* : *päsəm-p.* 'Tisch'

Az őspermi (Csúcs 2005: 322 *berd[i̯]*) és az ős-obiugor (Honti 1982: 179 *pērt*) rekonstrukciók alapján valószínűbb az alapnyelvi *e,* és nincs okunk eredeti *ä* feltevésére.

šerɜ (šärɜ) 'Bach' FU

Wotj. S *šur* 'Bach; Fluß', G J *šur*

Syrj. S P PO *šor* 'Bach'

Ung. *ér* (Akk. *eret*)

Az őspermire rekonstruálható *o* csak nagyon ritkán származik *ä*-ből, ezért valószínűbb az alapnyelvi *e*.

mättɜ (mɜttɜ) 'Haus, Zelt, Hütte' FP, ?u

Tscher. ? [KB *mət,* U *mât* 'Haus, Familie, die Angehörigen', (als Konnektivsuffix verwendet) *-mət, -mât* : KB *paškuδem-mət* 'meine Nachbarn'

Wotj. *mat-* : S K (Wichm.) G *mate* 'in die Nähe', S *matin,* K *matân* 'in der Nähe'

Syrj. *mat-* : S P *matę,* PO *ma•tɵ* 'in die Nähe, nahe herbei']

Jur. ? [(266) O *ḿāʔ,* Nj. *māt* 'Zelt; Hütte, Haus, Heim'

Jen. *mekoddo* 'nach Hause, heim', *mekone* 'zu Hause', *mekoro* 'von Hause'

Twg. *maʔ* 'Zelt', *madajâŋ, madujâŋ* 'nach Hause', *matanu* 'zu Hause', *makata* 'von Hause'

Selk. Ta. *mâât,* Ke. *maat,* N *maat, māt* 'Haus']

Egy korábbi esethez hasonlóan itt is logikailag ellentmondó a változatok sorrendje, hiszen az *ɜ* bármilyen magánhangzót jelölhet. De nincs is rá szükség, mert az összes adat első szótagi magánhangzója származhat *ä*-ből. Janhunen (1977: 90) az ősszamojédra *mät* alakot rekonstruál.

čijɜ-, čikɜ-, čiŋɜ- od. *čejɜ-, čekɜ-, čeŋɜ-* 'laufen' FU

Mord. E *čije-* 'laufen'

Ung. *siet-* 'eilen, sich eilen'

Véleményünk szerint erre a sok alternánsra nincs szükség. A mordvin *i* ugyan származhatna *e*-ből is, de ennek feltevése csak bonyolítaná a helyzetet, és nem vinne közelebb az alapnyelv megismeréséhez. Ugyanez áll a szóbelseji mássalhangzókra is, felesleges a *j*-n kívül más változatokkal számolni, hiszen a *j*-s alakból a mai adatok kielégítően magyarázhatók. Mi tehát csak az első változatot tartjuk meg, a többit töröljük.

šijte ~ šijta (šejte ~ šejta) 'Hain, Gebüsch; Opferstelle' u

Finn. ? [*hiisi* (Gen. *hiiden*) 'gigas l. genius mythol. robustus et maleficus, in montibus et silvis commorans; böser Geist, Teufel; Gehölz, Hain, Hügel, Opferstelle', *hittara* 'hiiden väki; Volk des Hiisi', *hitto* 'mythol. Geist; Teufel, Henker'

Est. *hiid* (Gen. *hiiu*) 'Riese, Recke', *hiis* (Gen. *hiie*) 'Hain, Gebüsch']

Lapp. ? N *sieidde, sieitte* 'locus sacrificii, ubi Lappones olim simulacrum idoli lapideum vel ligneum positum habebant; idolum', ? N *siiʸdâ -id-* 'mountain camp, camp', L *siiyta* '»Lappendorf, Lappenlager«', K T Kld. Not. *sijt* 'lappisches Dorf'

Selk. ? Ta B *tiitɜ,* Ke. *tiida,* N *tiid* 'kleiner Weidenbaum, Rute, Gerte, Weidengerte'

Az etimológiában szereplő összes szó első szótagi magánhangzója származhat alapnyelvi *i*-ből. Az *e*-s változatok tehát törölhetők.

eje (üje) 'Nacht' FU

Finn. *yö* 'Nacht'
Est. *öö*
Lapp. N *iggjâ -j-*, L *idja,* K T *jijj,* Kld. *ėjj, ijj*
Mord. E *ve, vä,* M *ve*
Wotj. S G *uj,* K *u̇j*
Syrj. S *voj,* P *oj,* PO *u̇j*
Ostj. Vj. *ĕj,* VK *jĕj*
Wog. TJ *jī,* KU *ji,* P *jiγ*
Ung. *éj* (altung. *é, í*)

A finnségi labiális magánhangzónak lehet *e* előzménye is, a mordvin, a permi és az ugor szavak magánhangzója inkább *e*-re megy vissza, a lapp *i* pedig talán a *j* asszimiláló hatásával magyarázható.

jewä (> FW *jüwä)* 'Getreide' FP

Finn. *jyvä* 'Korn; Getreide; Samen'
Est. *iva* (Gen. *iva*), (dial.) *jüvä* 'Korn, Kürnhen'
Mord. M *juv* 'Acheln, Spreu', E *juvodo-* 'worfeln, schwingen', E *judma* 'Mulde, Futterschwinge'
Wotj. S G *ju,* K *ďu, ďü* 'Getreide', S *ji̯di̯,* K *ďə̑də̑,* G *jędî* 'Gerste'
Syrj. S *ji̯ki̯* 'Granne (an Ähren)', P *jiki* 'Spreu, Kleie, Spelze, Granne (an Ähren)', PO *jiki* 'Spreu' (*ki̯, ki* 'Ährenspitze') S P *id* (*idj-, id-*), PO *id* 'Gerste'

Az első szótagi magánhangzó már a FP-ben *ü* volt, hiszen az őspermire az UEW (634) szerint is *u̇* rekonstruálható (vö. még Csúcs 2005: 338).

keje (köjyз) 'Balz; balzen' FU

Lapp. ? N *gikkâ-* ~ *g* 'mate, pair (of birds); have a flirtation with, show undue affection for someone', L *kihka-* 'sich sammeln und sich paaren, balzen (Federwild)'
Syrj. Lu. *koj-* 'balzen', P *koj-* : *turni̯-kojni̯* 'zaubern, hexen, besprechen, verzaubern, wahrsagen', PO *kuť* 'Balz'
Ostj. V *köj-,* DN *kĕj-* 'balzen (Auerhahn, Birkhahn)', O *koj-* 'losen, weissagen, mit Gesang zaubern', Vj. *köjəm,* DT *kĕjəm,* Kaz. *kejəm* 'Balzstelle'
Wog. TJ *kij-,* KU P *kā̈j-,* So. *kaj-* 'balzen; ein Zauberlied singen (So.)', TJ *kim* '(teeren, metson) soidin; Balz', KO *kim* 'soidin; Balzplatz', P *kim* 'Balz'
Ung. *kéj* 'Lust, Wollust, Wonne', *kény* 'Willkür, Lust'

Az *ö* és a szóvégi *з* használata második változatként logikai ellentmondás, és az *ö* nem is oldja meg a lapp *i* okozta problémát. Talán nem sokat javít a helyzeten, de az *ö* helyett mindenképpen *i*-t javaslunk. A szó végén a lapp folytató alapján csak *e* állhatott.

2. Második szótagi magánhangzók

Várakozásunknak megfelelően a második szótagi magánhangzók esetében sokkal kevesebb alternatív alakot tüntet fel az UEW, mint az első szótagiaknál, öt típusban 29-et. Ennek oka, hogy az alapnyelvben a második szótagban általános vélemény szerint csak három magánhangzó fordulhatott elő: *a/ä,* amelyek általában igazodtak az első szótag hangrendjéhez, és *e,* amely indifferens volt a hangrend szempontjából. Természetesen gyakran előfordul, hogy a második szótagi magánhangzó minősége nem állapítható meg, ilyenkor az UEW az *з* grafémát használja, amely tehát ténylegesen maga is alternációt fejez ki. Ennek ellenére azokkal az esetekkel, amelyekben a második (vagy a harmadik) szótagban csak *з* áll, ebben a cikkünkben nem foglalkozunk.

Elvben nem lehetne a második szótagban *a* ~ *ä* alternáció, hiszen ebben az esetben a második szótag hangrendjét automatikusan az első szótag határozza meg (magánhangzó-illeszkedés). Mégis találtunk három ilyen szót.

kakta ~ *käktä* 'zwei' FU, ??u

Finn. *kaksi* (Gen. *kahden*) 'zwei'
Est. *kaks* (Gen. *kahe*)
Lapp. N *guokʸtě -vt-,* L *kuokte,* K T *kī̆kt, kı̆kt* (Gen. *kı̆ᵢt*), Kld. *kąχt,* Not. *kuaχt,* A *koχt*
Mord. E *kavto, kafto,* M *kafta*
Tscher. KB U B *kok* (attr.), *koktât* (subst., präd.)
Wotj. S *kı̯k (kı̯kt-, kı̯k-),* K *kâk,* G *kı̯̂k (kı̯̂kt-)*
Syrj. S P *kı̯k,* PO *kək*
Ostj. V *kät,* DN *kět,* O *kȧt* (attr.), V *kätkən,* DN O *kȧtən* (subst.), Trj. *kitənti* 'beide'
Wog. TJ *kiť,* KU P So. *kit* 'zwei', TJ *ki•ťəw,* KU P *kitəγ,* So *kitiγ* (subst.)
Ung. *két* (attr.), *kettő* (subst.)
Jur. ?? O *śiďe,* Nj. *śićā*
Jen. Ch. *sire,* B *side*
Twg. *siti*
Selk. Ke *sitte,* N *śede*

Itt, mint látható, a második szótagi alternációt az első szótag okozza. Ha az első szótagi alternációt sikerül kiküszöbölni, akkor a második szótagi automatikusan eliminálódik.

kejma, kejmä od. *kej(e)-ma, kej(e)-mä* 'Brunst, Balz' fp

Finn. ? *kiima* 'Brunst, Brunft', *kiimaa-* 'sich paaren, brünstig sein', ? *kiivas* (Gen. *kiivaan*) 'heftig, hitzig, leidenschaftlich, eifrig; schnell, eilig'
Olon. *kiimu* 'kiima; Brunst; lintujen soidin; Balz der Vögel'
Est. *kiim* (Gen. *kiima*) 'Begierde, Geschlechtstrieb, Brunst, Gailheit', ? *kiivas* (Gen. *kiiva*) 'eifersüchtig'

Lapp. ? N *giei^{y}bme -im-* 'mating season of bitch, female cat or beast of prey', *giei^{y}bmâ- -im-* 'mate, pair; be in season', L *kei^{y}mē* 'Laufzeit, Paarungszeit', *käi^{y}ma-* 'in Brunst sein'

Wotj. ?? [? S *kemǯ-,* J *kenž-* 'anfangen zu brennen, Feuer fangen, sich entzünden', G *kenʒ̑ī-*

Syrj. ? Ud. *kam* 'Balz, Balzzeit, Balplatz']

A finnségi és a lapp folytatók egyértelműen *a*-ra utalnak. A permiekben a végmagánhangzó lekopott.

ńiδa-, ńiδä- od. *ńiδ̆a-, ńiδ̆ä-* 'befestigen, heften, binden' FW

Finn. *nito-* 'heften, binden'

Est. *nidu-* 'binden, umbinden, bewickeln'

Lapp. N *njâđđe- -đ-* 'tack or lash on, tack or lash together; join together by tacking or sawing (skin straps etc.); fasten (scythe) on the handle', L *njatē-* 'mit einigen wenigen weiten Stichen zusammennähen, (zusammen)heften', K T *ńạḎṭe-,* Kld. *ńạ̊ḎṭE-,* Ko. Not. *ńạ̊ḎḎe-* 'binden (mit einer Wurzelfaser), nähen (Kld.)'

Mord. E *ńeďa-, ńäďa-* 'sich an etwas anklammern, sich anhnängen', E *ńeťa-, ńäťa-* 'anfügen, aufreihen, umbinden, mit Stricken befestigen', M *ńeďa-* 'zusammenbinden (nacheinander), anheften, anreihen, aufreihen, umbinden'

Minden idetartozó alak veláris végmagánhangzóra utal.

További második szótagi alternatív alakok:

woŋke/a 'Höhle, Grube' U

Finn. *onkalo* 'tiefe Höhung, Kluft, Schlucht, Vertiefung', (dial.) *ongahta-* 'tulla ontoksi; hohl werden', *ongerta-* 'kovertaa; (aus)höhlen'

Est. *unk* (Gen. *unga*) 'Dachsparre', *ongas* (Gen. *onka*), *ungas* (Gen. *unka*) 'Rauchloch unter der Spitze des Giebels (an Bauerhäusern)'

Lapp. N *vuoggo* 'antrium, in quo mus sylvestris tegit; tugurium', K T *vîөñka,* Kld. *vuөñk* 'Höhle (des Fuchses), Ko. Not. *vu̯ŭ̆ǵk^{A}* 'Höhle'

Ostj. Trj. *wŏŋk,* DN *woŋχ,* O *oŋk* 'Höhle, Grube (eines Tieres) (Trj. O), Grube, Lager des Bären (DN)', (218) V *wăŋkə* 'Lager, Bau (des Bären, Fuchses, Zobels)', DN *wăŋχə* 'Grab; Vertiefung (im Boden eines Sees)'

Wog. TJ *waŋkā,* KU *wōŋχə,* P *woŋkə,* So. *wɔ̄ŋχa* 'Grube, Grab'

Jur. O Nj. *wāŋk* 'Grube, Grab (O Nj.), Höhle des Wildes (Nj.)'

Jen. *bággo* 'Grube'

Twg. *bánka* 'Grube, Nest'

Selk. Ke. Ča. OO *qoqqa* 'eine kleine Grube, kleine gegrabene Grube'

Szükségtelen a második szótagi *e* feltevése. A lapp végmagánhangzók is származhatnak *a*-ból. Az ős-obiugorban és az ősszamojédban is veláris magánhangzó állt a szó végén (lásd Honti 1982: 195 *wōŋkā,* illetve Janhunen 1977: 171 *wåŋkə̂*).

kočka (kočke) 'Ecke, Winkel'

Finn. ? [*kotkas* (Gen. *kotkaksen*) 'gebogenes od. genietetes Ende eines Nagels'; *kotkaa-* 'nieten, vernieten, biegen, krümmen, krumm biegen, umbiegen'

Weps. *kotšk* 'nurkkaus, soppi; Ecke, Winkel']

Mord. ? E *kočkaŕa,* M *kočkära* 'Ferse', M *kočkeŕä* Ferse, Eckeisen des Pfluges'

Szükségtelen az *e*-s variáns, mivel a mordvin szavak második szótagi magánhangzói is visszamehetnek *a*-ra.

pire (~ pirä) 'Kreis; Ring; umgeben, umgrenzen' FW, ?u

Finn. *piiri* (Gen. *piirin*) 'Kreis, Zirkel, Ring; Gebiet, Bereich, Sphäre, Region, Zone'

Est. *piir* (Gen. *piiri, piire*) Umkreis, Grenze, Umriß, Einkreisung, Umweg, Bogen'

Lapp. N *birrå* (Postp.) 'round; though (time); (Präp.) round, all round; close (densely) (Postp.) concerning, about; (Adv.) round, around', L *pirra,* K (1483) T Kld. Not. *pîrr,* A *pir* (Adv. und Präp.) 'herum, um'

Mord. E *piŕe,* M *peŕä* 'eingezäunter Platz, E *piŕa-, peŕa-, piŕi-* 'zäunen, einzäunen, umringen', E *peŕť,* M *peŕf* 'um'

Selk. ? [TaU *pűre* 'Ring', Ke. *pyr* 'Kreis; rund', Ty. *pȫrök* id.

Kam. *pjeri* 'ringsum, um']

Az összes idesorolt alak származhat *e*-ből. Az UEW itt alkalmazott jelölésmódja mintha arra utalna, hogy a szótár tényleges alapnyelvi alternációval számol ebben a szóban. Erre azonban semmi bizonyíték nincs.

kipśe (küpśä) 'reif; reif werden, reifen' FP

Finn. *kypsä,* (dial.) *kypsi* (Gen. *kypsen*) 'reif, gar', *kypsy-* 'reifen, reif, gar werden, Reife gelangen, durchgebacken werden'

Lüd. *küpš, -pśi, -psi* 'kypsä; reif, gar'

Weps. *küps* (Gen. *küpsan*)

Est. *küps* (Gen. *küpsa*) 'gar; weich; reif, zeitig, fertig', *küps* (Gen. *küpse*) 'Rösten, Backen, Braten, Reifen', *küpse-* 'gar, reif werden'

Lapp. ? I *kop̄šą-* 'kypsyä; reifen'

Wotj. S K *kiśmal-* 'reifen, reif werden', G *kiśmal-* 'reifen'

Syrj. S *kiśmi̧-,* PO *kiśmi•-* 'reif werden (S PO); reifen (S)'

Ha a finn és az észt *e* tövű alakok az eredetiek, akkor az *ä*-s alak feltevése felesleges. Itt jegyezzük meg, hogy szerintünk az első szótagban FP *ü*-t kell feltenni. Egyértelműen erre utalnak az idetartozó finnségi és lapp szavak. A permi szavak *i*-je az eredeti *ü* szabályos őspermi folytatójából *(i)* keletkezett a palatális környezet hatására.

süskä- (~ süske-) 'stossen, schubsen' FW

Finn. *sysää-* 'stoßen, schubsen, schuppen, einem einen Schubs geben, knuffen, puffen', *sysi-* 'knuffen, puffen, stoßen, schubsen'

Est. *süska-, suska-,* S *tsuska-* 'stechen, stecken, stochern, stoßen'

Liv. *siīskâ-, süīskâ-* 'stechen'

Lapp. N *sâsʸkâ- ~ sâsʸke- ~ -sk-* 'rub oneself against, move up and down', L *saska-* 'springen, ein weibliches Tier bespringen, besteigen aus dem Stande, mit beiden Beinen (zugleich) (ab)springen'

Tscher. KB *šəškä-,* U M *šüška-* 'einstecken, einstopfen, einpressen, hineinquetschen, hineihdrängen; die Wandritze mit Moos dichten', B *šüškeδe-* 'dichten, abdichten'

A lapp szavak tővégi magánhangzója is származhat *ä*-ből.

čawз (čapa) 'sauer; sauer werden' UG ? fu

Finn. ? *hapan* (Gen. *happamen*) 'sauer', *happo* 'Säure', *happane-* 'sauer werden; sauern'

Est. ? *hape* (Gen. *happe*) 'Säuerung, Säuerungsmittel', *hapne* (Gen. *hapse*) 'sauer; Säure', *happu* id.

Mord. ? E *čapamo,* M *šapama* 'sauer', E *čapaks,* M *šapaks* 'Teig'

Tscher. ? KB *šapə̂* 'sauer', B *šowo* 'Kwas'

Ostj. Vj. *čĕγ-,* O *suw-* 'sauer werden, gären (der Teig)', Kaz. *šŭw* 'Teig, Vorteig'

Wog. KU *šə̄γm* 'muffig (vom Mehl)', LU *šē̆w-,* LO *šāw-* 'säuern'

Ung. *savanyú* 'sauer', *savó* 'Molken, Käsewasser', ? *sóska* 'Sauerampfer', (altung.) *sósul* : *megsósul* 'sauer werden', ? (dial.) *sóstej* 'sauermilch' (*tej* 'Milch')

A második változat elé oda lehetett volna írni, hogy „ha a finnségi, a mordvin és a cseremisz szavak idetartoznak". Ugyanis *čapa* alak csak ebben az esetben rekonstruálható. Itt tehát a két alak két különböző alapnyelvbe tartozhat, vagyis nem alternációról van szó, hanem fu *čapa* > UG *čawa* fejlődéssel számolhatunk. A tővégi magánhangzó bizonyára az ugor alapnyelvben is *a* volt.

parз, porз (parwa, porwa) 'Haufen, Gruppe' u

Finn. ? [*parvi* (Gen. *parven*) 'Schwarm, Schar, Horde, Rudel, Rotte, Menge; Stallboden, Boden, Dachraum', (dial.) *parva* 'Schwarm, Schar', (dial.) *parvi-* 'schwarmweise schwimmen (insbesondere Fische), sich scharen'

Karj. *parvi* 'parvi (kaloja); Fischschwarm'

Est. *parv* (Gen. *parve*) 'Schar, Gesellchaft, Partie, Schwarm, Gruppe, Flug (Vögel); Fähre, Prahme']

Wotj. ? [S *pur* 'Floß, Holzfloß; Prahm, Fähre'

Syrj. S *pur* id., V S *bi-pur* 'offener Herd in der linken Türecke im Vorzimmer der Badestube (V), Reste des Lagerfeuers (S), Scheiterhaufen' (*bi* 'Feuer')

Ostj. V DN *părə* 'Herde (V), Schwarm (V DN)', Kaz. *pŏr* '(schwimmender Wasservögel-, Gänse-, Enten-)schwarm, Menge', ? V *părə,* DN O *păr* 'Flotte od. Schwimmer (aus Holz) am Netz, Holz-, Balkenfloß (DN), Floß (V O)'

Wog. TJ *parā•,* P *pōrə,* So. *pɔ̄ra* 'Floß, Fähre', KU *pōrχt-* 'zwei Boote zu einem Floß zusammenbinden']

Jur. ? [O *pārī* 'Pritsche mit vier Beinen zum Aufbewahren von Gegenständen'
Jen. *pare*
Twg. *hori*
Selk. TaU *pōre* 'Holzgerüst (bisweilen mit Dach versehen) auf vier Füßen zum Aufbewahren von Lebensmitteln usw.', KeO *püöre* 'der große Bär', Ty. *pōr* 'Schuppen, Vorratskammer'
Kam. *pari* : *p.-kiŋʒigej* 'der große Bär' (*k.* 'Stern')]

Ehhez az etimológiához több megjegyzés is kívánkozik. 1. Ez nemcsak bizonytalan uráli, hanem biztos finnugor etimológia is, mert az UEW szerint a permi és az obi-ugor tagok biztosan összetartoznak. 2. A zárójelben álló alapalakok elé oda lehetett volna írni, hogy „ha a finnségi szavak idetartoznak". 3. Honti ős-obiugor rekonstrukciója alapján (1982: 178 *pōrā*) szóvégi *a* rekonstruálható akkor is, ha a finnségi szavak nem tartoznak ide.

sakɜ (⩽ sakka) 'dicht, dick' FP
Finn. ? [*sakea* 'dick, dickflüssig; dicht, gedrängt; sämig; trüb', *sakka* 'Bodensatz, Rückstand, Niederschlag, Abschaum, Auswurf', *sako* 'das Dicke in einer Flüssigkeit, Bodensatz'
Est. *sage* (Gen. *sageda, sage, sake*) 'dick; dicht; das Dicke, Bodensatz', *sago* (Gen. *sao*) 'Bodensatz'
Lapp. N *suokkâd* 'thick (of fluid and semi-fluid things); thick, dense, thicklygrowing', L *suohkat,* (Attr.) *suohkkis* 'dick, dick-, zähflüssig, dicht; dicht behaart; eng geschlossen; allgemein od. häufig vorkommend), Rentier mit reich verzweigtem Geweih', K (934) T *sī̆kkı̊ᵢt,* Kld. *sąkkeδ,* Not. *suohkeδ* 'dicht, dick']
Tscher.? [KB U *šukâ,* U B *šuko* 'viel (KB U B) lange (B)'
Syrj. S P *suk* 'dicht, (von Flüssigkeiten) dick; Bodensatz', PO *suk* 'dicht, dickflüssig']

Az alapnyelvi változatok a mai folytatókon alapulnak. Az UEW ezzel kapcsolatban azt írja, hogy a *kk,* melyre egyes finn, továbbá a cseremisz és a zürjén szóbelseji mássalhangzók visszamennek, a FP korban történt emfatikus gemináció eredménye. Erre azonban nincs bizonyíték. A folytatók alapján a FP-re *sakka* alak rekonstruálandó. A *sake* változat a korai közfinnben alakulhatott ki. Ebben a szóvégi *ɜ* a finn, az észt és a lapp adatok alapján *e*-re változtatható. Tehát csak korai közfinnben számolhatunk *ke* ~ *kka* alternációval.

salɜ (sala) 'Salz' FP
Finn. ? [*suola* 'Salz; (dial.) suolaheinä; Ampfer; Rumex', *suolaheinä* 'Ampfer; Rumex'
Est. *sool* (Gen. *soola*)]
Mord. E M *sal*
Tscher. ? *-cal, -ćal* : J P JO *šancal,* V *sancal,* È *šońćal,* M *sońćal,* B *šońćal*

Wotj. S *si̯lal,* K *sâlal,* G *sîlal, slal*
Syrj. S *sol,* SO *so̯l,* P *sov,* PO *sul*

A zárójeles alak elé lehetett volna írni: „ha a finn szó idetartozik".

kaős̈wa (kaős̈wз) 'Weibchen, weiblich' FU

Lapp. N *gađfe* 'mustela erminea femina', Ko. Suonikylä *kạ̊ʾpt̥ᴱ,* Not. *kạ̊ʾf̥pᴱ,* Kld. *kạ̊p̄t̥ᴱ* 'Weibchen eines kleineren Pelz (S auch: Raub-)tieres'
Ostj. V *köjəŋ,* DN *kĕj,* Kaz. *kej* 'Weibchen (bes. vom Zobel, Fuchs)'
Wog. *kāľśēś* 'Wolfsweibchen' (*śēś* 'Wolf'), So. *kāľsɔ̄wər* 'Häsin' (*sɔ̄wər* 'Hase');
Ung. *hölgy* 'Dame; (altung.) Braut, Liebste; Hermelin'

A lapp szóvégi *e* alapján az alapnyelvi szóvégi magánhangzó csak *a* lehetett. A zárójeles alak *з*-je mindenképpen téves. Ebben a szóban elméletileg is csak *a* vagy *e* állhatott a szó végén, hiszen az *ä* csak palatális magánhangzók után volt lehetséges.

mura (murз) 'Stück, Krümchen; zerbröckeln, zerbrechen (tr. intr.)' U

Finn. *murakka* 'mör, lucker; mürbe, locker', *murea* 'locker, bröcklich', *murene-* 'sich zerbröckeln', *muru* 'Stückchen, Brocken', *murta-* 'biegend brechen, zerbrechen'
Est. *mure* (Gen. *mureda*) 'brüchig, bröckelig, zerreiblich, mürbe, rösch', *murenda-* 'mürbe machen, zerkrümmeln, zerbröckeln'
Lapp. ? N *moarrâ- -r-* 'break to pieces (ice or frozen sirface of snow…)', *mǫrre -r-* 'crumb, little bit (e. g. bread)', L *muorʸhka-* 'morsch, spröde, brüchig werden'
Ostj. V *mɔri̯-,* DN *morəj-,* O *mari-* 'bersten, zerbrechen (intr.)'
Wog. KU *mor-,* So. *mur-* 'murtua', KU *morl-,* So. *murl-* 'murtaa'
Ung. *mar-* 'beißen, nagen; (Säure) ätzen, zerfressen; (Technik) fräsen', ? (dial.) *mart* 'Ufer, Strand', *morzsa* 'Krümchen, Brösel, Brosam', *morzsol-* 'bröckeln, bröseln; (Mais) körnen, abkörnen'
Jur. O *mardā-* 'durchbrechen, zerbrechen (tr.)', *mardo-* id. (intr.)
Jen. Ch. *moðeiʔ-,* B *morei-* 'zerbrechen (intr.), Ch. *moðeʔi-,* B *moreʔe-* id. (tr.)
Twg. *marúʔá-* id. (intr.), *marụʔá-* id. (intr.)
Selk. NP *morru* 'Stück, Bissen', *morna-* 'zerschlagen, zerbrechen', TaM *murālta-* 'murentaa; zerkrümeln, zerbröckeln', Ty. *morena-, morel-* 'brechen, knicken'
Kam. *bârujdābə-* 'brechen, sprengen, zerbrechen'

Az előző magyarázatban kifejtett érvek alapján *з* helyett itt is *e*-t kell rekonstruálni. A finn és a lapp kettős alakok miatt nem lehet pontosan meghatározni a szóvégi magánhangzó minőségét. Az ősszamojédra rekonstruálható *ə̂* (vö. Janhunen 1977: 87) inkább veláris előzményre utal.

ala-ma (alз-mз) 'Einlage im Scuh (aus Heu), Unterstreu' Ug.

Ostj. Trj. *i̯ʌəm* 'Einlage im Schuh (aus festem Heu), Brandsohle', DN *itəm,* Kaz. *ĭʌəm* 'Einlage im Schuh (aus Heu, Filz)'
Ung. *alom* (Akk. *almot*) 'Unterstreu'

Az *ɜ* használata az előzőekben kifejtett érvek alapján itt sem indokolt. A második szótagi magánhangzó valószínűleg veláris volt.

śalɜ (śaδa, salɜ) 'Band, Streifen; ? binden' fu (u, UG.)

Tscher. ? *šol* : U B *kit-š.* 'Armband (U), Armring (B)'

Ostj. V *sălə* 'Bauchgurt (des Rentiers), den Zugriemen tragender Riemen über dem Rücken des Rentiers', Kam. *sătə* 'um eine Rindenschachtel genähter Verstärkungs »gürtel« aus Birkenrinde (keine Rute)', Kaz. *sŏʌ* : *sŏʌ keʌ* 'Bauchgurt des Rentiers' (*keʌ* 'Seil')

Ung. *szalag* 'Band, Streifen'

Jur. ?[O *śārā-* 'binden; stricken (z.B. ein Netz); anseilen, fesseln (einen Gefangenen)'

Jen. Ch. *seða-*, B *sera-* 'anbinden'

Twg. *sarụʔa-*

Selk. Ta. Ke. *saara-*, N *hára-, háara-*

Mint a szócikkhez fűzött magyarázatból megtudjuk, az UEW szerint a finnugor alapnyelvre szóbelseji *l,* az urálira *δ* rekonstruálható. Vagyis az első alak finnugor, a második uráli, a harmadik pedig ugor. Tehát itt sincs szó valódi alternációról, hiszen a különböző alakok különböző alapnyelvekből származnak. Kapcsolatuk jelölésére talán lehetett volna nyilat használni. Ami a szóvégi magánhangzót illeti, ha az uráliban *a* volt, akkor a finnugorban és az ugorban is *a* lehetett. Erre utal a magyar *szalag* második *a*-ja is.

omena ~ omɜrɜ 'Apfel' fw

Finn. ? *omena* 'Apfel'

Est. *õun* (Gen. *õuna*), (dial.) *ubin, upin, upo, upu, uwin* 'id., Kartoffel', (dial.) *omin* (Gen. *omina*) 'Pferdeapfel'

Liv. *umàr* 'Apfel']

Mord. ? E *umaŕ* 'Apfel, Frucht', ? M *maŕ* 'Apfel, (in Zusammensetzungen, auch E) Beere'

Az idesorolt szavak etimológiája bonyolult problémákat vet fel. Ezek megoldására nincs javaslatunk, az azonban biztosnak látszik, hogy a második szótagban *ɜ* helyett *a*-t kell feltenni a második alakban.

paše- (pošɜ-) 'wachsen; sprossen'

Tscher. KB *paše-,* U *poše-* 'sich fortplanzen, sich vermehren, stark zunehmen'

Wotj. S *pušjị-* 'sprossen, hervorwachen, Zweige treiben, sich bestauden, sich bestocken', *pušjet* 'Sproß, Sprößling, neuer Wuchs od. Zweig', G *pušjị̂-,* J *pušjị-* 'stark und dicht wachen, sich stauden'

Syrj. *pušjị-* 'wchsen, keimen, sprossen', Skr. SM *pušjẹd,* VU *pušjeg* 'Trieb, Sposs, Jungwald'

A cseremisz adatok alapján indokolatlan a szóvégi *ɜ* feltevése.

luwз (luγə) 'Pferd' UG
Ostj. V *loγ,* DN *tȧw,* O *law* 'Pferd'
Wog. TJ *low,* KU *lo,* P So. *luw*
Ung. *ló* (Akk. *lovat,* dial. *lo, lu lú*)

A szóvégi *ə* talán sajtóhiba. Valószínűnek tartjuk, hogy a szóvégi magánhangzó *a* volt.

3. Szókezdő mássalhangzók

Az előzőhöz hasonlóan ebben a csoportban is kevés az UEW-ben alternációt mutató alak: 7 típusban 26 szó. Ez itt nem a lehetőségek kis számával magyarázható, hiszen néhány kivételtől *(δ, γ, ŋ)* eltekintve minden alapnyelvi mássalhangzó állhatott szókezdő helyzetben. Igaz, ebben a helyzetben mássalhangzó-kapcsolatok nem állhattak. Az alternáló alakok kis számát feltehetőleg az okozza, hogy a szókezdő mássalhangzók, a kommunikációban játszott fontosabb szerepük miatt kevésbé voltak hajlamosak a változásra, tehát jobban megőrződtek, és ezért többnyire egyértelműen rekonstruálhatók.

A *j* az egyetlen mássalhangzó, amely szókezdő helyzetben hanghiánnyal alternál az UEW szerint.

jikä (ikä) 'Alter, Jahr' FU
Finn. *ikä* 'Lebensalter, Zeitalter' (> lapp. N *âkke,* K Kld. *a$_i$kk,* T *a$_i$kke*)
Est. *iga* (Gen. *ea*)
Lapp. N *jâkke -g-* 'year', L *jahkē,* K (464) T *jikke,* Kld. *ėkk, ė$_i$kk,* Not. *ėhk*
Mord. E *ije*
Tscher. KB U *i,* B *ij*
Ung. *év* (altung. *é*) 'id.; (altung.) Alter'

(j)ipз 'Eule, Uhu' FU
Finn. *hyypiä, hyypiö,* (SKES) *hypiä, hyytiä, huuppo, hauppo* 'uv, berguv; Uhu (Strix bubo)'
Est. *hüüp* (Gen. *hüübi*), *hüüpel* (Gen. *hüüpli*) 'Rohrdommel (Botaurus stellaris)'
Lapp. *jipp* 'berguv; Uhu (Strix bubo)', Wfs. *jiɔpę* 'eine graubraune Eule, Horneule', Ko. *ęɔppi̯* 'Strix bubo'
Ostj. V *jĕwəγ,* DN *jĕpə* 'Uhu', O *jipi* 'Eule'
Wog. TJ *jäpə•w,* KU *jipəj,* P So. *jipiγ* 'Eule'

(j)iša 'Haut' FP
Finn. (dial.) *iha* 'froh, fröhlich, munter', (dial.) *ihaa-* 'froh sein, sich (er)freuen, bewundern; zuschauen, besehen, betrachten, besichtigen, sich nach etw.

sehnen', *ihala* 'hell, schön', *ihana* 'herrlich, entzückend, hold; lieblich, süß; wunderbar', *iho* 'Haut; Haut-, Gesichtsfarbe, Teint' (altfinn.) *ihoitse-* 'ikävöidä, kaivata, halata; ersehnen, sich nach etwas sehnen, wünschen', *ihokas* 'mit guter Haut'

Est. *iha* 'Verlangen', *ihalda-* 'begehren, trachten, Verlangen haben', *ihu* 'Leib'

Lapp. N *âsse -s-* 'back of skins or furs', *âl^{y}bmĕ-â.* 'the vault of heaven', L *assē* 'die Fleischseite (Aasseite) einer Haut; Haut des Menschen', Wfs. (478) *jissiɛɔ* 'die Haarseite eines Felles'

Mord. E *jožo,* M *jož, joža* 'die äußere Haut; Oberfläche'

Tscher. KB *juž* : *j.-wət* 'das Wasser, welches sich in der Schwiele sammelt' (*wət* 'Wasser')

Syrj. S *ež,* I *ēž* 'Hautteil des Felles (nicht Haare) (S), die innere (nicht behaarte) Seite der Haut (I)', Lu. *jen-ež* 'Himmel' (*jen* 'Gott, Himmel')

(j)ökɜ ~(j)öγɜ u

Tscher.? KB *iγə,* U B *iγe* 'Junges (von Tieren) (KB U B), Kind (U)'

Ostj. ? O *jiχ* 'Sohn'

Selk. ? [Ta. Ke. N *ii,* N *i, í,* Tur. *īja•*

Taig. *Tigexi*]

Ezekhez az alábbi megjegyzések kívánkoznak: 1. Indokolatlanul következetlen az alternatív alapalakok jelölése. 2. Az utolsó szóban az idesorolt mai adatok alapján, a többi itt felsorolt szó analógiájára *ji* szókezdetet kellene rekonstruálni. 3. Ezekben az etimológiákban valószínűleg szókezdő *ji* hangkapcsolattal számolhatunk, amelyből egyes nyelvekben lekopott az *i*-vel közeli rokonságban álló *j.* Sokkal kevésbé valószínű az a feltevés, hogy a ma *j*-vel kezdődő alakokban jelent volna meg egy protetikus mássalhangzó. Arra sincs meggyőző bizonyíték, hogy az alapnyelvben *ji ~ i* alternáció létezett volna szókezdő helyzetben. Véleményünket talán alátámasztja, hogy magában az UEW-ben is van két olyan alapalak (*jitɜ/jiṭɜ* 'Abend, Nacht' U és *jimä/jimälä* 'Malz, süsser Teig aus Malz, süss' FP), amelyeknél a szótár nem tüntet fel alternációt, nyilván azért, mert úgy véli, hogy ezeknek a szavaknak egyes nyelvekben jelentkező *j* nélküli folytatói másodlagosak.

A következő csoportba a **palatalizált ~ nem palatalizált** alternációt mutató alapalakokat soroltuk.

ličɜ- (ľićɜ-) 'drücken, pressen' fp

Finn. ? [*litsaa-, litso-* 'qetschen, klemmen, pressen, drücken, verwunden; drängen'

Karj. *liččoa-, ličkoa-* 'klemmen, drängen, drücken, packen, zwingen'

Est. *litsu-* 'pressen, drücken, drängen', *litse* 'Druck, Presse']

Tscher. ? JU *lazârte-,* C B *lâzârte-,* M *lâźârte-* 'zerdrücken, quetschen'

Syrj. ? S P *ľićkị-* 'drücken, pressen'

A kettős alternáció problémája megoldódik, ha *lićɜ-* alapalakot teszünk fel, és a zürjénben az *i* hatására bekövetkezett *l* > *ľ* palatalizációval számolunk. A *ć*-nek lehet a finnben *ts* folytatója.

nine (ńine) 'Bast, Lindenbast' FP

Finn. *niini* (Gen. *niinen*) 'Bast', *niinipuu* 'Linde'

Est. *niin* (Gen. *niine*) 'Bast, Lindenbast'

Tscher. KB *ńi,* U *ni* 'Lindenbast (von jungen Linden)', B *nij* 'Rinde des jungen Lindenbaums'

Wotj. S K G *ńiń* 'Lindenbast', S K *ńiń-pu* 'Linde'

Syrj. S P PO *ńin* (S *ńinm-*) 'Bast, Lindenbast', P *ńin-pu* 'junge Linde'

A permi és a cseremisz *ń* esetében ugyan szóba jöhet másodlagos palatalizáció is az *i* hatására, de szerintünk egyszerűbb azt feltenni, hogy a szókezdő mássalhangzó eredetileg is palatális volt.

norja ~ ńorja 'biegsam, geschmeidig, weich' FW

Finn. *norja,* (SKES dial.) *norea* 'biegsam, elastisch, schmiegsam, geschmeidig; weich'

Lapp. ? N *njuorâs -rr- ~ njuorrâ* (attr.) 'soft, not woody yet (of plants), not yet hard and insensitive (of reindeer antlers)', L *njuoras ~ njuorra* 'zart, weich, unverhärtet, frisch (von Gemüse); weich(lich), empfindlich (bes. Von Kindern)', K Ko. P *ńuo̯rôs* 'schwach, zart', N *njuorrâ- -r-* 'become gentle, weak, in the limbs, be weakened, tired out; become moved, touched; begin to feel pity', K P *ńuo̯rrɒ-* 'müde werden, schwach werden'

Tscher. KB *nörə,* U *nörö* 'biegsam, geschmeidig'

Ha a lapp szó idetartozik, akkor palatalizált szókezdő mássalhangzót **kell** feltennünk.

ńeljä (neljä) 'vier' FU

Finn. *neljä* 'vier'

Est. *neli* (Gen. *nelja*)

Lapp. N *njœlʸljĕ -llj-,* L *nielʸja,* K T *ńielje,* Kld. *ńielj,* Not. *ńelj,* A *ńeľ*

Mord. E *ńiľe,* M *ńiľä*

Tscher. KB *nəl,* U B *nâl*

Wotj. S *ńi̯ľ,* K *ńüľ,* J *ńiľ,* G *ńüľ*

Syrj. S P *ńoľ,* PO *nuľ, ńuľ*

Ostj. V *ńĕlə,* DN *ńĕtə,* O *ńil*

Wog. TJ *ńiľĩ•,* KU *ńilə,* P *niľə,* So. *ńila*

Ung. *négy* id., *nëgyedik* 'vierte', *negyven* 'vierzig'

Az UEW-hez hasonlóan mi is valószínűbbnek tartjuk a palatalizált szókezdetet, és nem látjuk indokoltnak a szókezdő *n* feltevését. A számunkra legnagyobb problémát jelentő magyar *n* talán a *gy* hatására bekövetkezett disszimiláció eredménye.

säś3- od. *śäs3-* 'reissen, aus-, herausziehen' fp
Mord. ? E *śeźe-*, M *śäźe-* 'reißen, abreißen, zerreißen'
Syrj. ? Lu. Le. Ud. *se-* 'ausziehen, herausziehen (z. B. einen Zahn), ausreißen, abreißen'

Valószínűbb, hogy a mordvinban történt palatalizáció. Tehát a második alak törlendő.

Néhány további eset:

ćɜjm3 (śɜjm3) '?Leistengegend, ?Weiche, ?Kreuz' fu
Lapp. ? K T *šǐjms* (Gen. *-mǐzǐ*) 'Weiche'
Ostj. ? DN *säjəm* : *s. jät numpe* 'Stelle über den Weichen, Taille?', Kr. *sojəm, sŏjəm* : *s. jät* 'Taille (ringsum), Vorderseite der Taille', Kaz. *sǫjəm* 'Leistengegend, Kreuz'

Az UEW véleményétől eltérően a lapp *š* nem tekinthető a *ć* szabályos folytatójának, az mindenképpen szabálytalan. Az osztják *s* miatt a szókezdő *ś* valószínűbb.

śar3 (~ ćar3) 'Dreck, Scheisse, Kot; scheissen' FU
Mord. E *śeŕńe-, śäŕńi-*, M *śäŕńe-, śeŕńe-, śarondo-, śäŕeńďe-* 'scheißen'
Tscher. KB *šâr,* U *šur* 'Scheiße, Dreck, Kot', B *šur* 'Scheiße, Mist', KB *šara-*, U *šora-* 'scheißen; besudeln', B *šora-* 'scheißen, misten'
Ostj. Ni. Kaz. *śɔr* 'Kot (des Ren- od. Elentiers) (Ni.), apfelförmiger Kot, Mist (auch vom Menschen) (Kaz.)'
Ung. *szar* 'Dreck, Scheiße', *szar-* 'scheißen'

A szókezdő affrikáta feltevése indokolatlan, az osztják ś lehet a szibiláns folytatója is.

ľɜm3 od. *δɜm3* 'kleine Fliege od. Mücke' FU
Tscher. ? KB *lâme,* J *lŭmej,* M *lumij,* B *lume* 'eine sehr kleine Fliege'
Wotj. G J MU *l'um* 'sehr kleine, gelbliche Fliege (G), Bremse (J MU)
Wog. KU *ľoməj,* KM *ľōməj,* P *ľaməj,* P *ľoməj,* So. *ľąmąj,* So. *ľōmuj* 'Mücke'

Egyik mai nyelvi adat sem indokolja a szókezdő *δ* feltevését.

4. Szóbelseji mássalhangzók

Ez a második legnagyobb csoport, az idetartozó 166 eset 36 típusba sorolható. Ezek között vannak viszonylag gyakoriak, például a *k* ~ *γ* alternációt mutató esetek száma 17, az *ńć* ~ *ń* típusúaké 21, az *nč* ~ *n* típusúaké 20. A legtöbb típusba azonban csak egy-két etimológia tartozik. A szóbelseji mássalhangzóik tekintetében alternáló alapalakok száma relatíve alacsony, alig valamivel több, mint az UEW összes szó-

cikkének 8%-a.[15] Jelentősen felülmúlja azonban a szókezdő mássalhangzók alternációinak számát. Ennek oka, hogy szó belsejében eleve többféle mássalhangzó állhatott, mint szókezdő helyzetben, továbbá, hogy ebben a pozícióban a mássalhangzó-kapcsolatok számtalan típusa is előfordulhatott, növelve ezzel a variációs lehetőségeket.[16]

Az eddig követett gyakorlatnak megfelelően itt is csak azokkal az esetekkel foglalkozunk, amelyekben javaslatunk van az alternáció kiküszöbölésére. A gyakoribb típusok esetében az ilyenek közül is csak néhány jellemző példát mutatunk be.

Az idetartozó eseteknek majdnem a harmadát teszik ki a nazálisokkal kapcsolatos alternációk. Áttekintésünket ezekkel kezdjük.

ćonča ~ *ćoča* 'Floh' FU
Finn. dial. *sonsar, sonsari* (Gen. *sonsaren*) 'Floh'
Olon. *ťšonďžoi, -uoi, ťšonťšoi*
Lüd. *soo̯zar, ťšonďžoi*
Weps. *son^{d}zar, sonzar, -ŕ, soo̯zar, -ŕ*
Liv. *si̯ezə̂r*
Mord. E *čičav, čučav,* M *šičav*
Tscher. KB *šuršə̂,* U B *šuršo*
Ostj. V *čuṇč,* DN *čüṇč,* O *sus*
Wog. TJ *šoš,* KU *šonš,* P *šuš,* So. *sus*

A jelölésmódból ítélve az UEW itt és a hasonló esetekben tényleges alapnyelvi alternációt feltételez. Területi (nyelvjárási) alternáció nem jöhet szóba, mert hol az egyik, hol a másik nyelv utal *n*-es alakra. Szabad alternáció feltevése esetében a folytatókban mutatkozó kettősséget minden bizonyíték nélkül az alapnyelvre visszük vissza.[17] Ezért mi inkább az *n*-es változatot tesszük fel. Egyrészt azért, mert a mordvin a statisztika tanúsága szerint csak az esetek felében mutat *n*-es alakot, a cseremisz adatok pedig indifferensek, másrészt kézenfekvőbb az a feltevés, hogy az eredeti *n* egyes nyelvekben eltűnt, mint az, hogy egyes nyelvekben párhuzamos fejlődés eredményeként megjelent.[18]

[15] Az alacsony százalékos arány azt mutatja, hogy a szóbelseji mássalhangzók az esetek óriási többségében egyértelműen és megbízhatóan rekonstruálhatók.

[16] A „sárga könyvben", amely csak a biztos U/FU etimológiák hangmegfelelési statisztikáját tartalmazza, 72-féle mássalhangzó-kapcsolat adatai szerepelnek (Csúcs–Honti–Salánki–Varga 1991: 238).

[17] Az UEW-ben 5 olyan etimológia van *nč*-vel, amelyek esetében a szótár sem tesz fel alternatív alakot. Ez a tény is a szabad alternáció feltevése ellen szól.

[18] Ezzel a nazális + affrikáta kapcsolatok problémáját természetesen nem tekintjük lezártnak. Feltétlenül további kutatásokra van szükség.

kenčз- (~ kečз-) 'suchen' FU

Tscher. KB *kəčälä-,* U *kâćala-,* M *kičala-* 'suchen', B *kâčala-* 'id.; raten'

Wotj. S *kučk-,* K *kušk-* 'suchen, durchsuhen, stöbern, spähen', G *kučkî-* 'suchen

Syrj. P *koššį-, košjį-* 'id., aufsuchen', PO *ko•ššі-* 'suchen'

Ostj. V DN *kěnč-,* O *kǎs-* 'suchen'

Wog. TJ *känš•-, käš•-* 'beten', KU P *kinš-,* So. *kins-* 'jagen, Jagd treiben, suchen, beten'

Az obi-ugor adatok alapján *n*-es alak rekonstruálható, a permi és a cseremisz alakok indifferensek.

končз (kančз) ~ kočз (kačз) 'Stickerei, Muster, Buntheit; Striche ziehen, stricken, zeichnen' FU

Wotj. S *kučo,* K *kəčo* 'buntes, scheckiges (Pferd)', J *kȕčo,* Uf. *kị̂čo* 'bunt, scheckig (J Uf.), Buntheit (J)'

Syrj. *koč* : *śera-koč* 'Fleck (auf Tierfellen)', *śera koča* 'bunt gefleckt', I *kuča* 'pockennarbig'

Ostj. V *kǎṇčə* 'Muster, Stickerei', DN *χǎṇč* 'id.; Brief', O *χǎnsi* 'Stickerei, Ornament; Schrift', (OL 44) V *kǎṇč-,* DN *χǎṇč-,* O *χǎs-* 'bunt machen; schreiben'

Wog. TJ P *kanš-* 'schreiben', N *χans-* 'id., malen, zeichnen', T *khånšå•ŋ* 'bunt', N *χansä* 'Stickerei' N *χasχat-* 'hingezeichnet werden'

Ebben és a következő etimológiában az előző példában kifejtett érvelés alapján teszünk fel az alapnyelvre *n*-es alakot.

kunčз ~ kučз 'eine Art Wurm (in Lebewesen)' FU

Tscher. KB *kučâ* 'Eingeweidewurm', J *kucâ,* M *kućo,* JU *kuco*

Ostj. DT *χučə,* Kr. *χuṇč* : *puj-χ.*, Kam. *χuṇč* 'Bandwurm (DT Kr.), auch in Fischen (DT), Eingeweidewurm (z. B. in Fischen) (Kam.)'

Wog. TJ *kōš,* P *kunš,* LO *χạns* 'Darmwurm'

kinče (kį̣nče) (~ ? kiče (kį̣če)) 'Nagel, Klaue' FU ?u

Finn. *kynsi (kynte-,* Gen. *kynnen)* 'Nagel, Klaue, Kralle; Zinke, Zacke'

Est. *küüs* (Gen. *küüne*)

Lapp. N *gâзʸзa -зз-* 'nail; claw; both the parts of a cloven hoof', L *kaddsa,* K (253) T *kanc,* Kld. *kөnc,* 'Klaue, Nagel'

Mord. E *kenže,* M *keńžä* 'id., Huf'

Tscher. KB *kəč,* U *küć,* B *küč*

Wotj. S *gi̯ži,* K *gâžâ* 'Nagel, Kralle', G *gižî* 'Nagel, Klaue'

Syrj. S P *gi̯ž* 'Nagel (an Fingern, Zehen), Klaue, Kralle', PO *gөž*

Ostj. V *kö̆ṇč,* DN *kŏṇč,* O *kus* 'Nagel, Klaue'

Wog. TJ *künš,* KU *kₒäš,* P *käš,* So. *kos*

Jur. ? [O *χada* 'Nagel, Kralle'

Jen. Ch. *kóra,* B *kóda* 'Nagel'
Twg. *kátu*
Selk. Ta. *ḳatə,* Ke. *kattə,* Ča. *ḳaače, ḳaačê,* N *ḳad, kăd(a),* Ča. OO *žačə, ḳaače,* (Leht.: MSFOu. 122: 320) Tur. *qatị* 'id.; Kralle'

A finnugor alakok egyértelműen *n*-es alakra utalnak, az ősszamojédra viszont *n* nélküli alak teendő fel (lásd Janhunen 1977: 55). Talán az ősszamojédban történt denazalizáció.

pančз ~ pačз (pončз ~ počз) 'Schwanz' FU
Tscher. KB *pač,* U *poć* 'Schwanz, Schweif, Hinterteil, das hintere od. untere Ende', B *poč* 'Schwanz', KB *paštek* 'nach, hinter'
Wotj. S *bịž,* K *bâž,* G *bị̂ž* 'Schwanz (S K), Schweif (S K G)'
Syrj. S P *bẹž* 'Schwanz (auch beim Vogel)', PO *bȕž* 'Schwanz'
Ostj. V Vj. *poč* 'Ferse (V); Nacken (Vj.)'; DN *păšŋat* 'Hinterkopf, Genick'; O *pătlaŋ* 'Hinterkopf', Kaz. *pŏtḷaŋ* 'Hinterkopf'
Wog. P *ponš* : *ponš-pun* 'Schwanzfeder', K *ponsėp* id., N *på̄nsip* : *sårniñ på̄nsip kukkuk* 'aranyos farkú kakukk; Kuckuck mit goldenen Schwanzfedern'

A permi és az obi-ugor adatok *n*-es alakra utalnak (vö. Honti 1982: 177 *pōnč*), a cseremisz alak indifferens.

wačз ~ wančз 'Wurzel' U
Tscher. KB *waž,* U B *wož* 'Wurzel; Herstammung, Herkunft, Geschlecht (KB U)'
Wotj. S *vị̆ži,* K *vəžə̂,* G *vị̂žị̂* 'Wurzel, Unterteil (S K G), Geschlecht, Stamm (S K)'
Syrj. S P PO *vuž* 'Wurzel', S *rẹd-vuž* 'Geschlecht, die Verwandten' (*rẹd* 'Geschlecht')
Jur. O *wāṇạ* 'Wurzel'
Jen. *baddu*
Twg. *bântu, bantu*
Selk. Ta. B *kondšə,* Ke. *kondds', konddsa,* Ty. *konč*
Kam. *mona*
Koib. *myma*
Taig. *mondo*

Itt a szamojéd alakok egyértelműen (vö. Janhunen 1977: 171 *wåncз*), a cseremisz és a permi szavak közvetve támogatják az *n*-es alak feltevését.

A következő négy esetben *ń*-es alak rekonstruálandó. Véleményünk azon alapul, hogy ezekben az etimológiákban a finnségiek kivételével az összes mai folytató *ńć*-re utal. Különösen fontosak ebből a szempontból a szamojéd, az obi-ugor és a magyar adatok. Ami a finnségi nyelveket illeti, úgy látszik azok ebből a szempontból indifferensek, vagyis lényegében azonos (depalatalizálódott és dezaffrikálódott) folytatói vannak az eredeti *ć*-nek és *ńć*-nek (lásd Csúcs et al. 1991: 128, 213).

kuńće ~ kuće 'Ameise' FU

Finn. *kusiainen, kusilainen* 'Ameise'
Est. *kusilane, kusiline, kusikas*
Wotj. S *kuʒ́ilʹi,* K *kuźilʹi,* G *kuźilʹi, kùźilʹi*
Syrj. S *koʒ́ul,* SO *kǫʒ́ul,* P *kę̑ʒ́iv*
Wog. ? TJ *künš-* : *k.-kaškē̆j,* KU *χońš-* : *χ.-χošγəj,* LU *kuńš-* : *kuńškōšəj*
Ung. *hangya* (dial. *hangyal, hangyál*)

kuńće ~ kuće 'Harn; harnen' U

Finn. *kusi* (Gen. *kusen*) 'Harn, Urin', *kuse-* 'harnen'
Est. *kusi* (Gen. *kuse*) 'Harn, Urin', *kuse-* 'harnen, urinieren'
Lapp. N *guǯʸǯâ ~ gǫǯʸǯâ -ǯǯ-* 'urine', *guǯʸǯâ- ~ gǫǯʸǯâ- -ǯǯ-* 'make water, piss; piss on', L *kådtjå* 'Harn, Urin', *kådtjå-* 'harnen, Wasser lassen', K T Kld. *końč,* Not. *kočč* 'Urin', T *końčî-* 'harnen'
Tscher. KB *kâž-wət* 'Urin' (*wət* 'Wasser'), *kâža-* 'harnen'
Wotj. S *kiǯ,* K *kâź, kiź* 'Urin', S *kiǯal-,* K *kâźal-* 'harnen, anpissen'
Syrj. S P *kuʒ́,* PO *kùʒ́* 'Urin, Harn', S *kuʒ́al-,* P *kuʒ́av-,* PO *kùʒ́a•l-* 'harnen'
Ostj. V *kŏsjĕŋk,* DN *χŏsjĕŋk,* O *χŏs* 'Harn' (*jĕŋk* 'Wasser'), V *kŏs-,* DN O *χŏs-* 'harnen'
Wog. TJ *kośwē•ť,* KU *χoświť,* P *kuśwüť,* So. *χuświt* 'Harn' (*wēť* usw. 'Wasser'), TJ *końć-,* KU *χońś-,* P *kuńś-,* So. *χuńś-* 'harnen; beißen (von der Ameise)'
Ung. *húgy* 'Harn, Urin', *hugyoz-* 'harnen'
Twg. *kunsə* 'húgy; Harn'
Selk. TaU *kűše* 'urina', *kűšempe* 'pissen', Ty. *kűš* 'Urin', *kűša-* 'pissen'
Kam. *kənze, kunze* 'Harn; Urin', *kənzə-* 'pissen'

kuńće ~ kuće 'Stern' U

Wotj. S *kiǯilʹi,* K *kiźilʹi,* G *kiźilʹi, kiźîlʹi* 'Stern; Funke'
Syrj. S *koʒ́ul,* P *kę̑ʒ́i•v* 'Stern', SO *kǫʒul*
Ostj. V *kɔs,* DN *χus,* O *χos*
Wog. TJ *kōńś*
Ung. †*húgy,* (aber dial. *kaszahúgy* 'Orion')
Selk. Ta. *ḳîška,* Ke. *ḳesaḳa (ḳesangḳa),* Ty. *qęšqasej* 'id., (auch) der Mond'
Kam. *kunʒ́əyej, kənʒ́əyej, kiʒ́igej* 'Stern'

kuńće ~ kuće 'Birke' FU

Finn. ?? [*kaski* (Gen. *kasken*) 'abgeschwendetes Land, durch Abbrennen urbar gemachtes Land; abgehauener dürrer Baum; (NS) (dial.) nuori koivu, koivuinen salko, kanki; junge Birke, Birkenstange, Stange', *kaskisto* 'Laubwaldshain; gefällter Wald'
Est. *kask* (Gen. *kase*) 'Birke']

Wotj. S *kiʒ̆-pu,* K *kiś-pə̑, kič̆-pə̑, kə̑č̆-pə̑,* G *ki̯ź-pu* 'Birke' (*pu, pə̑* 'Baum')
Syrj. S P *kiʒ́,* PO *kөʒ́* 'Birke'
Ostj. V *kuť* : *joγəl-k.*, O *χuś* 'obere Birkenholzlage am Bügel des Bogens', DN *χuńť* 'äußere Birkenholzlage am Bügel des Bogens'
Wog. K *khåsnä-jo̯ut* 'Bogen' (*j.* 'Bogen'), LM *khåsnė* 'biegsam', So. *χa̯sna* 'der aus Birkenholz bestehende Teil des Bogens'

kaćз ~ *?kańćз* 'eine Art Wildente' U
Wotj. *kwaśi* 'Erpel'
Ostj. V *kas* 'eine »Ente« mit roten Beinen und spitzem Schnabel', DN *χos* 'größte Wildentenart mit spitzem Schnabel', Kaz. *χɔs* 'ein großer Wasservogel'
Selk. TaU *kueče* : *čeŋ k.* 'graue Wildente', Ke *kuettjə, kuetj* : *tjumba k.* 'Anas acuta', Ke *kodje* : *seáng k.* 'Anas boschas', N *kueč* : *čumba k.* 'Anas acuta'
Kam. ? *konzuʔ* 'Möwe'

Itt nem látszik indokoltnak a nazálisos alak feltevése. A hipotetikus nazális a biztosan idetartozó alakokban nem maradt meg, és a denazalizációt gyakran kísérő zöngésülés sem jelentkezik.

joŋkće ~ *jokće* 'Schwan; Cygnus cygnus' FP, ?fu
Finn. *joutsen* (Gen. *joutsenen*) (dial.) *joeksen, joeksin* (Gen.: *joeksemen, joeksimen), jouhkonen, joukkonen, joukkainen, joukhainen* 'Schwan'
Est. *jõudsin,* (dial.) *joos, jues*
Lapp. N *njukʸčâ -vč-,* L *(sj)njuktja,* K T *ńukč,* Kld. Not. *ńa̯χč*
Mord. E *lokśij, lokśťim,* M *lokśťi*
Tscher. KB *jükšə,* U *ďükšö,* B *jükćö,* M *jükśö*
Wotj. S K *juś,* G *jüś*
Syrj. S P *juś* (*juśk-*), PO *jüś*
Wog. ? +*joschwoi* (*woi* 'Tier, Vogel')

Véleményünk szerint a finn–észt *u* miatt nem szükséges *ŋ*-et feltenni. A három mássalhangzóból álló hangkapcsolatok egyébként is rendkívül ritkák voltak az összes alapnyelvben.

kanз- (kaŋз-) 'rufen' ?u
Ung. ?? *hív-* (1PSg. *hívok,* dial. *hilok, híok, híjom, hijom*) 'rufen; nennen, heißen'
Jur. ?? [(172) O *χān-* 'rufen (irgendwohin), bitten (um etw.), erbitten (etw. für jmd., irgendwohin)' T *χāŋādmʔ* 'ich bitte', *ńīdmkājʔ* 'ich bitte nicht um etw.'
Jen. *kaŋa-* 'bitten, rufen'
Selk. Ta. *ḳuera-, ḳa̯era-,* Ke. *ḳuera-* 'rufen', Ty. *kera-* 'kutsua (nimeltä); jn. beim Namen rufen', Tur. *qē̯ri̯-* '(zu sich) rufen'

Sem a magyar, sem a szamojéd alak alapján nem indokolt az *n*-es alak feltevése, vö. Janhunen 1977: 56 *kå-, kåŋ.*

ńɐnɜ (ńɐńɜ, ńɐŋɜ) 'Taucher' u

Lapp. ? *njumalak* 'podiceps arcticus', N *njuunalak* 'Podiceps auritus', I *ńuńalah* 'Mergus albellus', Ko. Not. *ńuńńel,* Ko. *ńuńel* 'Sägetaucher; Mergus albellus'

Jur. ? [*ńąni* 'Polartaucher'

Jen. Ch. *ńiońi,* B *ńieńi* 'Taucher'

Twg. *ńóane*

Selk. *ńan, ńän*]

Az összes szóbelseji mássalhangzó származhat *n*-ből (vö. Janhunen 1977: 112 – ősszamojéd *ńuə̂nä*). Az első szótagi magánhangzó egyértelműen *u*-ként rekonstruálható.

Affrikáták és szibilánsok alternációi

ićе ~ iśe 'Schatten; Schattenseele' FU

Finn. *itse* 'selbst', *itsetön* : *juoppo meni itsettömäksi* 'der Trinker wurde bewußtlos'

Weps. *itšhīne* 'kaatumatauti; Epilepsie'

Est. *ise* 'selbst; eigen, besonder, von eigentümlicher, besonderer Art'

Lapp. N *ieš ~ jieš* (Du., Pl.) *ieǯâ ~ jieǯâ* 'himself, etc. as the first part of compounds, but not of pronouns: self-; himself, etc., the very…, even the…', L *ietj* 'selbst, selber; selbständig, eigenmächtig, selbstherrlich', K T *jiččе,* (Pl.) *jiǯ,* Kld. *īčč,* Not. *jiehč, jehč,* A *īč* 'selbst, sich, sein'

Mord. E *eś, äś,* M *eś* 'selbst, selber, eigen'

Tscher. KB *əške, ške,* U *ə̂ške, ške,* M *iške* 'selbst, eigen', B *ške* 'selbst'

Wotj. *ać-, ać-* : S *ačim,* G *ićim* 'ich selbst'

Syrj. *ać-* : S P *ićim,* PO *ać-* : *a•ćim*

Ostj. J *-ĕs* : *i̯ʌĕs* 'Schattenseele', Kr. *is* 'Seele, Geist, ein immaterielles etwas im Menschen', O *isχŏr* 'Schattenbild; Schemen, Gespenst; Puppe, die nach dem Tode eines Erwachsenen angefertigt wird' (*χŏr* 'Bild, Gestalt')

Wog. T *jisú-kʿərə,* 'der Name einer … unruhig umherirrenden Seele' (*kʿərə* 'Gestalt, Bild'), LM *jiw-is* 'der Schatten des Baumes' (*jiw* 'Baum'), KM *isk„ar,* So. *isχor* 'Schattengestalt; Schattenseele des lebenden Menschen; Geist (KM)', So. *is* 'der wirkliche, im Sonnenschein sichtbare Schatten des Menschen, den dieser immer mit sich führt…; der durchsichtige umherwandelnde »Geist« eines Menschen, eines lebenden oder eines toten'

Ung. ? (dial.) *ísz, isz, iz* 'Brand (Krankheit), Krebs; eine böse Krankheit des Zahnfleisches, bei kleinen Kindern die sog. Mundfäule; ein seelischer zwingender Grund, warscheinlich einer von den Bösen', ? *is* (dial. *ës, és, ēs*) 'auch', ? *és, s* 'und'

A szibiláns folytatók miatt nem kell szibiláns előzményt feltenni, ugyanis minden ilyen folytató származhat affrikátából is.

pŏćз- (pŏśз-) 'gefühllos werden, absterben (z. B. ein Glied)'

Syrj. S *poźal-,* Ud. *poʒ́al-,* P *poźa•v-,* PO *po•ʒ́al-* 'gefühllos, starr werden, absterben'

Ostj. V DN *pĕs-,* O *pă̆s-* 'gefühllos werden (V DN O), absterben (ein Glied) (V DN), gelähmt werden (V), stechen (der Fuß, die Hand) (O)'

Wog. T *pīsul-* : *il-pīsuls lailem* 'mein Fuß ist eingeschlafen', TJ *pīsəwl-* : *jil-p.* 'id.'

A permi adatok miatt szóbelseji affrikáta rekonstruálandó. Úgy tűnik, az affrikáták esetében a permi nyelvek tanúsága perdöntő. Előfordul ugyan bennük az affrikáták spirantizációja, de a szibilánsok affrikálódására nincs példa. Ennek kapcsán talán azt az elvet is kimondhatjuk, hogy az uráli nyelvekben valószínűbb egy affrikáta spirantizálódása, mint az ellenkező irányú folyamat.

laćke- ~ laśke- 'lassen, ent-, weg-, loslassen' FU

Finn. *laske-* 'loslassen, fallen lassen, sinken lassen, lassen; sich senken, sinken, fallen'

Est. *lask-, lase-* 'lassen, loslassen, entlassen, in Bewegung setzen'

Lapp. ? N *luoiʸte- -it-* 'let go, relinquish hold of (trans.), let someone or something loose or out of or into something' , L *luoiʸhtē-* 'loslassen, frei-, heraus-, hinauslassen', Ko (1376) T *lǐšte- (ǐə),* Kld. *lạ¡šte-,* A *lušte-* 'lassen, los-, herablassen'

Mord. ? M *laśka-, laśkenda-* 'laufen' E *laśka-*

Wotj. S *leʒ́-,* K *leź-* 'lassen, entlassen, verlassen, loslassen, freilassen; erlauben', G *leźị-* 'lassen, niederlassen, entlassen, schicken; gestatten; einschenken; werfen'

Syrj. S *leʒ́-,* P *veʒ́-* 'lassen, ent-, weg-, los-, freilassen, gehen lassen, herunter-, aus-, heraus-, hineinlassen', PO *li•ʒ́* 'lassen, herein-, weg-, fort-, entlassen'

Ostj. J *låsyəʌt-* 'die Windeln abnehmen; die Seile lösen', *i̯llə l.* 'ausspannen', Vj. *ḷăskəmt-* 'auftrennen (Sackleinwand)', Kaz. *ḷɔsət-* 'losmachen (die Seile einer Fuhre); abladen (eine Last), abbrechen', Ni. *lɔsχəj-* 'losbinden; ausspannen (ein Pferd)'

Wog. ? P (*pär-*)*låśkėm-* 'sich lockern', N (*pal-*) *lā̆śil-* 'auseinandergehen'

Itt is a fenti érv alapján rekonstruálunk affrikátát.

mućз- ~ muśз- 'lächeln' ug

Wog. ? T *mås-,* 'mosolyog; lächeln', P *mus-* id., KU *mosət-,* So. *musat-* 'id.'

Ung. ? *mosolyog-.*

Rekonstrukciónk a magyar *s* alapján affrikáta. A vogul *s* ebből is származhat.

ľapćз (ľapśз) 'Wiege' U

Mord. E *lavś,* M *lavks,* (Reguly) *lafś* 'Wiege'

Tscher. KB *lŭpš, rŭpš,* B *lepš* 'Wiege', M *lepš* 'id., Tragkorb für Säuglinge'

Jur. O *jebc* 'Wiege'

Jen. *лúхо*

Twg. *lapsa, lāpsə*

Selk. Ke. *tjops(ă),* N *čof, čŏf,* Ty. *ťops*

Ebben a szóban nem szükséges affrikátát rekonstruálni, a szamojéd alakok szibilánsból származnak (vö. Janhunen 1977: 41 – ősszamojéd *jępsâ, lęâpsə*).

puśnɜ ~ pućnɜ (puśɜ-nɜ ~ pućɜ-nɜ) 'Mehl' FU

Wotj. S *pi̯ź, piź,* K *piź* 'Mehl', G *pîźź,* S *pi̯źnal-,* K *piźnal-* 'mit Mehl bestreuen'

Syrj. S *pi̯ź,* P PO *piź* 'Mehl', S *pi̯źal-,* P *piźa•v-,* Ud. *pi̯źnav-, pi̯źnal-* 'mit Mehl bestreuen'

Wog. T *påsėn,* P *posən,* LM *pasən* 'Mehl'

Mind a permi, mind a vogul szavak származhatnak az elsőként álló alakból. Tehát nem kell bennük affrikátát feltenni. Lehet, hogy ez a szó eredetileg képzett volt (lásd a zárójelben álló alakokat), de a finnugor kor végén már nem volt annak tekinthető. Az obi-ugor nyelvekben gyakran előfordul, hogy a szóvégi magánhangzó lekopása miatti mássalhangzó-torlódást úgy kerülik el, hogy betoldanak egy magánhangzót a két mássalhangzó közé.

rɜčkɜ (rɜškɜ) 'zerbrechlich, spröde, faul, morsch' fu

Finn. ? [*rohka* 1. 'hauras, murea; spröde, mürbe, locker', 2. 'kart; unreife Frucht'

Karj. *ruohka* 'hauras, hapera; spröde, zerbrechlich']

Tscher. ? KB C *raška* 'zerbrechlich, spröde (Holz, Eisen)'

Wotj. G *ǯi̯ž* 'verfault, morsch (Zeug)'

Syrj. S *ri̯ž* 'nicht dauerhaft, faul, verfault', *rę̑š* 'zerbrechlich, brüchig, spröde'

Ung. ? †*roshad-, rossad-* 'langsam vergehen'

A magyar *s* miatt inkább affrikáta rekonstruálandó.

Egyéb mássalhangzók alternációi

muδa od. *muδ́a* 'Erde, schlammige Erde, Schlamm' FW

Finn. *muta* 'Moor, Moder, Schlammerde, Schlamm'

Est. *muda* (Gen. *muda, moa*) 'Kot, Schlamm, Meerauswurf'

Lapp. N *mođđe -đ-* 'mud, mire', L *måtē* 'Staub, der von Kleidern staubt'

Mord. E M *moda* 'Erde, Stauberde, Erdboden'

Az idetartozó alakok alapján palatalizált mássalhangzó rekonstruálása indokolatlan.

śota, śoδa od. *śoδ́a* 'Streit, Kampf, Krieg; streiten, kämpfen' FW

Finn. *sota* 'Krieg, Kriegszug, Kampf, Streit', *soti-* 'Krieg führen, kämpfen, streiten'

Est. *sõda* 'Krieg, Kampf, Getümmel, Aufrunr', *sõdi-* 'kriegen, Krieg führen'

Mord. E M *śudo-,* E *śudu-* 'verfluchen, verwünschen'

Tscher. KB *šuδala-* 'zanken, einen Verweis geben', U *šuδəš* 'Fluch, Verwünschung', B *šuδala-* 'schimpfen, schelten wettern', M *šuδe-* 'verfluchen, verwünschen'

A palatalizált szóbelseji mássalhangzó feltevése semmiképpen sem indokolt. Az egyszerűség elve alapján *t*-vel számolunk, amit az UEW is legvalószínűbbnek tart.

kaŋз- (kaŋkз-) 'klettern, steigen' UG ?fu

Syrj. ? S P *kaj-* 'aufsteigen, aufgehen, klettern, sich erheben', PO *ka•j-* 'id.'

Ostj. V *kaŋət-*, DN *χoŋχ,* O *χoŋ-* 'klettern; bergauf gehen, stromaufwärts fahren', DN O *χaŋtep* 'Treppe, Leiter'

Wog. TJ *kē̯ŋk-*, KU So. *χāŋχ-*, KO *kē̯ŋk-*, P *kaŋk-* 'klettern, aufklettern'

Ung. *hág-* 'treten, steigen, schreiten; (Tier) decken, beschälen', *hágcsó* 'Auftritt, Tritt; Trittleiter'

Az alternáció csak látszólagos. Az első alapalak ugyanis a finnugor alapnyelvre tehető fel, a zárójeles pedig az ugorra. Ezt bizonyára a szócikk írója is így gondolta, de ebből a jelölésmódból ez nem derül ki. Az *ŋ* bővülése *k*-val az ugor nyelvekben nem ritka jelenség.

waŋз- (waŋkз) 'schlagen, schneiden' UG ?fu

Wotj. ? [S K *vand-* 'schneiden, abschneiden, zuschneiden, abstechen (ein Tier), schlachten', G *vandi̯-* 'schneiden, schlachten; erstechen'

Syrj. S P *vundi̯-*, PO *vundi•-* 'schneiden (S PO), ernten (P PO)']

Ostj. V *way-*, DN *waŋχ-*, O *waŋ-* 'behauen'

Wog. TJ *waŋk-*, KM P *woŋk-* 'schlagen', LO *wōŋχap* 'Hammer'

Ung. *vág-* 'schneiden; hacken, spalten; hauen, fällen (Baum); schlachten, (ab)stechen'

Az előző eset ismétlődik: két alapnyelv, két különböző alak.

sakз (⩽ sakka) 'dicht, dick' FP

Finn. ? [*sakea* 'dick, dickflüssig; dicht, gedrängt; sämig; trüb', *sakka* 'Bodensatz, Rückstand, Niederschlag, Abschaum, Auswurf', *sako* 'das Dicke in einer Flüssigkeit, Bodensatz'

Est. *sage* (Gen. *sageda, sage, sake*) 'dick; dicht; das Dicke, Bodensatz', *sago* (Gen. *sao*) 'Bodensatz'

Lapp. N *suokkâd* 'thick (of fluid and semi-fluid things); thick, dense, thickly-growing (of wood, grass, hair, coat of hair, shoal of fish)', L *suohkat,* (Attr.) *suohkkis* 'dick', K (934) T *sī̦kkî̯ᵢt,* Kld. *sạkkeδ,* Not. *suohkeδ* 'dicht, dick']

Tscher. ? [KB U *šukâ,* U B *šuko* 'viel (KB U B) lange (B)'

Syrj. S P *suk* 'dicht, (von Flüssigkeiten) dick; Bodensatz', PO *suk* 'dicht, dickflüssig']

Az előzőekhez hasonló eset. Ha az etimológia jó, akkor az első alak a korai közfinnre rekonstruálható, és a zárójeles az eredeti FP forma.

ćörз (ćörkз) 'Keim' ug

Wog. ? TJ *ćürkī•t-* 'keimen, sprossen', KU *śərk,* P *śürk, śirk,* LO *śirka* 'Keim'

Ung. ? *csíra* (dial. *csir, csira, céra, cira, csirka*) 'Keim; ? gefährliches Geschwür im Kopfe des Pferdes oder am Schwanzansatz eines Singvogels'.

Az eredeti *k* a magyarban lekophatott.

paśɜ (paśkɜ) 'Loch, Öffnung, Spalt, Riss' U

Wotj. S K G *paś* 'Loch, Öffnung', S *paśkiṭ,* K *paśkât,* G *paśkîṭ* 'breit, weit; Breite (S K)'

Syrj. S *paś* : *p. mun-* '(intr.) in Trümmer zerbrechen', *paśkal-,* P *paśka•v-* 'sich erweitern, sich ausbreiten', S *paśkiḍ,* P *paśkiṭ,* PO *pa•śkət* 'breit (S P PO), weit (S P)'

Jur. ? O *pasī* 'Geschlechtsorgan der Frau und des Tierweibchens'

Selk. Ta. *paas,* B *pǎs,* Ty. *pāse* 'Riß, Sprung, Borst', KeM *pasi* 'Loch, Öffnung'

Kam. *buzoj* 'Spalt, Dielenritze'

A permi adatok miatt *śk*-t kell feltenni. A szamojéd nyelvekben az *śk* szabályos folytatója szibiláns.

pɤyrɜ- od. *pɤrkɜ* 'müde werden' Ug.

Wog. So. *powrəmat-* 'ermüden, müde werden'

Ung. *fárad-* 'müde werden, sich abmühen'; *fáraszt-* 'ermüden, bemühen'

A magyar szó bármelyik alapalakból származhat, de a vogul származtatása az elsőből egyszerűbb.[19]

säle- (sälke-) 'sich (in etw., auf etw.) setzen, einsteigen' U

Syrj. Lu. *sẹl-* 'sich erkühnen, wagen', V *sẹl-, sẹv-* 'sich (in etw., od. auf etw.) setzen, sich (aufs Pferd) aufsetzen, einsteigen (in ein Boot)'

Ostj. Vj. *jel-,* DN *tet-,* O *lel-* 'sich setzen (in ein Boot, einen Schlitten, aufs Pferd)'

Wog. TJ *tāl-,* KU *tɔ̄l-,* P So. *tāl-*

Ung. †*ell-* 'aufs Pferd od. auf den Esel steigen'

Jur. O *ťī-* 'sich setzen (in den Schlitten, in das Boot'

Twg. *tiaji* : *ťiiʔem*

Selk. Ta. *ti-*

Kam. *ši-* 'sich setzen, sich aufs Pferd setzen'

A zürjén, az obi-ugor és a szamojéd adatok *l*-re utalnak. A magyar szó *ll*-je lehet másodlagos nyúlás eredménye is, ezért az *lk* feltevése felesleges.

moľɜ (moδ́ɜ) 'Beere irgendeines Strauches' FU

Tscher. ? KB *muδâ,* U *moδo* 'Heidelbeere, Blaubeere'

Wotj. S *muľi,* K *moľâ* 'Beere, Nuß (hartschalige Frucht, Haselnuß, Eichel)', S *ńur-muľi* 'Moosheidelbeere, Moosbeere, Sumpfbeere; Vaccinium oxycoccus', G *muľî* 'Beere'

Syrj. S *moľ* 'Perle', Lu. *ńur-moľ,* P *turi-moľ* 'Moosbeere' (*ńur* 'Sumpf, Moor', *turi* 'Kranich'), PO *mu•ľ(i)* : *tər(ə)-m.*

Ostj. *-məʎ, -məť* : Trj. *wirməʎ,* DN *wĕrməť,* Kaz, *wurməʎ* 'rote Johannisbeere' (*wir* usw. 'Blut, Beerensaft')

Ung. *mëggy* 'Weichsel, Weichselkirsche, Sauerkirsche'

[19] Az UEW anyagában legalább 17 *k* ~ *γ* alternációt mutató alapalak van. A probléma megoldásához további kutatás szükséges.

A zárójeles adat elé oda lehetett volna írni: „ha a cseremisz szó idetartozik”.

näδʒ (näľʒ) ’Falle (für kleine Tiere)’ FU
Wotj. S *naľk* ’Hermelinfalle’, S J *naľi̯k* ’Mäusefalle’
Syrj. S P PO *naľk,* (*naľkj-*) ’Falle (PO), (für Mäuse) (S P), (für Hermeline) (S)’
Wog. TJ *ńäľ,* KU *ńɔ̄ľ,* P So. *ńāľ* ’Falle, Tiere zu fangen’
Az összes mai folytató származhat *ľ*-ből.

kuδʒ- (kuľʒ) ’spucken’ Ug.
Wog. KO *kuľk-,* P *kuľkəs-,* So. *χuľχas-* ’spucken, speien’
Ung. †*hagyap-* ’spucken’ (um 1372/nach 1448: *hagyapna, hadapaſokat*)
A folytatók alapján szükségtelen a *δ* feltevése.

arwa (aryа) ’Preis, Wert’ FU
Finn. *arvo* ’Wert, Ansehen; Mutmaßung’, *arvaa-* ’ungefähr schätzen, mutmaßen, raten, erraten, vermuten’, *arvele-* ’meinen, vermuten, glauben, überlegen’
Est. *aru, arv* (Gen. *arvu*) ’Zahl, Rechnung, Berechnung, Verhältnis, Art und Weise’, *arva-* ’denken, meinen, schätzen, urteilen, vermuten, erachten’
Mord. ? E *aŕće-,* E M *aŕśe-* ’denken, gesinnt sein’
Syrj. ? S Lu. *artal-* ’bedenken, überlegen, erwägen meinen, annehmen, zählen (S), berechnen (S Lu.), schätzen, veranschlagen (Lu.)’
Ung. *ár* (altung. *arrus, arra*) ’Preis’, *áru* ’Ware’
Semmi sem indokolja a *γ* feltevését.

keskʒ- (keksʒ-) ’schleifen, wetzen, schärfen’ FU
Syrj. S *kesli̯-,* P *kesvi̯-* ’schleifen, wetzen, schärfen’, PO *ke•sli-* ’schleifen, schärfen’
Wog. TJ *küwt-,* KU P So. *kiwt-* ’hiota; schleifen, wetzen’
A vogul folytatók alapján valószínűbb a zárójelben álló változat, ebből a zürjén alakok is származhatnak.

liskʒ (lüskʒ) od. *liksʒ (lüksʒ)* ’Nadel(blatt), Zweig der Nadelbäume’ FP
Tscher. U *lüš,* M *lüjŭś,* B *lüjâš* ’Tangel, Nadel (U); Tannen- od. Fichtenzweig (M); Nadel od. Stachel des Nadelbaums (B)’
Wotj. S *li̯s,* K *lâs,* G *lîs* ’Nadel(blatt), Tangel (S K G); Fichten-, Tannenzweige (G)’
Syrj. S Lu. *li̯s (li̯sk-,* Lu. *li̯st-),* P *vi̯s,* PO *ləs* ’Nadelbaumzweig(e), Tangel, Nadel (S P); Reisholz von Nadelbäumen (PO)’
Az összes magánhangzó eredeti *ü*-re utal, a szóbelseji CC = *sk,* a zürjén tőváltozat alapján.

teškä (tekšä) 'etw. Hervorstehendes: Spitze, Bart, Ähre, Gras, Pflanze, Strauch' FP
Finn. ?? [*tähkä* 'Ähre'
Weps. *ťähk, tähk*]
Mord. [E *ťikše,* M *ťišä* 'Gras, Pflanze'
Tscher. KB *təškä,* U B M *tüška* 'Strauch, Staude, kleine Pflanzenstaude, Warzenbart (im Gesicht) (KB U), Haufe (U), Gesträuch, Gruppe (B)'
Wotj. S K *tuš,* K *tüš,* (Wichm.: FUF 12: 135) G *tuš* 'Bart'
Syrj. S P *toš* (*tošk-, toš-*), PO *tuš* 'Bart']

A mordvin kivételével minden adat eredeti *šk*-ra utal. A mordvinban feltehetőleg metatézis történt.

5. Harmadik szótagi alternációk

Általánosan elfogadott vélemény szerint a különböző alapnyelvekre rekonstruálható három szótagos szavak kivétel nélkül képzett szavak voltak, a CV alakú harmadik szótag tehát képző. Ezt a feltevést egyes esetekben támogatja, hogy néha magából az alapnyelvből kimutatható a képzőtlen alapszó is, illetve hogy egyes leánynyelvek megőrizték a képzőtlen alakot is. Az esetek többségében azonban csak a harmadik szótag megléte alapján tesszük fel a szó képzett voltát. Az UEW ilyenkor is alternációt jelöl, például:

kulɜ(-kɜ) 'Rabe' U
Ostj. V *kɔḷək,* DN *χuləχ,* O *χoləχ* 'Rabe'
Wog. TJ *kolā•k,* KU *χolχ,* P *kulk,* So. *χulaχ*
Ung. *holló*
Jur. O *χa̯lŏ*
Jen. Ch. *kuðuke,* B *kuruke*
Twg. *kula*
Selk. Ta. *kylä̀,* Ke. *kulé,* Ty. *kulä,* Tur. *külā̄*

Az UEW jelölésmódja feltehetőleg azt jelenti, hogy a szónak az alapnyelvben volt egy képzőtlen *(kulɜ)* és egy képzővel ellátott *(kulɜkɜ)* alakja. Felfogásunk szerint az „alapnyelv" fogalom azt a nyelvet jelöli, amelyet a mai uráli népek ősei a szétválásukat közvetlenül megelőző időszakban használtak. Az alapnyelv rekonstruálása során tulajdonképpen szinkrón metszetet készítünk ennek az időszaknak a nyelvéről. Példánkhoz visszatérve, ez a szó az ősszamojédban is három szótagú volt (l. Janhunen 1977: 77 *kulə̑jə̑*), és az ugor adatok közt sincs olyan, amelyik a képzőtlen alak folytatója lenne, tehát csak a *kulɜkɜ* alak jöhet szóba. Azzal természetesen egyetértünk, hogy az ősuráli fejlődésének egy korábbi szakaszában meglehetett mind a két alak, de (ha elfogadjuk definíciónkat az alapnyelv fogalmáról) az uráli alapnyelvben már csak a hosszabb alakkal számolhatunk. Mondhatná valaki, hogy szőrszálhasogatók

vagyunk, hiszen csak formai megoldásról van szó. Ez a formális különbség azonban eltérő módszertani elvek kifejezője lehet.

kuśз (koje-ćз) 'zwanzig' FU
Wotj. S *kiź,* K *kə̂ź,* G *kîź* 'zwanzig'
Syrj. S *kiźź*
Ostj. V *kos,* DN *χus,* O *χos*
Wog. TJ *kos,* KU *χos,* P *kus,* So. *χus*
Ung. *húsz* (Akk. *huszat*)

Itt sem tudjuk elfogadni az UEW megoldását. Azzal egyetértünk, hogy a szó eredetileg a *koje* 'Mann, Mensch' U derivátuma, a folytatókból ítélve azonban a finnugor alapnyelvben már csak a rövidebb alak létezett. Így a hosszabb alak felvétele a szócikk első, az alapnyelvi rekonstruktumokat tartalmazó sorába, nem indokolt. A kommentár részben természetesen helye van a szó eredetére vonatkozó megjegyzésnek.

koj(e)-mз 'Mann, Mensch' U
Wotj. ? S *kum* : *viži-kum,* M *viži-kumi* 'Verwandte, Freunde' (*viži* 'Wurzel, Geschlecht, Stamm'), *kum* : *sara-k.* 'Syrjäne'
Syrj. ? S P *komi* 'Syrjäne (S), Permjake (P)', P *ko•mi* 'Permjak'
Wog. TJ *kom,* KU *χom,* P *kum,* So. *χum* 'Mann', P *kim* 'Ehemann', KU *χoməj-,* P *kiməj-* 'sich verheiraten'
Ung. *hím* (Akk. *hímët,* altung. *hímot*) 'Männchen; männlich'
Selk. Ta. *ḳup, ḳum* 'Mensch', Ke. *ḳum* Tur. *ḳup,* (Donn. Mskr.) Ty. *kop* (Gen. *kun*) 'Mensch, Mann, Gatte'

Erre a szóra ugyanaz az érvelés alkalmazható, mint az előzőre.

koj(e)-ra 'Männchen' U
Finn. *koira* 'Hund', *koiras* (Gen. *koiraksen*) 'Männchen'
Est. *koer* (Gen. *koera*) 'Hund'
Syrj. I *kir* 'männlicher Hund', S P *kir-pon* (*pon* 'Hund'), (Lytk.) PO *kər*
Ostj. V *kar,* DN *χor,* O *χar* 'Rentierochs; Hengst; Männchen (von Tieren)'
Wog. TJ *kēr,* KU So. *χār,* P *kēr*
Ung. *here* (Akk. *herét*) 'Drohne; Müßiggänger, Schmarotzer; Hode; Klee', *herél-* 'kastrieren'
Jur. O *χora* 'Männchen, wilder Rentierbulle, Stier; Hengst, Widder; Fischmilch, (OP auch:) Geschlechtsorgan des Mannes und des männlichen Tieres'
Jen. Ch. *kuða,* B *kura* 'nicht verschnittener Rentier'
Twg. *kúru*
Selk. Ta. *ḳor,* Ke. *kor-sîr* 'Stier, Hengst' (*sîr* 'Kuh'), Tur. *qōr* 'Rentiermännchen', *qori qup* 'Mann', Ty. *qor* 'Männchen'
Kam. *kora* 'Ochs, Männchen'

A harmadik derivátum a *koje* 'Mann, Mensch' U tőből. A fenti érvelés alapján a 2. szótagi *e* itt sem rekonstruálható.

pis(e)-tä 'stellen, setzen, legen, hineinstecken' FW

Finn. *pistä-* 'stechen, stecken, stoßen

Est. *pista-* 'stecken, stechen'

Lapp. N *bâste- -st-* 'be sharf enough (to), bite; be able in a position to, dare to; L *pastē-* '„beißen" = „greifen", scharf sein', *pastēl* 'scharf' K (1558) T *pa$_i$ste-*, 'gut schneiden, scharf sein', Kld. *pa$_i$stel,* 'scharf'

Tscher. KB *pište-*, U B *pâšte-* 'stellen, setzen, legen (KB U B), hineinstecken (KB U)'

Lehet, hogy a szó képzett, de a 2. szótagi *e* a finn-volgai alapnyelvben már aligha lehetett meg.

tala(-s3) 'Stange, Gerüst; am Baum angebrachtes Gerüst; Hütte' FP, ?fu

Finn. *talas* (Gen. *talaan*) 'Stange od. Gerüst, worauf etw. getrocknet wird; am Baum angebrachtes Gerüst; Hütte' *tala, talo* 'Haus, Bauernhof'

Est. *talas* (Pl. *talasid*) 'Stellage, Baugerüst, *tala* (Gen. *tala*) 'Tragbalken, Streckbalken (an Brücken, Glockenstühlen)', *talu* 'Bauernhof'

Wotj. S *tị̆lị̆s* 'Hütte', J M *tị̆lị̆s* 'Zelt, Hütte (J), Wiesen-, od. Waldhütte', Uf. *tị̆ĺĭs* 'Waldhütte'

Wog. ? N LM *tul* 'Stange mit Lebensmittel; Stange, worauf man Fleisch aufhängt (N)'

Az UEW eljárásából nem világos, hogy a rekonstrukció, illetve az alternáció melyik alapnyelvre vonatkozik. Bizonyára arról van szó, hogy a rövidebb alak a finn-ugor, a képzett a finn-permi alapnyelvre rekonstruálható.

lemš3 (leme-š3) '(junge) Linde' fw

Finn. ? [*lehmus* (Gen. *lehmuksen*) 'Linde; Tilia ulmifolia'

Est. *lõhme* (Gen. *lõhme*), *lõhmus* (Gen. *lõhmuse, lõhmukse*) 'junge Linde ']

Mord. ? E *ľevš,* M *ľevoš* 'Lindenbast'

Tscher. ? KB *nemeštə, ńemeštə,* U *nâmâšte,* M *nimištə,* B *nâmâšte* 'abgehauene und abgeästete junge Linde', *lamâšte* 'abgehauener junger Lindenstamm'

A finn-volgai alapnyelvre csak a hosszabb alak rekonstruálható, a 2. nyílt szótagi magánhangzó kiesése a cseremisz kiválása után következhetett be. A kötőjel használata a 2. és 3. szótag határán tényleg apró technikai kérdés. Mondhatnánk, hogy ezzel jelöljük a képzőt, de azt is mondhatnánk, hogy nem hordoz információt, ha egyszer a 3. szótag mindig képző volt.

tar3-k3 (tark3) 'Kranich' FU

Wotj. SK *turi* 'Kranich'

Syrj. S *turi,* P PO *turi•*

Ostj. V *tarəγ,* DN *torə,* O *tar*
Wog. TJ *tarə•w,* P *tē̆rəγ,* So. *tāriγ*
Ung. *daru* (Akk. *darut* ~ *darvat*)

A hosszabb alak aligha rekonstruálható az alapnyelvre. Az obi-ugor magánhangzó-betoldásos alakok másodlagosak, ezt támasztja alá Honti (1982: 190) ős-obiugor rekonstrukciója is: *tị̆rγз.*

śur(e)-ma 'Tod' FU
Finn. *surma* 'Tod', *surmaa-* 'töten, totschlagen, umbringen'
Est. *surm* (Gen. *surma*) 'Tod, Sterben'
Ostj. Trj. Kaz. *sŏrəm,* DN O *sărəm* 'Tod'
Wog. ? N *sorėm* 'halál; Tod', So. *sorəm*

A finnségi adatok alapján a rövidebb alak rekonstruálható. Az obi-ugor alakokról lásd az előző szó megjegyzését.

ćumpз(-lз) 'Trinkgefäss aus Birkenrinde' ?fu, ?ug.
Finn. ? *sammi* 'Kufe', *sampio* 'große Kufe', *sammio* 'Bottich, Kufe, Kübel'
Wotj. ?? [*ćib* 'Schaufel'
Syrj. *ćib* 'Schaufel
Ostj. ? [DN *ťŏmpal* 'Kelle von Birkenrinde', Kaz. *śŭmpal* 'Trinkgefäß aus Birkenrinde'
Wog. KU *śumpəl,* So. *śumpal* 'Trinkgefäß aus Birkenrinde']
Ung. ? (dial.) *csobolyó, csobolya, csoborló, csoborlyó, csobilló, csubujó* 'Handlägel; feldflaschenartiges, flaches Fäßchen der Feldarbeiter und Hirten für Wasser'

Két alapnyelv, két alak: a képzőtlen a finnugor, a képzett az ugor alapnyelvre rekonstruálható.

pučз (-nз, -mз) 'Rand, Verbrämung am Schuh' fp
Tscher. ? P *pušəm* 'tuchene Borte, Verbrämung id. Einfassung am Schuh'
Syrj. ? P *pị̆čị̆n* 'Randsaum, Verbrämung am Schaft des Stiefels od. des Schuhes', PO *pөčө•n* 'Rand, Verbrämung an den Schuhen'

A két nyelvben két különböző képző járul a szóhoz, így az alapnyelvre csak a képzőtlen alak rekonstruálható.

kupe(-na) 'Fischblase' FU
Finn. *kupinas* (Gen. *kupinaan*) 'Fischblase'
Karj. *kupino*
Wog. TJ *kāpən,* KU *χōpən* : *χạl-χ.*, P *kōpən* : *kul-k.*, So. *χ̄pna* : *χạl-χ.* 'kalan uimarahko; Fischblase'

Itt viszont mindenütt megvan az *n,* tehát a zárójel felesleges.

ike(-ńe, -ne) 'Gaumen, Zahnflesch' FU

Finn. *ien* (Gen. *ikenen*) 'Zahnfleisch'
Est. *ige* (Gen. *igeme*) 'Gaumen', (Pl.) *igemed* 'Zahnfleisch'
Wotj. ? [S K *aŋ (vi̯li̯s aŋ)* 'íny, szájpadlás; Zahnfleisch, Gaumen'
Syrj. S *an, piń-an* 'Zahnfleisch', Pr. *an* 'id., Gaumen']
Ung. *íny* (dial. *én, ény, in, ín*) 'id.; Gaumen; Geschmack; (altung.) Rachen; (altung.) Kinnbacken, Kiefer'

Itt ugyanaz a helyzet, mint az előző szónál. A magyar (és a permi) adatok alapján *ń* rekonstruálandó.[20]

kom3(r3) 'hohle Hand' U

Lapp. N *goabmer* 'the two curved open hands put together to receive or catch something', K T (Europaeus) *koemmer,* Kld. *kuəmmeɣ,* Not. *kŭ̯ämmeɣ* 'die hohle Hand'
Mord. E *komoro* 'Handvoll', M *komor* 'ujhcnm'
Syrj. ?? *kami̯r* 'Handvoll'
Jur. O *śewāj* 'Arme'
Jen. ? *chámmara* 'Hand'
Selk. Ta. *ḳaam3* 'ausgebreitete Arme'
Kam. *kāmârui̯* 'Arme'

Két alapnyelv, két alak: az urálira képzőtlen, a finnugorra képzős alak rekonstruálandó (vö. Janhunen 1977: 63–64 – ősszamojéd *kämå*). A kamassz alak Janhunen szerint különnyelvi derivátum.

käl3 (?käl3-w3) 'Schwägerin' FP, ?u

Finn. *käly* 'Schwägerin, Frau des Bruders, Schwester des Mannes od. der Frau'
Est. *käli* (dial. *kälü*) 'Bruder des Mannes; die Frau des Bruders des Mannes'
Lapp. N *gālŏjædne -æn-* ~ *ædnĕ -n-* 'sister-in-law (of husband's brother's wife)', L *kālōji(e)tnē* 'Schwägerin' (*ædʸne* 'mother')
Mord. E *kijalo, kijal,* M *kel* 'Schwägerin'
Wotj. G *kal'i* 'Schwiegertochter'
Syrj. S *kel* (*kelj-*), P *kevja,* PO *kel, kelja* 'Schwägerin (Frau des Bruders des Mannes)'
Ostj. ? V *küli,* Trj. *kiʌi,* DN Kr. *kitə,* O *kili* 'jüngere Schwester der Frau (Trj. Kr.); Tochter des jüngeren Bruders der Frau (Kr.), Mann der Schwester der Frau'
Wog. ? LO *kil* 'Bruder der Frau, (Reg.) die Schwester der Frau und der Mann der Schwester', So. *kil* 'vaimon sisar; Schwester der Frau'
Jur. ? [O U *śel* 'Mann der Schwester der Frau (O), Frau des Bruders des Mannes (U)'

[20] Itt nem soroljuk fel az összes olyan esetet, amelyben az alapnyelvre a folytatók alapján csak a képzős alak rekonstruálható. A dolgozatunk végén található listában azonban természetesen megadjuk saját javaslatunkat.

Jen. Ch. *séði,* B *séri* 'Schwager'
Twg. *sáluŋ* 'Schwager (die Männer zweier Frauen)'
Selk. N *šäl* 'der Schwestermann, Mann der Schwester des Mannes, Schwager'

A képzett alak feltevését semmi sem indokolja. Az ősszamojédra (Janhunen 1977: 67) *kelə̑* rekonstruálható.

6. Egyéb esetek

Ide két típus tartozik. Az egyikben kiegészítő információt kapunk az alternatív alapalak rekonstruálásának feltételéről, például:

wačз- (falls das syrj. Wort nicht hierher gehört: *waδ́з-*) 'jagen, treiben' fu
Finn. ? *vaati-* 'zwingen, antreiben; fordern, heftig verlangen; bitten, ersuchen'
Syrj. ?? S *vašẹd-,* P *vašẹ•t-,* PO *va•šət-* 'treiben (S PO), antreiben, laufen lassen (S); zwingen, wegtreiben, wegjagen, vertreiben (P)'
Ung. ? *vágy-* 'sich nach jmdm od. einer Sache sehnen, auf etw. begierig sein, etw. (sehnsüchtig) verlangen, begehren'

Az ilyen típusú információk természetesen indokoltak és szükségesek, még akkor is, ha esetleg bonyolítják a helyzetet. Az adott esetben azonban az UEW megállapítása nem egyértelmű, mert akkor is rekonstruálható szóbelseji *č,* ha zürjén szó nem tartozik ide. A finn *t,* illetve a magyar *gy* lehet alapnyelvi *č* és *δ́* folytatója is.

A másik típust a származtatási jellel (< vagy >) ellátott alapalakok képezik. Vitatható, hogy ezek használata indokolt-e az alapalakok rekonstruálása során. Hiszen ezek változást mutatnak, a rekonstruált alapalakoknak viszont a mi felfogásunk szerint szinkrón nyelvállapotot kell tükrözniük. A szócikk kommentár részében a szó eredetére vonatkozó megjegyzések természetesen helyénvalók. Példák:

kakta e-k-sä-n > **kakteksan* 'acht' FW
Finn. *kahdeksan* 'acht'
Est. *kaheksa* (Gen. *kaheksa*)
Lapp. N *gavce -kʸc-,* L *kaktse,* K T *kākce,* Kld. Not. *kāχc*
Mord. E *kavsko,* M *kafska*
Tscher. KB *känδäkšə, känδäkš,* V *känδäŋšə,* U B *kanδaš*

Itt tehát nem a szó eredetével kapcsolatos feltevést vitatjuk, hanem azt mondjuk, hogy az első alakra semmi szükség, a mai folytatók a másodikból származnak.

ϑarańa < *sarańa* 'Gold; Kupfer' Ug.
Ostj. V *lorńə* 'Kupfer (Samowar-)', Vj. *jorńi* 'Messing, Kupfer'
Wog. TJ *tarə•ń,* KO P *tarəń* 'Kupfer'
Ung. *arany* 'Gold; golden'.

Itt csak az első alak rekonstruálható az ugor alapnyelvre. A második egy olyan korai ugor alak, amely az *s* > *ϑ* és az *ś* > *s* változási előtti állapotot tükrözi, tehát felesleges.

sʁjɜ- > *sʁ̈jɜ-* 'sich drehen; (→) schwindeln (der Kopf) Ug.

Ostj. Vj. *sejəγ-*, DN *săjə-*, *săjγ-* '»wirbeln«, schwindeln (der Kopf) (Vj.); sich drehen' Ko. *săjγ-* 'sich umwenden', V *sejəmt-*, DN *săjəmt-* 'schwindeln, wirbeln (der Kopf)'

Wog. KU KM *säjγ-* 'sich→ drehen, rollen, kreisen, herumgehen, schwindeln (der Kopf)'

Ung. *szédül-* 'schwindeln, schwindelig werden, einen Schwindelanfall bekommen', *szédít-* 'schwindeln od. schwindelig machen; blenden, jmd. die Sinne verwirren'.

Honti (1982: 182) rekonstrukciója (ős-obiugor *sējəγ-*) alapján az első alak és a > felesleges, és talán az első szótagi magánhangzó minőségét is pontosabban meghatározhatjuk: *e*.

7. Összefoglalás

Mint a dolgozatunkhoz kapcsolt lista alapján készült statisztika mutatja, mintegy 285 esetben (ez az alternációt mutató alapalakok 54%-a) tudtunk többé-kevésbé megalapozott javaslatot tenni az alternatív rekonstruktumok számának csökkentésére. Még egyszer hangsúlyozni kívánjuk, hogy saját javaslatainkat nem tartjuk feltétlenül jobbaknak az UEW eredeti megoldásainál, ezek azonban jobban megfelelnek a mi elképzeléseinknek az alapnyelvről és az alapnyelvi rekonstrukciókról. Javaslataink között bizonyára vannak erősen vitathatók is,[21] de azt reméljük, hogy összességükben mégis közelebb visznek az alapnyelvek jobb megismeréséhez, a rekonstrukciójukkal kapcsolatos problémák megoldásához és ennek köszönhetően az egyes uráli nyelvek történetének még alaposabb feltárásához.

Irodalom

Csúcs Sándor (2005), Die Rekonstruktion der permischen Grundsprache. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Csúcs Sándor – Honti László – Salánki Zsuzsa – Varga Judit (1991), Statistik der uralischen Lautentsprechungen. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest.

Honti László (1982), Geschichte des obugrischen Vokalismus der ersten Silbe. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Janhunen, Juha (1977), Samojedischer Wortschatz. Castrenianumin toimitteita 17. Helsinki.

[21] Természetesen nagy érdeklődéssel várjuk a javaslatainkhoz kapcsolódó kritikai észrevételeket.

Függelék

Az UEW alternatív alapalakjai és a javasolt rekonstruktumok

A Függelékben megtalálható az UEW összes alternatív alapalakja pozíciónként és típusonként csoportosítva. A bal oldali oszlopban az UEW-ben szereplő forma látható, a jobb oldaliban a szerzők javaslata. A bizonytalan etimológiákat (az UEW-től eltérően) úgy jelöljük, hogy az alapnyelv rövidítését kisbetűvel írjuk. A sorszám az etimológia azonosítója az UEDb-ben.

a) Első szótagi magánhangzók alternációi

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
	Rövid/hosszú	
	-e-/-ē-	
280.	*kele (kēle)* 'Zunge, Sprache' U	*kele*
474.	*leme (lēme)* 'Saft, Suppe' FU	*leme*
594.	*nere (nēre)* 'Nase, Schnabel, Schnauze, Rüssel' U	*nere*
619.	*ńele- (ńēle-)* '(ver)schlucken, (verschlingen)' U	*ńele-*
738.	*pele*[1] *(pēle)* 'Pfosten, Stange' FU	*pele*
1218.	*čen3 (čēn3)* 'klein; dünn, schmal' fp	*čen3*
1412.	*mele (mēle)* 'Sinn, Gemüt, Verstand, Vernunft' FP	*mele*
1611.	*šera (šēra)* 'Schleifstein, Wetzstein; reiben; schleifen, wetzen' FP	*šera*
	-ę-/-ō-	
121.	*δ́ęme (δ́ōme)* 'Traubenkirsche, Ahlkirsche' U	*δ́ęme*
622.	*ńęle (ńōle)* 'Pfeil' U	*ńęle*
623.	*ńęrke (ńōrke)* 'Knorpel' U	*ńęrke*
894.	*sęne (sōne)* 'Ader; Sehne' U	*sęne*
958.	*śęme (śōme)* '(Fisch-) Schuppe' FU, ?? u	*śĕme*
1144.	*węre (wōre)* 'Berg' FU, ? u	*węre*
1202.	*ćęlta- (ćōlta-)* '(aus)ziehen; werfen; absondern' FP	*ćęlta-*
	-o-/-ō-	
359.	*kore (kōre)* 'Schale, Rinde' FW, ? fu	*kore*
633.	*ńole- (ńōle-)* 'lecken' U	*ńole-*
662.	*oδe (ōδe)* 'Jahr' FU	*oδe*
1158.	*wole*[1] *(wōle)* 'Stange' U	*wole*
1159.	*wole-*[2] *(wōle-)* 'schnitzen, schnitzeln, schaben, hobeln' FU	*wole-*
1017.	*taje- (toja-)* 'sich beugen, sich neigen (intr.), brechen' FU, ? u	
	-u-/-ū-	
1668.	*urma (ārma)* '(?durch die Larve irgendeines Insektes verursachte) Beule, Geschwulst' FW	*urma*
	-i-/-ü-	
63.	*ćiklä (ćüklä), ćikľä (ćükľä)* 'Warze' U	*ćükľä*
65.	*ćiŋkä (ćüŋkä)* 'Hügel' FU	*ćüŋkä*
111.	*čiŋ3 (čüŋ3)* 'Nebel; Rauch' FU	*čüŋ3*
122.	*δ́imä (δ́ümä)* 'Leim' U	*δ́ümä*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
141.	*ićä*[2] *(üćä)* 'wenig, klein' FP, ? fu	*üćä*
145.	*ikte (ükte)* 'ein, eins' FP, ?fu	
150.	*ipt3 (üpt3)* 'hoher Wasserstand; zunehmen, steigen (Wasser)' FU	*ipt3*
152.	*irkä (ürkä)* 'Mann; Sohn, Knabe' FU	*ürkä*
154.	*ir3- (ür3-)* 'trinken' U	
185.	*jit3 (jüt3)* 'Abend; Nacht' U	*jüt3*
297.	*kić3 (küć3)* 'Knopf; Knoten, Band (am Kleide)' U	*küć3*
298.	*kiče- (küče-)* 'glühen, ohne Flamme brennen' FU	*küče-*
300.	*kič3*[2] *(küč3)* 'Gefäß aus Birkenrinde' FU, ? u	*küč3*
301.	*kiδ3 (küδ3)* 'Schwager' fu	*küδ3*
302.	*kije (küje)* 'Schlange' U	*küje*
303.	*kij3- (küj3-)* 'folgen, verfolgen' FU	*küj3-*
304.	*kilä (külä)* 'Wohnung' FU	*külä*
305.	*kil3*[1] *(kül3)* 'glatt, schlüpfrig' FU	*kül3*
306.	*kil3-*[2] *(kül3-)* 'zerfallen, abfallen, ausfallen; abgetragen, abgenutzt werden' fu	*kül3-*
309.	*kinče (künče) (~ ? kiče (küče))* 'Nagel, Klaue' FU, ? u	*künče*
310.	*kint3 (künt3)* 'Nebel, Dampf, Rauch' U	*künt3*
311.	*kińä (küńä),* ? *kinä (künä)* 'Ellenbogen' FU	*küńä*
312.	*kińe(-l3) (küńe(-l3))* 'Träne' U	*küńel3*
316.	*kis3 (küs3)* 'dick' FU	*küs3*
319.	*kiś3 (küś3)* 'reich' fu	
320.	*kitke- (kütke-)* 'binden' FU	*kütke-*
321.	*kit3 (küt3)* 'Mitte, Zwischenraum' FU	*küt3*
485.	*likkä- (lükkä-)* 'stoßen, schieben' FU	*lükkä-*
487.	*lil3- (lül3-)* 'beten, opfern' fu	*lül3-*
540.	*mićä- (müćä-)* '(zusammen)fegen, (zus.)rechen' FP, ? u	*müćä-*
541.	*mič3 (müč3)* ?fu *(>) nič3 (nüč3)* FW 'Stütze, Strebe'	
546.	*miŋä (müŋä)* 'Raum hinter etwas' FU	*müŋä*
595.	*niδe (nüδe)* 'Griff, Stiel, Schaft' U	*nüδe*
625.	*ńik3-*[2] *(ńük3-)* 'reißen, rupfen' U	*ńük3-*
628.	*ńilke- (ńülke-)* '(Haut) abziehen, abhäuten, haaren' FW, ? fu	*ńülke-*
757.	*pić3 (püć3)* 'Beuge, Biegung eines Körperteils (z. B. des Knies, des Ellbogens)' fu	*pić3*
764.	*pikk3 (pükk3)* 'Nabel' FU	*pükk3*
766.	*pilk3- (pülk3-)* '(sich) baden' FU	
770.	*piŋe*[2] *(püŋe)* 'Haselhuhn; Tetrao bonasia' U	*püŋe*
895.	*sić3 (süć3)* 'rein' fu	*süć3*
898.	*sije (süje)* 'Jahresring des Baumes; Faser, Fiber' U	*süje*
899.	*sikśe (sükśe)* 'Herbst' FU	*sükśe*
900.	*sile (süle)* 'Schloß, Klafter' FU, ? u	*süle*
960.	*śiδä(-m3) (śüδä(-m3))* 'Herz' U	*śüδä(-m3)*
961.	*śiδ̆e (śüδ̆e)* 'Holzkohle' U	*śüδ̆e*
965.	*śiľke (śüľke)* 'Speichel, Spucke; speien, spucken' FU	*śüľke*
1005.	*šilk3- (šülk3-)* 'fliegen; schweben' FU	*šilk3-*

Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
1053. *tiŋe (tüŋe)* 'Stammende, dickes End des Baumes' FU	*tüŋe*
1054. *tire (türe)* 'voll' U	*türe*
1056. *titkɜ- (tütkɜ-)* 'spannen, ausspannen' FU	*tütkɜ-*
1149. *wilä (wülä)* 'Oberfläche, Ober-, das Obere' FU, ? u	
1150. *wiŋä (wüŋä)* 'Gurt, Gürtel' FU, ? u	*wüŋä*
1230. *ičɜ (ičɜ)* 'groß; dick' FP	
1232. *irγɜnɜ (ürγɜnɜ)* 'Kupfer' FP	*ürγɜnɜ*
1247. *jire-*[1] *(jüre-)* 'nagen' fp	*jüre-*
1248. *jirɜ*[2] *(jürɜ)* 'tiefe Stelle im Wasser' fp	*jürɜ*
1310. *kiljä (küljä)* 'weit, breit' FW	*kiljä*
1311. *kilmä (külmä)* 'kalt; Kälte, Frost; kalt werden, gefrieren, erfrieren' FP	*külmä*
1312. *kinčä- (künčä-)* 'graben' FW	*künčä-*
1313. *kinče-kse (künče-kse)* 'Schwelle' fw	*künče-kse*
1314. *kińä (küńä)* 'rinnen-, röhrenförmiges Gefäß' fp	*küńä*
1384. *liskɜ (lüskɜ)* od. *liksɜ (lüksɜ)* 'Nadel(blatt), Zweig der Nadelbäume' FP	*lüskɜ*
1385. *liśtɜ- (lüśtɜ-)* 'melken; milchen' FP	*lüśtɜ-*
1416. *mišk3 (müšk3)* 'gebogener, ausgebauchter Körrperteil: Rücken, Bauch, Buckel' FP	*müšk3*
1427. *nikɜ (nükɜ)* 'gegenwärtig; jetzt, schon' FP	*nükɜ*
1431. *nišɜ (nüšɜ)* 'stumpf' FP	*nüšɜ*
1487. *pirtä- (pürtä-)* 'zusammenlegen, hinsetzen, zudecken' FW	*pürtä-*
1560. *sirɜ-*[2] *(sürɜ-)* 'schmieren, streichen' fp	*sürɜ-*
1561. *sirɜ(-mɜ) (sürɜ(-mɜ))* 'Rotz' fp	*sürɜ-mɜ*
1614. *širtɜ (šürtɜ)* 'Garn, Gespinst, Zwirn' FP	*šürtɜ*
1776. *ki(-mɜ), kü(-mɜ)* 'das Äußere' mit Kassussuffixen: 'außen, draußen, aus, hinaus usw.' UG	
-i-/-ü-/-ä-, -i-/-ä-	
313. *kipsɜ (küpsɜ, käpsä)* 'Fell von den Pfoten, Beinen der (Pelz)Tiere' FU	
763. *pikkä (päkkä)* 'Magen, Bauch, Ausbauchung' FU	*päkkä*
Palatális/veláris	
227. *kakta ~ käktä* 'zwei' FU, ??u	*käktä*
1584. *śäśke (≲ śaśke)* 'Mücke'	
741. *pelna (polna)* 'irgendeine Pflanze: Lein, Flachs, Hanf, aus deren Fasern Zeugstoff hergestellt wird' fu	
823. *purɜ-*[3] *(pörɜ-)* 'hineingehen' FP, ? fu	*purɜ-, pirɜ-*
84. *ćɜlkɜ- ~ ćölkɜ-* 'glänzen, schimmern' FU	*ćilkɜ-/ćulkɜ-*
655. *ńörɜ (ńɜrɜ, ńɜrkɜ)* 'rute, junger schößling' UG., ? u	*ńörɜ*
Nyílásfok szerinti alternációk	
-a-/-o-/-ę-	
3. *aȫɜ (oȫɜ)* 'ein mit etwas bedeckter, zum Liegen (Schlafen) geeigneter Platz; durch Bedecken einen Platz zum Liegen / Schlafen bereiten; betten' FU	*aȫɜ*
13. *anɜ (onɜ)* 'groß; viel' u	
19. *aŋtɜ (oŋtɜ)* 'Horn' U	*aŋtɜ*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
22.	*apta- (opta-)* 'bellen' FU	*opta-*
33.	*att3- (ott3-)* 'sehen, schauen' u	*att3-*
94.	*čač3*[1] *(čoč3)* 'eine Art Pritsche' FU	*čoč3*
219.	*kač3-*[3] *(koč3-)* 'verstehen, wissen, können' FU	*kač3-*
225.	*kaj3*[1] *(koj3)* 'Löffel, Schaufel' u	*koj3*
249.	*kar3-*[2] *(kor3)* 'beißen' fu	*kar3-*
523.	*mat3 (mot3)* 'eine Art Beere' u	*mot3*
585.	*napp3 (nopp3)* 'Last, Bürde, Bündel (auf dem Rücken)' FU	*napp3*
684.	*pačk3-*[2] *(počk3-)* 'flechten, zwirnen' FP, ? u	*pačk3-*
686.	*pač3-*[2] *(poč3-)* 'auftrennen' u	*poč3-*
702.	*panč3 ~ pač3 (ponč3 ~ poč3)* 'Schwanz' FU	*ponč3*
707.	*par3*[1], *por3 (parwa, porwa)* 'Haufen, Gruppe' u, FU	*parwa*
853.	*rat3 (rot3)* 'Dampf, Nebel' FU	*rot3*
1017.	*taje- (toja-)* 'sich beugen, sich neigen (intr.), brechen' FU, ? u	
1028.	*tark3*[2] *(tork3)* 'Sache, Ding; Stück' fu	
1031.	*tar3*[2] *(tor3)* 'Nähe, Umgebung' FU	*tar3*
1108.	*waj3 (woj3)* 'wild, scheu' FU	
1185.	*ać3 (oć3)* 'früh, zeitig, erst' FP	*ać3*
1190.	*ant3 (ont3)* 'junges Gras, Schößling, Rasen' FP	*ont3*
1192.	*aš3 (oš3)* 'Hengst' FP	*oš3*
1237.	*jaksa- ~ joksa-* 'lösen, losbinden, ausschirren, abspannen, ausziehen' FP	
1260.	*kač3*[1] *(koč3)* 'quer, über (etw.)' FP	*kač3*
1358.	*lače- (loče-)* 'aufgeweicht, gewässert, durchweicht werden' FP	
1468.	*paše-*[2] *(pošз-)* 'waschen; sprossen' FP	*paše-*
1536.	*sapt3-r3 (sopt3-r3)* 'Johannisbeere; Ribes' FP	
1677.	*wač3*[1] *(woč3)* 'Schlüsselbein; Schulter' fp	*wač3*
1683.	*wakšt3re (wokšt3re)* 'Ahorn; Acer platanoides' FW	
112.	*čoč3- (čač3-)* '(ab)wischen; (ab)reiben; fegen' U	
325.	*koćm3 (kaćm3)* 'zwiebelartige Pflanze' FU	*koćm3*
345.	*končз (kančз) ~ kočз (kačз)* 'Stickerei, Muster, Buntheit; Striche ziehen, stricken, zeichnen' FU	*kančз*
348.	*konз*[1] *(kana), ? konз (kana)+ ala* 'Achselhöhle, Armhöhle' FU, ? u	
490.	*lom3 (lam3)* 'Wärme; Flamme' fu	
1009.	*šopp3- (šapp3-)* 'trocknen' FU	*šapp3-*
1064.	*toŋ3- (taŋ3-)* '(auf/an)schwellen' fu	*taŋ3-*
1446.	*ńolk3 ~ ńalk3* 'Ulme; Ulmus' FP	*ńolk3*
1573.	*sose (sase)* 'Schneebrei; schwammig, porös (Knochen, Baum)' fw	*sose*
1760.	*jom3 (jam3)* 'gut' UG	
903.	*soks3 (saks3, sęks3)* 'Zierbelkiefer; Pinus cembra' U	
	-a-/-u-	
1724.	*ar3*[2] *(ur3)* 'Kante,Seite, Richtung' UG	
798.	*pućka (paćka)* 'dünner Kot; laxieren' FU	
1780.	*kuj3- (kaj3-)* 'treiben, jagen' ug	*kuj3-*
924.	*śakk3 (śukk3)* 'Stück, Teil' UG ?? fu	

Az UEW-ben szereplő alak	Javaslat
-u-/-o-	
75. *ćukkɜ-*[2] *(ćokkɜ-)* 'sich krümmen, sich zusammenziehen' fu	*ćukkɜ-*
117. *čukkɜ (čokkɜ)* 'dicht, dick' FU	*čokkɜ*
372. *ku- (~ ko-)* 'wer, welcher, ? was' U	
424. *kurɜ*[5] *(korɜ)* 'Korb, Faß aus Rinde' U	
429. *kuse*[1] *~ kose* 'Fichte, Tanne; Picea excelsa' U	
431. *kuśka (kośka)* 'trocken; trocken werden' U	*kośka*
432. *kuśɜ (koje-ćɜ)* 'zwanzig' FU	*kuśɜ*
568. *muśke- (mośke-)* 'waschen' U	
816. *puŋka (poŋka)* 'Knollen, Beule, Unebenheit' FU	*puŋka*
1088. *uje- ~ oje-* 'schwimmen' U	*uje-*
1089. *ukɜ (okɜ)* 'Kopf' U	*ukɜ*
1349. *kuttɜ- (kottɜ-)* 'laufen' fp	*kottɜ-*
1437. *nume (nome)* 'kleine Fliege od. Mücke' fp	*nome*
1440. *nušja ~ nošja* 'Keule' FP	
1621. *šuje~šoje* 'Stachel, Spitze' FP	*šuje*
323. *koća*[1] *(kuća)* 'Trinkgefäß' fu	*koća*
341. *kolme (kulme)* 'drei' FU	*kolme*
355. *koppɜ (kuppɜ)* 'Lunge' u	*koppɜ*
358. *kora- (kura-)* 'schinden, abschälen' U	
366. *korɜ*[3] *(kurɜ)* 'Dach, Bezug (eines Gegenstandes)' fu	
550. *mone (mune)* 'eine gewisse Quantität, viel' FP, ? fu	
656. *o ~ u* 'jener, -e, -es' U	*o*
1331. *konɜ (kunɜ)* 'Asche, Lauge' FP	
1390. *loppa (luppa)* 'feucht, naß; Feuchtigkeit, Nässe' FW, ? fp	*loppa*
1457. *opśɜ (upśɜ)* 'Mütze' FP	*upśɜ*
-ȣ-/-o-	
570. *mȣnɜ- (monɜ-)* 'sagen' u	*mona-*
673. *oŋlɜ (ȣŋɜ, ȣŋɜ-lɜ)* 'Kinn(backen, -lade)' FU	*oŋlɜ*
1454. *onta (ȣnta)* 'Wärme, Hitze' FP	*onta*
-ä-/-e-	
125. *e*[2]*~ ä* (?fu) *~ a* (?fu) '(Verneinungspartikel →) Verneinungsverb' U	
283. *kentɜ (käntɜ)* 'zeit' fu	*käntɜ*
292. *kertɜ (kärtɜ)* 'eine art wildente' fu	*kertɜ*
475. *lempɜ- (lämpɜ-)* 'schweben, fliegen' fu	*lempɜ-*
479. *leppɜ*[2] *(läppɜ)* 'deckel, dach; decken, bedecken' Fu	*leppɜ*
733. *pečkä- (päčkä-)* 'schneiden' U	*pečkä-*
750. *pertɜ (pärtɜ)* 'rand, seite' fu	*pertɜ*
890. *seŋkɜ (säŋkɜ)* 'irgendein glied: oberarm, unterarm' u	
1003. *šerɜ (šärɜ* 3) 'Bach' Fu	*šerɜ*
1375. *lelɜ (läl3)* 'erle' fp	*lelɜ*
1589. *śerɜ- (śärɜ-)* 'lachen' fp	*śerɜ-*
1704. *weptɜ- (wäptɜ-)* 'mit netz fangen (enten, hasen od. fische)' fp	
1750. *ϑelɜ- (ϑälɜ-)* '(sich) mischen' Ug	*ϑelɜ-*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
1810.	*merз-* (*märз-* 3) 'pressen, drängen, sich verengen' UG	
463.	*läćз (lećз)* (falls die finn-lapp Wörter hierhergehören: *lämćä*) 'Riemen, Seil (z. B. für Lasso, Zügel, Schlinge, Dohne' FU	
467.	*läppз*[2] *(δäppз)* od. *leppз (δeppз)* 'Milz' FU, ? U	
716.	*päjз*[1] *(pejз)* 'Ranzen, Beutel (aus Rinde)' FU	
876.	*säćз (sećз)* 'feine (Hanf- od. Flachs-) Faser' fu	
1217.	*čäčke (čečke)* 'Weile; eine gewisse Zeit' fp	*čäčke*
1543.	*säće (seće)* 'die hohle Hand' fp	*säće*
1730.	*ämpз (empз)* 'Hund' UG	*ämpз*
1815.	*näкз- (nekз-)* 'binden' UG	
531.	*mättз (mзttз)* 'Haus, Zelt, Hütte' FP, ? u	*mättз*
588.	*nä (~ ne ~ ?ni)* 'dieser; ?der, jener' FP, ? u	
1034.	*tä (~ te ~ ti)* 'dieser' U	
	-e-/-i-	
59.	*će ~ ći* 'dieser, der, jener' U	
272.	*ke (ki)* 'wer' FU ? u	
291.	*kerte (kirte)* 'dünne Schnee-, Eiskruste' fu	
480.	*leśe (liśe-)* 'entblättern, enthülsen' fu	
1295.	*keδe (kiδe)* od. *keδ́e (kiδ́e)* 'Frühling' FW	*kiδe/kiδ́e*
1734.	*ćeŋз (ćiŋз)* 'zeit' ug	*ćeŋз*
64.	*ćinз (ćenз)* 'Zugriemen des Schlittens; den Hund an den Schlitten spannen' u	*ćenз*
110.	*čijз-, čikз-, čiŋз-,* od. *čejз-, čekз-, čeŋз-,* 'laufen' FU	*čijз-*
758.	*pičз (pečз)* 'Reif, Tau' FU	
1004.	*šijte ~ šijta (šejte ~ šejta)* 'Hain, Gebüsch; Opferstelle' u	*šijte/šijta*
1562.	*sisare~sesare* 'Schwester' fw	*sisare*
1756.	*iśз (eśз)* 'Mutter, weibliches Tier' UG	*iśз*
	-e-/-ö-	
278.	*keje*[1] *(köjγз)* 'Balz; balzen' FU	*keje/kijγз*
509.	*löpз (lepз)* 'Blatt' UG ? fu	
867.	*röppз-*[1] *(reppз-)* 'bersten, sich spalten, reißen' fu	*reppз-*
	-ä-/-ö-	
444.	*kömз (kämз)* 'Fluß, Strom' fu	
	-e-/-ü-	
130.	*eje (üje)* 'Nacht' FU	*eje*
1245.	*jewä* (> FW *jüwä*) 'Getreide' FP	

b) Második szótagi magánhangzók alternációi

	a/ä	
227.	*kakta ~ käktä* 'Zwei' FU, ??u	*käktä*
1298.	*kejm(ä)* od. *kej(e)-m(ä)* 'Brunst, Balz' fp	*kejma*
1442.	*ńiδa-, ńiδä-* od. *ńiδ́a-, ńiδ́ä-* 'befestigen, heften, binden' FW	*ńiδa-/ńiδ́a-*
	e/a, e/ä	
331.	*koje*[3] *~ koja* 'Motte, Wurm' Fu	
1004.	*šijte ~ šijta (šejte ~ šejta)* 'Hain, Gebüsch; Opferstelle' U	*šijte*

Az UEW-ben szereplő alak	Javaslat
1017. *taje- (toja-)* 'sich beugen, sich neigen (Intr.), Brechen' FU ? u	
1166. *woŋke/a* 'Höhle, Grube' U	*woŋka*
1308. *kička- ~ kičke-* 'jäten' Fw	
1323. *kočka*[2] *(kočke)* 'Ecke, Winkel' Fw	*kočka*
1449. *oksa-*[2] *~ okse-* 'Sich Erbrechen, Vomieren, Speien' FP	
773. *pire (~ pirä)* 'Kreis; Ring; umgeben, umgrenzen' FW ? u	*pire*
1316. *kipśe (kipśä)* 'reif; reif werden, reifen' FP	*küpśe*
1578. *süskä- (~ süske-)* 'stoßen, schubsen' FW	*süskä-*
ɜ/a	
100. *čawɜ (čapa)* 'sauer; sauer werden' UG ? fu	*čapa, čawa*
348. *konɜ*[1] *(kana), ? konɜ (kana)+ ala* 'Achselhöhle, Armhöhle' FU, ? u	
707. *parɜ*[1], *porɜ (parwa, porwa)* 'Haufen, Gruppe' u	*parwa*
1533. *sakɜ (≤ sakka)* 'dicht, dick' FP	FP *sakka* > korai közfinn *sakka ~ sake*
1534. *salɜ (sala)* 'Salz' FP	*salɜ* (ha a finn és az észt szó idetartozik: *sala*)
1723. *arɜ*[1] *(arwa)* 'mütterlicher Verwandter; (jüngerer) Bruder der Mutter' UG	
222. *kaδ́wa (kaδ́wɜ)* 'Weibchen, weiblich' FU	*kaδ́wa*
415. *kupsa- (kuksɜ-)* 'jmdn ohne Anteil lassen, jmdm seinen Teil wegnehmen' u	
566. *mura*[3] *(murɜ)* 'Stück, Krümchen; zerbröckeln, zerbrechen (tr. intr.)' U	*mura/mure*
1720. *ala-ma (alɜ-mɜ)* 'Einlage im Schuh (aus Heu), Unterstreu' UG	*alama*
930. *śalɜ (śaδa, salɜ)* 'Band, Streifen; ? binden' fu (u, UG)	u *śaδa* > fu *śala* > UG *sala*
-ɜ/-e	
257. *käčɜ (käčŋe)* 'Wacholder' FU	
278. *keje*[1] *(kəjγɜ)* 'Balz; balzen' FU	*keje, kijγɜ*
1452. *omena ~ omɜrɜ* 'Apfel' fw	*omena/omarɜ*
1468. *paše-*[2] *(pošɜ-)* 'waschen; sprossen' FP	*paše-*
-ɜ/-ə	
1794. *luwɜ (luγə)* 'Pferd' UG	*luwa/luγa*

c) Szókezdő mássalhangzók alternációi

j- ~ Ø

183. *jikä (ikä)* 'Alter, Jahr' FU	*jikä*
184. *(j)ipɜ* 'Eule, Uhu' FU	*jipɜ*
208. *(j)ək̆ɜ ~ (j)ə̆γɜ* 'Sohn; Junges' u	*jikɜ/jiγɜ*
1249. *(j)iša* 'Haut' FP	*jiša*

Palatalizáltság szerint

č-/ć-

109. *čiγɜ-rɜ, ćiγɜ-rɜ (čikɜ-rɜ, ćikɜ-rɜ)* 'Grab' fu	
1741. *čärlɜ (ćärlɜ)* 'Stromschnelle' ug	

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
	l-/ľ-	
1381.	*ličз- (ľićз-)* 'drücken, pressen' fp	*ićз-*
	n-/ń-	
606.	*nȣjз-*[1] *(ńȣjз-)* 'sich strecken, sich dehnen' FU	
1428.	*nine (ńine)* 'Bast, Lindenbast' FP	*ńine*
1433.	*norja ~ ńorja* 'biegsam, geschmeidig, weich' FW	*ńorja*
620.	*ńeljä (neljä)* 'vier' FU	*ńeljä*
	s-/ś-	
930.	*śalз (śaδa, salз)* 'Band, Streifen; ? binden' fu (u, UG)	u *śaδa* > fu *śala* > UG *sala*
1549.	*säśз-* od. *śäśз-* 'reißen, aus-, herausziehen' fp	*säśз-*
	ć-/ś-	
49.	*ćaδa ~ śaδa* 'das Laufen, das Rennen; die Brunst der weiblichen Tiere; laufen, rennen; brunsten' FU, ?u	
56.	*ćäŋkз ~ śäŋkз* 'brechen' FU	
73.	*ćuγз (ćukз) ~ śuγз (śukз)* 'Holzwurm' FU	
82.	*ćȣjmз (śȣjmз)* '?Leistengegend, ?Weiche, ?Kreuz' fu	*śȣjmз*
938.	*śarз*[2] *(~ ćarз)* 'Dreck, Scheiße, Kot; scheißen' FU	*śarз*
948.	*śälä- (? ~ ćälä-)* 'schneiden' FU	
	s-/š-/t-	
882.	*säpз (šäpз)* od. *täpз* 'Eichhorn' U	
1063.	? *tońćз,* ? *sońćз* 'Wurm' fu	
885.	*sätз-, šätз-* '(aus dem Topf, Kessel) schöpfen; herausnehmen' U	
915.	*suŋ(з-)lз, šuŋ(з-)lз* 'eine Art Lilie (bzw. Zwiebel der Lilie); Lilium martagon' U	
1542.	*sawta* od. *šawta* 'Kieme; Lunge' FW	
	l-/δ-	
467.	*läppз*[2] *(δäppз)* od. *leppз (δeppз)* 'Milz' FU ? u	
	ľ-/δ́-	
515.	*ľȣmз* od. *δ́ȣmз* 'kleine Fliege od. Mücke' FU	*ľȣmз*

d) Szóbelseji mássalhangzók alternációi

	Nazálisok	
	N/Ø	
68.	*ćonča ~ ćoča* 'Floh' FU	*ćonča*
98.	*čančз ~ čačз-* 'schreiten, gehen' U	
198.	*junča*[1] *~ juča* 'Einschnitt; (bezeichneter) Weg, Pfad' FU	
199.	*junča*[2] *~ juča* 'Mitte' u	
266.	*käčз ~ käčз* 'schmal, eng' fu	
282.	*kenčз- (~ kečз-)* 'suchen' FU	*kenčз-*
309.	*kinče (künče) (~ ? kiče (küče))* 'Nagel, Klaue' FU ? u	*künče*
345.	*končз (kančз) ~ kočз (kačз)* 'Stickerei, Muster, Buntheit; Striche ziehen, stricken, zeichnen' FU	*kančз*
398.	*kunčз*[1] *~ kučз* 'eine Art Wurm (in Lebewesen)' FU	*kunčз*
399.	*kunčз*[2] *~ kučз* 'Kraft, Stärke' fu	

Az UEW-ben szereplő alak	Javaslat
535. *menčɜ ~ mečɜ* 'Auerhahn, Auerhuhn' FU	
637. *ńončɜ ~ ńočɜ* 'gestreckt, lang gestreckt; lang gestreckt sein, ausstrecken, sich ausstrecken' fu	*ńončɜ*
701. *panče- ~ pače-* 'aufmachen, öffnen' FU	*panče-*
702. *pančɜ ~ pačɜ (pončɜ ~ počɜ)* 'Schwanz' FU	*pončɜ*
793. *ponča ~ poča* 'Haut der Rentierfüße, Beinling' u	*ponča*
95. *čačɜ-*[2] *~ čančɜ-* 'geboren werden; wachsen' U	
107. *čěčɜ ~ čěnčɜ* 'Wildente' FU	
108. *čičä ~ činčä* 'ein kleiner Vogel' u	*činčä*
1100. *wačɜ*[1] *~ wančɜ* 'Wurzel' U	*wančɜ*
1475. *pečä ~ penčä* 'Kiefer, Föhre; Pinus sylvestris' FP	
1407. *matɜ- (mantɜ)* 'beschütten; graben' FP	
213. *kaćɜ*[2] *~ ? kańćɜ* 'eine Art Wildente' U	*kaćɜ*
657. *oća ~ ońća* 'Teil, Anteil; teilen' FW ? fu	
959. *śićä ~ śińćä* 'Inneres' u	*śińćä*
350. *końćkɜ ~ koćkɜ* 'Bast, Baumrinde' FU ? u	
351. *końćɜ ~ koćɜ* 'lang' U	
407. *kuńće*[1] *~ kuće* 'Ameise' FU	*kuńće*
408. *kuńće*[2] *~ kuće* 'Harn; harnen' U	*kuńće*
409. *kuńćɜ*[3] *~ kućɜ* 'Stern' U	*kuńćɜ*
410. *kuńćɜ*[4] *~ kućɜ* 'Birke' fu	*kuńćɜ*
465. *läńćɜ ~ läćɜ* 'schwach, schlaff' fu	
476. *leńćɜ ~ lećɜ* 'lau' fu	
530. *mäńćɜ ~ mäćɜ* 'Schwanz (des Rentieres, des Vogels usw.)' u	
571. *mȣńćɜ- ~ mȣćɜ-* 'sich bewegen' u	
815. *puńća-*[2] *~ puća* 'drücken, pressen, auspressen' FU	
851. *rańćɜ*[3] *~ raćɜ* 'Lumpen, Fetzen; zerfetzen, auftrennen, losbinden' fu	
856. *reńćɜ- ~ rećɜ-* 'schütteln, schaukeln, beben' fu	
1117. *wańća ~ waća* 'feuchter Schnee od. Eis' fu	
1139. *weńćɜ ~ wećɜ* 'ganz, all' U	
1773. *käńćɜ ~ käćɜ* 'mager; abmagern' UG	
1800. *mańćɜ*[2] *~ maćɜ* 'Märchen; erzählen' UG	
1870. *wäńćɜ~wäćɜ* 'dünn, schmal' ug	
189. *joŋkće ~ jokće* 'Schwan; Cygnus cygnus' FP ? fu	*jokće*
920. *sɜŋćɜ* (*sɜŋćɜ-lɜ* FU) *~ sɜćɜ* (*sɜćɜ-lɜ* FU) 'Eidechse' U	
257. *käčɜ (käčŋe)* 'Wacholder' FU	
846. *pȣ̈rɜ*[2] *(pȣ̈rŋɜ* od. *pȣ̈rɜ-ŋɜ)* 'eine Wildentenart' u	
176. *jäse (jäsne)* 'Glied, Gelenk' FP, ? fu	
771. *piŋse-me, pise-me,* ? *pipse-me* 'Lippe' U	
-m-/-n-	
1781. *kumtɜ (kuntɜ)* 'Biber' UG	
-n-/-ŋ-, -n-/-ń-/-ŋ-	
240. *kanɜ-*[3] *(kaŋɜ-)* 'rufen' ? u	*kaŋɜ-*
654. *ńȣnɜ (ńȣńɜ, ńȣŋɜ)* 'Taucher' u	*ńunɜ*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
	-ń-/-n-	
311.	*kińä (küńä),* ? *kinä (künä)* 'Ellenbogen' FU	*kińä/küńä*
579.	*mörnз (mörńз)* 'Fischrogen' fu	*mörnз*
690.	*pajńa- (pajna-)* 'drücken' FU, ? u	
	-ŋ-/-k-	
858.	*reŋз (rekз)* 'warm; Wärme, Hitze' UG., ? u	
	Affrikáták és szibilánsok	
	-ć-/-ś-	
142.	*ićе ~ iśe* 'Schatten; Schattenseele' FU	*ićе*
840.	*pöćз- (pöśз-)* 'gefühllos werden, absterben (z. B. ein Glied)' FU	*pöćз-*
1807.	*mećз ~ meśз* 'ein Kleid anziehen' UG	*mećз*
1811.	*mućз- ~ muśз-* 'lächeln' ug	*mućз-*
1834.	*pөśз- (pөćз-)* 'tropfen, sprundeln' Ug	
450.	*laćke- ~ laśke-* 'lassen, ent-,weg-, loslassen' FU	*laćke-*
510.	*ľapćз (ľapśз)* 'Wiege' U	*ľapśз*
1498.	*porśas (porćas)* 'Schwein, Ferkel' FW, ? fp	
31.	*aśke (~ -lз), aćke (~ -lз)* 'Schritt' U	
825.	*puśnз ~ pućnз (puśз-nз ~ pućз-nз)* 'Mehl' FU	*puśnз*
	-č-/-ć-	
617.	*ńećз-* od. *ńečз-* 'zupfen, reißen' FU	
1381.	*ličз- (ľićз-)* 'drücken, pressen' fp	
1675.	*wača-*[1] od. *waća* 'junges Tier: Rentierkuh, Füllen, Fohlen' fw	
1825.	*pičз (pićз)* 'Rauch' UG	
	-č-/-š-	
1103.	*wačз*[4] (FP auch *wašз*) 'Verstand; Gedächtnis, Erinnerung' FP, ? fu	
1294.	*kečrä (> *kešträ)* 'Spindel; ?spinnen' FW	
1365.	*lawča (lawša)* 'weich, lose, locker' Fw	*lawča*
522.	*mašta-* (*mačta-* fu) 'können; verstehen' FW, ? fu	
865.	*rөčkз (rөškз)* 'zerbrechlich, spröde, faul, morsch' fu	*rөčkз*
	-nč-/-nt-	
1175.	*wunčз (wuntз)* 'Bart; Flaum' u	
	-s-/-ś-	
1489.	*pisa- (piśa-)* 'tropfen, tröpfeln' fw	*piśa-*
	-s-/-š-, -s-/-č-	
567.	*musз (mušз)* 'Opfergebet, Zauber; beten, zaubern' FU	
605.	*nusз (nušз-)* '(Fell) abschaben' U	
618.	*ńeksз (ńeskз)* od. *ńekšз (ńeškз)* 'Pfad, Weg' u	
754.	*pesз (pečз)* 'Weide(nrute)' fu	
	Explozívák	
	-Ø- (-k-)	
190.	*joŋ(k)sз* 'Bogen' U	
243.	*kaŋз- (kaŋkз)* 'klettern, steigen' UG ?fu	fu *kaŋз-* > UG *kaŋkз*
551.	*moŋa (moŋka)* 'Biegung, Krümmung, Kreis' FP, ? fu	

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
1119.	*waŋз- (waŋkз-)* 'schlagen, schneiden' UG ? fu	fu *waŋз-* > UG *waŋkз-*
907.	*soŋkз (soŋз)* 'alt; alt werden' FU	
1520.	*reć(k)з* 'schön, gut' FP	
643.	*ńuč(k)з* 'Flechte, Moos' u	
1224.	*ečkä* od. *ečä* + Kasussuffix 'weit, fern' fw	
655.	*ńšrз (ńȣrз, ńȣrkз)* 'Rute, junger Schößling' UG ? u	*ńšyď*
1739.	*ćšrз (ćšrkз)* 'Keim' ug	*ćšrkз*
1533.	*sakз (≤ sakka)* 'dicht, dick' FP	FP *sakka* > korai közfinn *sakka* ~ *sake*
748.	*perkз (perkkз)* 'Wurm' FU	
1342.	*kurk(k)з* 'Gurgel' FW	
1699.	*wärkз (wärkkз)* 'Niere' FP	
709.	*paśз (paśkз)* 'Loch, Öffnung, Spalt, Riß' U	*paśkз*
1615.	*šištз (šikštз)* 'Wachs' FP	
	-k-/-γ-	
66.	*ćokз-mз (ćoγз-mз)* 'zeitweiliges Obdach; Höhle von Tieren' fu	
208.	*(j)ökз ~ (j)öγз* 'Sohn; Junges' u	*jikз/jiγз*
1521.	*rekз (reγз)* 'Moos' FP	*rekз*
1654.	*tukз- (tuγз-)* 'brechen' FP	*tukз-*
1813.	*mökз- (möγз-)* 'lachen' UG	
1837.	*rikз (riγз)* '(abgeschnittenes) Stück; (ab)schneiden' ug	*rikз*
862.	*rokз- (roγз-, rowз-)* 'schneiden, hacken' FU	*rokз-*
1728.	*äkз, äγз* od. *äwз* 'Tochter, Mädchen' ug	*äγз*
73.	*ćuγз (ćukз) ~ śuγз (śukз)* 'Holzwurm' FU	
109.	*čiγз-rз, ćiγз-rз (čikз-rз, ćikз-rз)* 'Grab' fu	*čikзrз/ćikзrз*
195.	*juγe- (juke-)* 'trinken' FU	*juke-*
1844.	*säγз-rз* od. *säkrз* 'Haar' UG	
1856.	*taγз (takз)* 'Ort, Stelle' ug	
527.	*mälke (mälγe)* 'Brust' FU	*mälke*
1852.	*sȣlkз (sȣlγз)* 'Hohlbeil' UG	*sȣlγз*
837.	*pȣrkз- (pȣrγз-)* 'drehen, sich drehen' FU, ? u	*pȣrkз-*
1831.	*pȣγrз-* od. *pȣrkз-* 'müde werden' UG	*pȣγrз-*
	-l-/-lj-/-lk-	
569.	*mȣlз (mȣljз, mȣlkз)* 'Brust' FU	*maľз*
878.	*säle- (sälke-)* 'sich (in etw., auf etw.) setzen, einsteigen' U	*säle-*
	-p-/-pp-	
353.	*kopa-la/ľa (koppa-la/ľa)* 'Auerhenne; Tetrao urogallus' FW, ? fu	
	-Ø-/-p-	
1453.	*om(p)ra* 'eine Art sauere Wiesenpflanze' FP	
	-pr-/-kr-/-ŋr-	
1065.	*toprз-, tokrз-, toŋrз* 'graben, wühlen' fu	
	-ps-/-ks-	
415.	*kupsa- (kuksз-)* 'jmdn ohne Anteil lassen, jmdm seinen Teil wegnehmen' u	

Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
-tt-/-t-	
1733. *ätt3- (ät3)* '(Stahl) härten' UG	
-Ø-/-t-	
1639. *tere (tetre)* 'Birkhuhn, Birkhahn' fp	
Zöngés réshangok	
[-t-] -δ-/-δ́-	
1295. *keδe (kiδe)* od. *keδ́e (kiδ́e)* 'Frühling' FW	
1420. *muδa* od. *muδ́a* 'Erde, schlammige Erde, Schlamm' FW	*muδa*
1442. *ńiδa-, ńiδä-* od. *ńiδ́a-, ńiδ́ä-* 'befestigen, heften, binden' FW	
1618. *šōδe- (šōδ́e-)* 'durchdringen (durch ein Loch), fließen, rinnen' FW	
1597. *śota, śoδa* od. *śoδ́a* 'Streit, Kampf, Krieg; streiten, kämpfen' FW	*śota*
-δ́-/-t-	
689. *paδ́we (patwe)* 'Zunderschwamm' u	
-Ø-/-γ-	
278. *keje*[1] *(käjγ3)* 'Balz; balzen' FU	
-Ø-/-j-	
471. *le(j)kka-* 'Lücke, Riß, Spalte; schneiden, spalten' u	
1552. *set3*[2] *(sejt3)* 'Brücke, Fußboden' FP	
1400. *majs3 (mas3)* 'glatt, geschliffen, hübsch; geglättet, geschliffen, hübsch sein' fw	
-j-/-k-/-ŋ-, -ŋ-/-γ-/-k-	
110. *čij3-, čik3-, čiŋ3-,* od. *čej3-, ček3-, čeŋ3-,* 'laufen' FU	*čij3-*
209. *jäŋ3-, jäγ3- (jäk3-)* 'kommen' UG ? fu	*jäŋ3-/jäγ3-*
-w-/-γ-	
830. *puw3-*[2] *(puγ3-)* 'blasen' U	
893. *sewe- (seγe-)* 'essen' FU	
1794. *luw3 (luγə)* 'Pferd' UG	
1864. *tüγ3-t3* od. *tüw3-t3* 'Feuer' UG	
-w-/-ŋ-	
599. *niwa- (niŋa-)* 'enthaaren' U	
831. *puw3-*[3] *(puŋ3)* 'ersticken' FU	
630. *ńiŋ3 (ńiwŋe)* 'Made, Wurm' UG, ? u	
638. *ńoŋδa- (ńowδa-)* '(spuren) verfolgen' U	
767. *pilwe (pilŋe)* 'wolke' FU	
-w-/-C-	
26. *arwa (arγa)* 'Preis, Wert' FU	*arwa*
678. *orpa(s3) ~ orwa(s3)* 'Waise, verwaist; Witwe, vervitwet' FU	
1273. *karm3 (karp3, karw3)* 'Fliege' FW	
1343. *kurma (kurpa, kurwa)* 'Schnepfe, Waldschnepfe' FW	
100. *čaw3 (čapa)* 'sauer; sauer werden' UG ? fu	
-Ø-/-w-	
367. *kor3-*[4] *(korw3-)* 'schaben, kratzen, reiben' FU	
707. *par3*[1], *por3 (parwa, porwa)* 'Haufen, Gruppe' u	*parwa*
1723. *ar3*[1] *(arwa)* 'mütterlicher Verwandter; (jüngerer) Bruder der Mutter' UG	

	Az UEW-ben szereplő alak	Javaslat
	-wδ-/-lk-	
1042.	*täwδe (tälk3)* 'voll' FU	
	Likvidák	
	-l-/-ľ-	
63.	*ćiklä (ćüklä), ćikľä (ćükľä)* 'Warze' U	*ćükľä*
1478.	*pelme (peľme)* 'Schmutz, Staub, Asche' fp	
	-l-/-δ-	
930.	*śal3 (śaδa, sal3)* 'Band, Streifen; ? binden' fu (u, UG)	u *śaδa* > fu *śala* > UG *sala*
1129.	*wäl3 (wäδ3)* 'irgendein größeres Tier' FU	
	-ľ-/-δ́-	
549.	*moľ3 (moδ́3)* 'Beere irgendeines Strauches' FU	*moľ3* (ha a cser. szó idetartozik: *moδ́3*)
589.	*näδ́3 (näľ3)* 'Falle (für kleine Tiere)' FU	*näľ3*
1779.	*kuδ́3- (kuľ3)* 'spucken' UG	*kuľ3*
	-Ø-/-l-	
449.	*kös̈w3 (kös̈w-l3, kös̈wl3)* 'eine Art Gefäß' fu	
	Metatézis	
	-čk-/-kč-	
1216.	*čäčkä* od. *čäkčä* 'eine Art Vogel' FW, ? fp	
	-rk-/-kr-	
820.	*purk3*[2] *(pukr3)* 'Zeit' FU, ? u	
	-śk-/-kś-	
294.	*kesk3- (keks3-)* 'schleifen, wetzen, schärfen' FU	*keks3-*
1384.	*lisk3 (lüsk3)* od. *liks3 (lüks3)* 'Nadel(blatt), Zweig der Nadelbäume' FP	*lüsk3*
1642.	*teškä (tekšä)* 'etw. Hervorstehendes: Spitze, Bart, Ähre, Gras, Pflanze, Strauch' FP	*teškä*
618.	*ńeks3 (ńesk3)* od. *ńekš3 (ńešk3)* 'Pfad, Weg' u	
	-wj-/-jw-	
71.	*ćowja, ćojwa* 'Magen, Bauch, Wanst' u	

e) Harmadik szótagi alternációk

	-ć3	
432.	*kuś3 (koje-ć3)* 'zwanzig' FU	*kuś3*
859.	*repä (~-ć3)* 'Fuchs' FU	
1788.	*kös̈l3(-ć3)* od. *kös̈l3ć3* 'Hirse' UG	
	-j3	
1091.	*ul3(-j3)* 'viel, groß; sehr' u	
	-kk3, -kta/-tta, -kV, -ks3	
83.	*ćɤkč3(-kk3)* 'schwarze Johannisbeere; Ribes nigrum' fu	
1532.	*saγe-kta- (~ -tta-)* 'kommen lassen, begleiten, führen' FP	
88.	*ćös̈ńć3(-k3)* 'ein kleiner (Sing-)Vogel' u	
391.	*kul3(-k3)* 'Rabe' U	*kul3k3*
869.	*saj3(-k3)* 'Schneeschuh; Schneeschuh od. Ski laufen' u	*saj3*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
1032.	*tarз-kз (tarkз)* 'Kranich' FU	*tarkз*
224.	*kaja (-ka)* 'Möwe; Larus' FU, ? u	
1345.	*kurз(-ka)* 'Hügel, Anhöhe, Landrücken' fp	
759.	*piδe (~ -kä)* 'hoch, lang' U	
1512.	*puntз (~-ksз)* 'Boden, Grund' FP	
	-lV	
31.	*aśke (~ -lз), aćke (~ -lз)* 'Schritt' U	*aśkelз/aćkelз*
77.	*ćumpз(-lз)* 'Trinkgefäss aus Birkenrinde' ? fu, ? ug	fu *ćumpз* > ug *ćumpз(-lз)*
312.	*kińe(-lз) (küńe(-lз))* 'Träne' U	*küńelз*
636.	*ńoma*[2] (*ńoma(-lз)* FU) 'Hase' U	
920.	*sзŋćз* (*sзŋćз-lз* FU) ~ *sзćз* (*sзćз-lз* FU) 'Eidechse' U	
1735.	*ćukkз(-lз-)* 'küssen' UG	
1820.	*oŋtз(-lз)* 'Seite des Körpers; Rippe' ug	
353.	*kopa-la/ľa (koppa-la/ľa)* 'Auerhenne; Tetrao urogallus' FW, ? fu	
1246.	*jimä-(~ -lä)* 'Malz, süßer Teig aus Malz und Mehl; süß' FP	
449.	*kšwз (kšw-lз, kšwlз)* 'eine Art Gefäß' fu	
673.	*oŋlз (ʁŋз, ʁŋз-lз)* 'Kinn(backen, -lade)' FU	
915.	*suŋ(з-)lз, šuŋ(з-)lз* 'eine Art Lilie (bzw. Zwiebel der Lilie); Lilium martagon' U	
	-mV, -nз/-mз	
960.	*śiδä(-mз) (śüδä(-mз))* 'Herz' U	
1071.	*tuδ́ka* (*tuδ́ka-mз* fp) 'etw. Hervorragendes, Spitze' FU	
1147.	*wiδз(-mз)* 'Knochenmark, Gehirn' FU	
1561.	*sirз(-mз) (sürз(-mз))* 'Rotz' fp	
1729.	*älз (äl(з)-mз)* 'andere Site' UG	
1819.	*ńolз- (mз-)* 'drücken' ug	
332.	*koj(e)-mз* 'Mann, Mensch' U	*kojmз*
985.	*śur(e)-ma* 'Tod' FU	*śurma*
1720.	*ala-ma (alз-mз)* 'Einlage im Schuh (aus Heu), Unterstreu' UG	
1298.	*kejm(ä)* od. *kej(e)-m(ä)* 'Brunst, Balz' fp	*kejmä*
1726.	*äδ́з-mз (äδ́mз)* 'Leim' ug	*äδ́mз*
1729.	*älз (äl(з)-mз)* 'andere Seite' UG	
1508.	*pučз*[1] *(-nз, -mз)* 'Rand, Verbrämung am Schuh' fp	*pučз*
	-nV	
412.	*kupe(-na)* 'Fischblase' FU	*kupena*
265.	*käme(-ne)* 'die flache Hand, die hohle Hand, Handteller' FU	*kämene*
1057.	*tiwä (~ -ne)* 'still, ruhig (> FW tief)' FU	
1350.	*küme(-ne)* 'zehn' FW	*kümene*
1574.	*sowз (-nз)* 'Pfahl, Stange' FP	*sowзnз*
1315.	*kipe(-ńз)* 'Funke' fp	
144.	*ike(-ńe, -ne)* 'Gaumen; Zahnfleisch' FU	*ikeńe*
825.	*puśnз ~ pućnз (puśз-nз ~ pućз-nз)* 'Mehl' FU	*puśnз*
	-na/-rз	
1452.	*omena ~ omзrз* 'Apfel' fw	

	Az UEW-ben szereplő alak	Javaslat
	-ŋз	
846.	*pörз*[2] *(pörŋз* od. *pörз-ŋз)* 'eine Wildentenart' u	
	-ppз	
14.	*anз(-ppз)* 'Schwiegermutter' FU, ? u	
	-rV	
55.	*ćäke(-rз)* 'harter Schnee; abgeweidetes, fest getretenes Land im Winter' U	
241.	*kaŋa (-rз)* 'Bogen; etwas Bogenförmiges' u	*kaŋarз*
344.	*komз(rз)* 'hohle Hand' U	U *komз* > FU *komзrз*
1021.	*takkз(-rз-)* 'haften, kneten, hängen' fu	*takkзrз-*
1736.	*ćuŋkз-(rз-)* 'schrumpfen' ug	*ćuŋkзrз-*
1787.	*köćз(-rз)* 'bitter' UG	*köćзrз*
1647.	*tokз-rз* od. *tokrз* 'Leinwand' FP	
1844.	*säyз-rз* od. *säkrз* 'Haar' UG	
746.	*peŋe(-rä)* 'Kreis, Ring; (sich) drehen, wenden, wälzen' fu	*peŋerä*
333.	*koj(e)-ra* 'Männchen' U	*kojra*
	-sз/-śз/-šз	
151.	*ipз ~ ipз-sз ~ ipз-śз* 'Geschmack; Geruch' U	
908.	*sorз ~ sorз-śз* 'Spanne' FU	
678.	*orpa(sз) ~ orwa(sз)* 'Waise, verwaist; Witwe, vervitwet' FU	
794.	*poŋe(-sз)* 'Busen' FU	
1022.	*tala(-sз)* 'Stange, Gerüst; am Baum angebrachtes Gerüst; Hütte' FP, ? fu	fu *tala* > FP *talasз*
645.	*ńukśe (ńukз-śз)* 'Zobel, Marder' FU, ? u	
1376.	*lemšз (leme-šз)* '(junge) Linde' fw	*lemešз*
	-tä, -ttз	
779.	*piwtä- (piwe-tä)* 'den Spuren eines Wildes folgen' u	
1491.	*pis(e)-tä* 'stellen, setzen, legen, hineinstecken' FW	*pistä-*
1721.	*alз-(ttз-)* 'anstückeln, hinzufügen, passen' UG	
	-wз	
263.	*kälз*[4] *(? kälз-wз)* 'Schwägerin' FP, ? u	*kälз*

f) Egyéb esetek

262. *kälз*[3] (falls die finn.–lapp. Wörter hierher gehören: *kewδe*) 'Bindfaden, Strick, Schnur' FU
365. *korз*[2] (falls die finn.–lapp. Wörter hierher gehören: *korwa*) 'Blatt' fu
428. *kurз-*[9] (falls die mord.-tscher. Wörter hierher gehören: *kara-*) 'graben' FU
463. *läćз (lećз)* '(falls die finn-lapp Wörter hierher gehören: *lämćä*) 'Riemen, Seil (z. B. für Lasso, Zügel, Schlinge, Dohne' FU
950. *śäŋe* (falls das finnische Wort nicht hierher gehört: auch *śäkз, śäyз, śäwз*) 'Haar, Haarflechte; flechten, spinnen' FU
1102. *wačз*[3] (falls das syrj. Wort nicht hierher gehört: *waδ́з-*) 'jagen, treiben' fu — *wačз-*

	Az UEW-ben szereplő alak	**Javaslat**
1664.	*umrɜ* '(falls die finn.-lapp. Wörter hierher gehören: *amre*) 'Flamme' FP	
511.	*ľäsɜ* ⩽ *läśɜ* 'eine Art (aus Beeren verfertigter) Brei' fu	
541.	*mičɜ (müčɜ)* fu *(>) ničɜ (nüčɜ)* fw 'Stütze, Strebe' FW, ? fu	
940.	*śasra (⩾ śarsa)* 'tausend' fu	
1264.	*kakta e-k-sä-n* > **kakteksan* 'acht' FW	*kakteksan*
1294.	*kečrä (> *kešträ)* 'Spindel; ?spinnen' FW	
1672.	*ükte e-k-sä* > *ükteksä* 'neun' FW	*ükteksä*
1746.	*ϑarańa* < *sarańa* 'Gold; Kupfer' UG	*ϑarańa*
1749.	*ϑäptɜ* < *säptɜ* 'sieben' UG	*ϑäptɜ*
1851.	*sȣjɜ-* > *sȣ̈jɜ-* 'sich drehen; (→) schwindeln (der Kopf)' UG	*sejɜ-*
1409.	*märɜ-* od. *rämɜ-* 'kauen → wiederkäuen' FP	
1585.	*śäšnä* od. *šäćnä* 'Specht' FP	
1788.	*kȣ̈lɜ(-ćɜ)* od. *kȣ̈lɜćɜ* 'Hirse' UG	*kȣ̈lɜćɜ*